

2008

ÅRS- OG
SAMFUNNSRAPPORT

NORSK TIPPING

INNHold

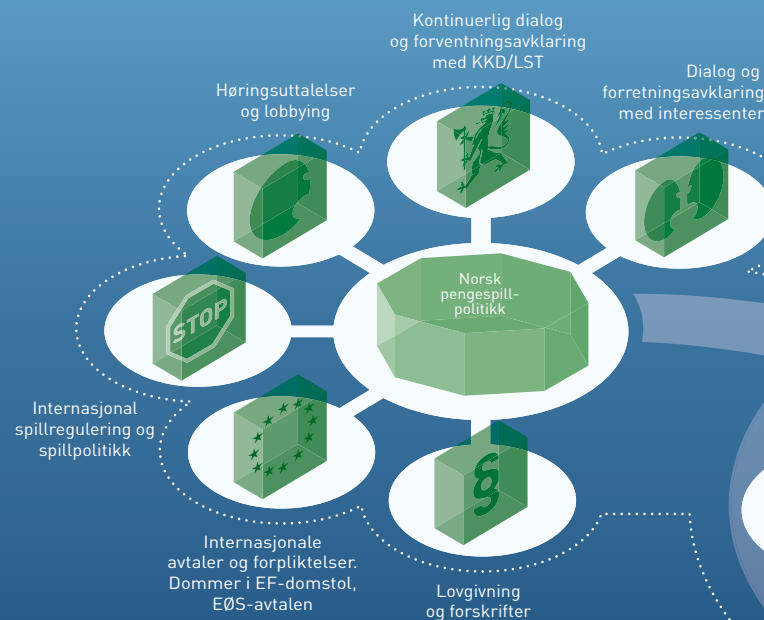
Høydepunkter i 2008	01
En ny spiller på laget	02
Årsberetning 2008	06
Årsregnskap	19
Revisjonsnotat	33
Bekreftelse på revisjon av samfunnsrapport	38
I fornyelsens tegn	42
Evne til endring	50
Strategisk optimisme	58
Den gode kontakten	66
Effektive innkjøp, penger spart	71
Miljøstrategi på trappene	73
Medier og kommunikasjon.....	77
Øvelser i kombinert	84
Spillsikkerhet, et fundament	92
Eierstyring og selskapsledelse	96
GRI-indeks	105

VI GIR DRØMMEN EN SJANSE, BÅDE HOS VÅRE SPILLERE OG OVERSKUDDSMOTTAKERE. HVERT ÅR KOMMER SPILLEMIDLENE LOKALE IDRETTS- OG KULTURMILJØER OVER HELE LANDET TIL GODE.

Norsk Tipping er et heleid statlig aksjeselskap som er underlagt Kultur- og kirkedepartementet.

Det er bred politisk enighet om at pengespill skal være regulert, for å hindre negativ spilleatferd. En kanalisering av folks spilleaktivitet til Norsk Tippings tilbud, i et stadig tøffere pengespillmarked, er sentralt i norsk pengespillpolitikk. Det gir god offentlig kontroll og er en garanti for at inntektene fra pengespill kommer samfunnet til gode.

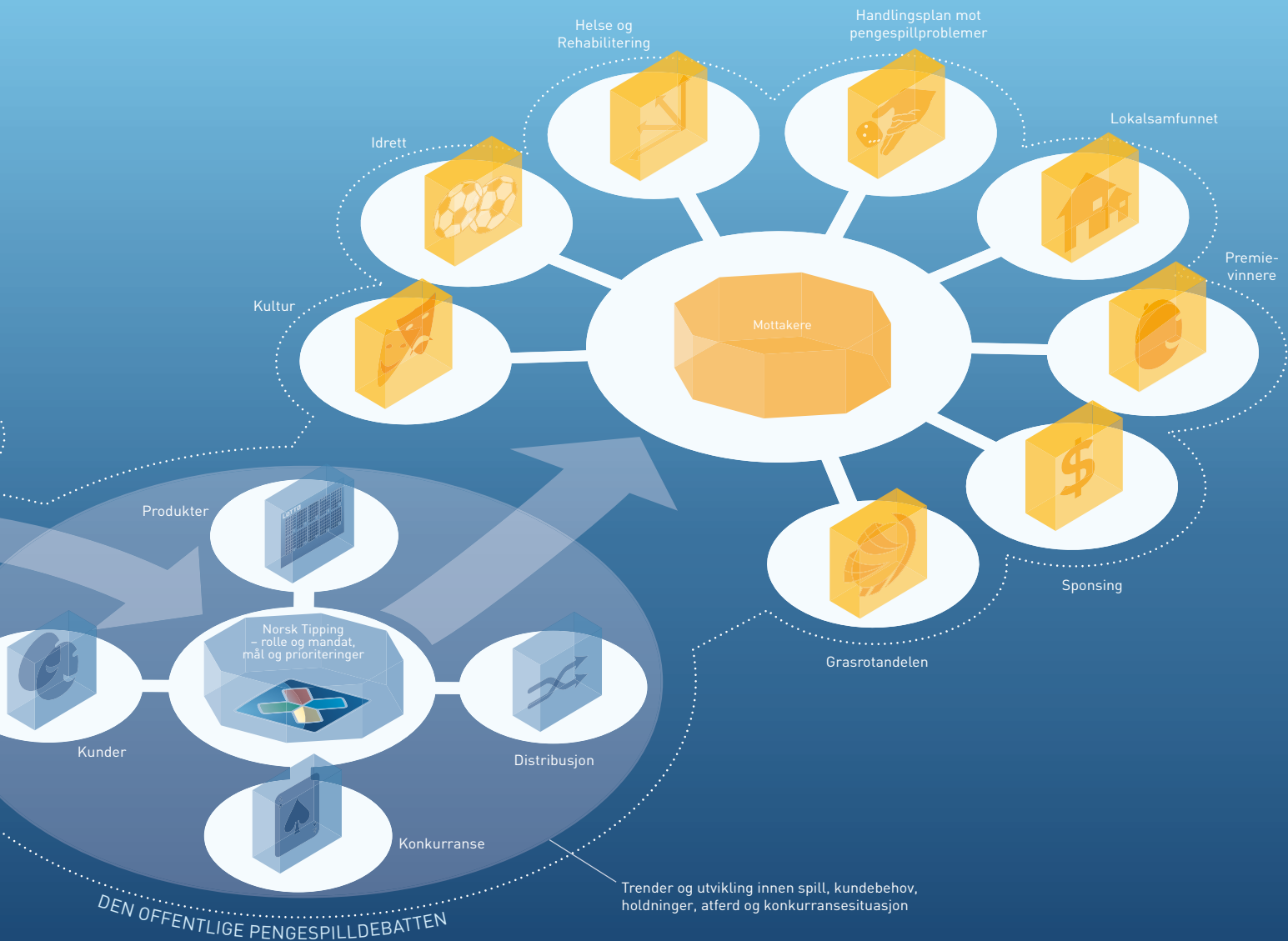
Siden 1948 har Norsk Tipping bidratt med nesten 85 milliarder kroner (prisjustert) til gode samfunnsformål – til glede for millioner av nordmenn. Ansvarlige og attraktive tilbud skal sørge for nye milliarder til idrett, kultur og frivillige organisasjoner også i framtida.

HOVEDTALL

Mill. kr	2008	2007	2006	2005	2004
Spilleinntekter	10 578	10 388	9 619	9 203	9 617
Premieandeler	5 615	5 510	5 101	4 829	5 010
Premieandeler %	53,1 %	53,0 %	53,0 %	52,5 %	52,1 %
Spillprovisjoner	713	714	675	660	699
Spillprovisjoner %	6,7 %	6,9 %	7,0 %	7,2 %	7,3 %
Driftsresultat ¹⁾	2 991	2 973	2 742	2 682	2 713
Driftsmargin % ¹⁾	28,3 %	28,6 %	28,5 %	29,1 %	28,2 %
Årsresultat	3 175	3 100	2 838	2 732	2 754
Resultatgrad %	30,0 %	29,8 %	29,5 %	29,7 %	28,6 %
Antall ansatte 31.12.	349	322	324	367	373
Antall kommisjonærer 31.12.	4 038	3 973	3 975	3 954	3 847
Antall terminaler 31.12.	4 590	4 501	4 501	4 470	4 364

¹⁾ Ekskl. overføringer fra fond
Prosentene er i forhold til spilleinntektene.

ANTALL
DRØMMESTIPEND
Tildelt i 2008

100

ANTALL NYE
BALLBINGER
I 2008

205

OMSETNINGSREKORD
Millioner kroner

10 578

ANTALL
SPILLEMILLIONÆRER
I 2008

392

ANTALL
KOMMISJONÆRER
I 2008

4 038

GJENNOMSNITTLIG ANTALL REGISTRERTE SPILLERE
per uke

1 024 188

HØYDEPUNKTER I 2008

I 2008 ble de første 100 av ca 7000 spillterminaler utplassert. De tilbyr spill med klart underholdningspreg, og i tillegg kan spillere selv levere Lotto og andre tradisjonelle Norsk Tipping-spill på terminalen. Med spillterminalene har selskapet presentert et spillkonsept som har vakt interesse over hele verden, på grunn av måten ansvarlighet og attraktivitet er knyttet sammen i et nytt spilltilbud.

Et nytt konsept for salg av spill i dagligvarehandelen ble utprøvd. Det innebærer at kunder kan kjøpe lynspill (ferdig utfylte kuponger) sammen med dagligvarene i butikk-kassen. En undersøkelse viste at både kundene og de butikkansatte er fornøyd med denne måten å selge spill på. Dette er en modernisering av distribusjonsformen som er tilpasset dagligvarehandelens behov og kundenes kjøpsvaner.

På høsten ble arbeidet med innføring av den såkalte Grasrotandelen intensivert. Grasrotandelen innebærer at spillere kan gi inntil fem prosent av sin spilleinnsats til laget eller foreningen i sitt hjerte. Gjennom dette blir Norsk Tippings formål, å skape verdier til idrett og kultur og frivillige organisasjoner, tydeligere for spillerne. Ordningen trådte i kraft 1. mars 2009.

Selskapets nye strategiplan for perioden 2009 – 2011 ble vedtatt. Planen, som blant annet legger vekt på fornyelse, er et svar på Kultur- og kirke departementets høye ambisjoner for selskapet.

Selskapet satte ny omsetningsrekord i 2008. Omsetningen ble på 10 578 millioner kroner, 190 millioner kroner mer enn rekordnoteringen fra 2007. Et viktig bidrag til rekordforbedringen var spillet Keno, som omsatte for 429 millioner kroner i sitt første hele år.

Selskapet fikk nytt styre og ny administrerende direktør i jubileumsåret. Fylkesmann Sigbjørn Johnsen gikk inn som styreformann i mai. Torbjørn Almlid tiltrådte som administrerende direktør 1. januar 2009.

Planene for omfattende utbyggingsplaner ble lagt fram på høsten. Norsk Tipping skal utvide med et nybygg på 4500 m². Totalkostnadene er beregnet til 225 millioner kroner. Nybygget skal tas i bruk i desember 2010.

EN NY SPILLER PÅ LAGET

Ved årsskiftet forlot Torbjørn Almlid (59) sjefsstolen i Sykehuset Innlandet og tok over som administrerende direktør i Norsk Tipping. Han er framoverlent i sjefsstolen og tydelig på at Norsk Tipping har en viktig samfunnsrolle.

er en sammensatt oppgave som motiverer meg og Norsk Tippings ansatte.

Hvordan fungerer samspillet mellom Norsk Tipping og selskapets eier, Kultur- og kirkedepartementet?

– Norsk Tippings kompetanse og kunnskap representerer en trygghet for vår eier, som gir oss fornuftige rammer for å levere ansvarlige spill til det norske spillemarkedet.

FAIR PLAY

To nøkkelbegreper i Norsk Tipping er attraktivitet og ansvarlighet. Hvordan er det mulig å jobbe etter begge disse føringene?

– Jeg synes ikke det skal være vanskelig. Ansvarlighet og attraktivitet er fundamentet i vårt oppdrag med å tilby et samfunnsnyttig spilltilbud. Norsk Tipping skal sammen med departementet og Lotteritilsynet lage regler for ansvarlige spill, og sammen sitter vi på den kunnskapen som er nødvendig for å sørge for at attraktivitet og ansvarlighet skal spille på lag. Noen vil kanskje synes at det ikke er ansvarlig å skulle jobbe for at flere skal spille pengespill, men jeg mener Norsk Tipping må ha som mål å få folk til å spille i det regulerte markedet. For meg, som leder av Norsk Tipping, ser jeg ingen motsetninger i denne ambisjonen.

– Norsk Tipping er en pådriver for sunn spilleatferd, og har blant annet innført obligatorisk registrert spill for alle spill unntatt Flax. Vi går inn for aldersgrense på pengespill, og gjennom spillterminalene har vi lagt inn tapsbegrensninger og gode verktøy for at

– Jeg skal ikke skryte av at jeg tidligere har vært en ivrig bruker av Norsk Tippings spill, men selskapet kjente jeg godt. Fra utsiden så jeg en virksomhet bemannet med dyktige medarbeidere med høy og riktig kompetanse – flinke til å løse sitt samfunnsoppdrag. Førsteinntrykket var at ansatte ikke bare var dyktige, men også veldig blide og hyggelige. Andreinntrykket er at Norsk Tipping er en høyteknologisk virksomhet. Jeg var faktisk ikke klar over at vi drifter og utvikler så avanserte løsninger.

GODE SPILLERE

Hva var det som triggert deg til å ta jobben?

– Det viktigste for meg er at Norsk Tipping har en viktig samfunnsrolle. Jeg kunne aldri tatt en jobb som ikke innebærer et relevant samfunnsperspektiv. Det som er spennende i Norsk Tipping er sammenhengen mellom politikk, teknologi og marked. Vi er satt til å gjøre en ansvarlig jobb på vegne av den norske stat, tuftet på et lovverk vedtatt av Stortinget. Vi bygger vår virksomhet på avanserte teknologiske løsninger, og vi må ha attraktive spill å tilby markedet – med oppmerksomheten kontinuerlig rettet mot potensielle negative effekter av spill. Dette

spilleren selv kan legge inn begrensninger på spille- og tapsbeløp.

Norsk Tipping blir også truffet når søkelyset blir satt på de negative følgene av pengespill. Hvordan treffer kritikken deg?

– Mange sitter med inntrykket av at alle spill har en negativ side. Spill kan føre til spilleavhengighet, og det er et faktum vi møter offensivt. Derfor må en av våre viktigste oppgaver være å dokumentere konsekvensene av våre spill. Analyser viser tydelig at Norsk Tippings spill i liten grad gir negative konsekvenser, men dette må vi kontinuerlig kunne dokumentere overfor omverden.

– Mitt mål er at vi, gjennom å være en åpen og transparent virksomhet, skal kunne bevise at Norsk Tipping skaper glede og at våre spill i liten grad skaper negative bieffekter. Et viktig element i analysen og dokumentasjonen er grundig vurdering av hvert enkelt av våre spill. Dersom det viser seg at det er nødvendig å gjøre korrigeringer for å unngå negative konsekvenser, så skal vi selvfølgelig gjøre det. Vi må også erkjenne at det fortsatt er mye uvitenhet om Norsk Tipping, altfor mange vet ikke nok om hvordan Norsk Tipping jobber og hva vi generer av spillemidler som kommer det norske samfunnet til gode. Her har vi en av våre største kommunikasjonsoppgaver.

BEST PÅ HJEMMEBANE

De internasjonale spillselskapene øker sin markedsføring mot det norske markedet. Hvordan møter Norsk Tipping konkurransen?

– Vi satser på tillit og attraktive produkter! Vår virksomhet skal utvikles gjennom at vi får tillit fra vår eier, fra markedet og fra andre interessenter. Først og fremst skal vi ha orden i eget hus, med ufrovkelig etterrettelighet og gjennomsiktighet. Men det

hjelper lite å være ansvarlig dersom markedet ikke finner våre spill attraktive. Slaget vil kun vinnes dersom spillerne finner våre produkter spilleverdige – og at vi ikke blir stående på sidelinja i forhold til andre spilltilbyderes produkter. Det betyr at vi må satse sterkere på spill i elektroniske kanaler. Det er på den arenaen vi treffer forventningene fra de yngre voksne. Vi ser at andelen av spillere som spiller via Internett og mobiltelefon øker, og Norsk Tipping skal definitivt være med på denne utviklingen.

– Samtidig er vi fornøyde med at det blåser en medvind for de nasjonale, regulerte pengespillene. EU har i mindre grad satt press på de nasjonale spillaktørene, blant annet ble ikke pengespill lagt inn under EUs tjenstedirektiv. Det er en viktig forutsetning for å kunne bevare det regulerte spillmarkedet i Norge.

Tippenøkkelen er endret. Fra å ha en lik deling mellom kultur og idrett, får idretten nå 45,5 prosent, kulturformål 36,5 prosent og samfunnsnyttige og frivillige organisasjoner 18 prosent. Kommentar?

– Det er Stortinget og regjeringen som bestemmer hvordan overskuddet av våre spill skal fordeles. Men jeg synes ikke det er et problem at idretten får en høyere andel av spillemidlene. Norsk Tipping har gjennom spillene og sponsorvirksomheten alltid hatt et nært forhold til idretten. Kulturlivet vil også bli tilgodesett gjennom andre overføringer og tilskudd. I Norsk Tipping er vi for øvrig stolte over Drømme-stipendiet og Den kulturelle skolesekken. Dette er tiltak som er med på å stimulere til et bredt kulturengasjement. Vi har også innført en ny sponsorstrategi som prioriterer sponsering av landsdekkende, folkelige massebevegelser – både innen idrett og kultur.

SPILLER OPP TIL FORNYELSE

Det mangler likevel ikke på utfordringer. Lotto, Viking Lotto og Joker opplever, etter mange års suksess, synkende interesse?

– Dette er gode spill som i mange år har representert en betydelig del av Norsk Tippings omsetning, og er derfor markante bidragsytere til overskuddsformålene. Nå begynner vi å merke en slitasje på spillenes attraktivitet, samtidig som gjennomsnittsalderen til den typiske Lotto- og Joker-spiller stiger. Ett av våre utvalgte strategiske fokusområder er Fornyelse. Det betyr at vi har forpliktet oss til å utvikle nye tilbud som appellerer til spillerne. Vi må definitivt satse på spill gjennom interaktive kanaler. Det er på disse arenaene spillere mellom 18 og 30 år finner det naturlig å prøve lykken.

– Norsk Tipping må også ta opp konkurransen med utenlandske spillaktører og i sterkere grad markere oss i nye kanaler. Jeg kan ikke her og nå si noe om hva slags spill det skal være eller hva de skal hete, men vær sikker på at vi skal bruke vår kompetanse og erfaring også i dette krevende segmentet.

I 2009 er det full utrulling av de nye spillterminalene. Hvilke forventninger har du til denne satsingen?

– Jeg ser på den nye spillterminalen som et godt eksempel på vår evne til å kombinere ansvarlighet og attraktivitet. Norsk Tipping har fått oppdraget med å erstatte de gamle automatene med et mer ansvarlig produkt, og vi er stolte over spillterminalen, som er

helt nytt i verdenssammenheng. Målet er å ta en andel på tre milliarder kroner av et marked som på det meste var på 27 milliarder. Spillterminalen ble testet i 2008, og tilbakemeldingene var positive. Det blir spennende å se om den fenger ute i det store markedet. Jeg har store forventninger til at terminalene blir en suksess. De er også en storsatsing i vårt bidrag til fornyelse av pengespillmarkedet.

SMARTE TREKK

Fra og med 2009 kan spillerne gjennom Grasrotandelen gi fem prosent av sin spilleinnsats til et selvvalgt lag eller forening.

– Det er ett ord som beskriver Grasrotandelen: Genialt! Muligheten gir en direkte kobling mellom spill og samfunnsnyttige formål. Spilleren kan bidra til klubben eller foreningen i sitt hjerte. Hvis satsingen blir en suksess, betyr det en direkteoverføring på 250–440 millioner kroner gjennom Grasrotandelen.

Hvem skal din Grasrotandel gå til?

– Min grasrotandel skal gå til Hamar Ski-klubb, sier Torbjørn Almlid, som beskriver seg selv som avhengig av å gå på ski.

Hva betyr Norsk Tippings visjon «Vi skal gi drømmen en sjanse» for deg?

– Visjonen er knallgod, og den er dekkende for hele vårt univers. Den gir også innhold til hva som skal være vår styrke inn i framtida – en framtid full av utfordringer og muligheter.

ÅRSBERETNING 2008

2008 var et viktig år for Norsk Tipping. Nye spillsatsinger ble utviklet og testet, nye og førende nasjonale og overnasjonale beslutninger ble tatt – og sekstiårsjubileet ble markert med omsetningsrekord.

Selskapet må også kontinuerlig videreutvikle sine spill for å møte voksende konkurranse fra utenlandske aktører. Blant annet utfordrer grenseoverskridende pengespill det sosialpolitiske fundament som ligger til grunn for Norsk Tippings rolle å tilby og utvikle pengespill.

Norsk Tippings samfunnsrolle

Norsk Tipping driver sin virksomhet fra Hamar. Selskapets samfunnsoppdrag er å være hovedleverandør av pengespill til glede og nytte for det norske folk, innenfor rammen av en ansvarlig pengespillpolitikk. Målet for Norsk Tipping er å kanalisere nordmenns spillelyst inn mot et moderat og ansvarlig spilltilbud som ikke skaper samfunnsmessige problemer, og samtidig skape verdier til våre overskuddsmottakere.

Norsk Tipping har en visjon om å gi drømmen en sjanse, og gjennom spilleglede, spillepremier og disponering av selskapets overskudd til allmennyttige formål, mener styret at Norsk Tipping klarer å leve opp til sin visjon gjennom å realisere mange drømmer.

Ansvarlighet har vært et premiss for Norsk Tippings virksomhet helt siden etableringen i 1948. Kravet om balanse mellom attraktivitet og ansvarlighet er en absolutt forutsetning for vår virksomhet, og selskapet skal bidra til å utvikle spillemarkedet i en sosialpolitisk forsvarlig retning.

Stortinget bestemte i 2003 at tippenøkkelen, som fordeler overskuddet fra Norsk Tipping, skulle endres slik at organisasjoner som hadde hatt inntekter fra de gamle spilleautomatene skulle få en kompensasjon for bortfallet av disse inntektene. Den nye tippenøkkelen trådte i kraft fra 01.01.2009 med følgende fordeling; idrett 45,5 prosent, kultur 36,5 prosent og frivillige organisasjoner 18 prosent. I frivillighetsmeldingen fra 2007 bestemte regjeringen at ytterligere 1 milliard kroner skulle tas fra Norsk Tippings investeringsfond for å kompensere for bortfallet av automatinntekter til de frivillige organisasjonene i 2008 og 2009. Inntil 0,5 prosent av Norsk Tippings overskudd er avsatt til regjeringens handlingsplan mot pengespillproblemer.

Unntatt fra fordelingen gjennom tippenøkkelen er overskuddet fra spillet Extra. Dette går uavkortet til stiftelsen Helse og Rehabilitering som fordeler overskuddet.

Et økonomisk rekordår

Etter å ha passert en omsetning på ti milliarder kroner i 2007 for første gang i selskapets historie, ble det fortsatt vekst i den totale omsetningen i 2008. De samlede

spilleinntektene i 2008 endte på 10 578 millioner kroner, mot 10 388 millioner i 2007. Dette er en økning på 190 millioner kroner, eller 1,8 prosent, fra 2007. Veksten skyldes flere vellykkede produktutviklingstiltak og i stor grad innføringen av Keno i november 2007.

Som en følge av omsetningsøkningen og fortsatt effektivisering av driften, leverer selskapet også et solid resultat for 2008 på 3 175 millioner kroner, mot 3 100 millioner kroner i 2007. Dette er en økning på 75 millioner kroner, eller 2,4 prosent.

Tilskudd til overskuddsformålene etter tilførsel fra investeringsfond utgjør 3 425 millioner kroner og fordeles i 2009 med 1 558 millioner kroner til idrettsformål (45,5 prosent), 1 250 millioner kroner til kulturformål (36,5 prosent) og 617 millioner (18 prosent) til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstantautomater i 2001 (utenom idrettsorganisasjoner). Det avsettes 12 millioner kroner til forskning, informasjon, forebygging og behandling av spillavhengighet, tilsvarende det som ble avsatt i regnskapet for 2007. Helse og Rehabilitering vil motta 240 millioner kroner, som er en økning på 21 millioner kroner i forhold til 2007.

Norsk Tippings viktigste kontantstrømkilde består av spilleinntekter. Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter utgjorde 3 412 millioner kroner i 2008, sammenliknet med 3 192 millioner kroner i 2007. Økningen på 220 millioner kroner i kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter fra 2007 til 2008 skyldes hovedsakelig forbedret resultat med 75 millioner kroner og endring av kommisjonærfordringer med 254 millioner kroner (se note 11). Disse økningene ble delvis motvirket av reduserte avskrivninger på investeringer med 51 millioner kroner.

Ved utgangen av 2008 var Norsk Tippings totalbalanse på 5 172 millioner kroner og egenkapitalandelen på 16,5 prosent sammenliknet med henholdsvis 5 127 millioner

kroner og 32,2 prosent i 2007. Den reduserte egenkapitalandelen skyldes i hovedsak overføring av midler fra investeringsfondet til fordeling via tippenøkkelen. Styret er av den oppfatning at Norsk Tipping har en tilfredsstillende finansiell stilling.

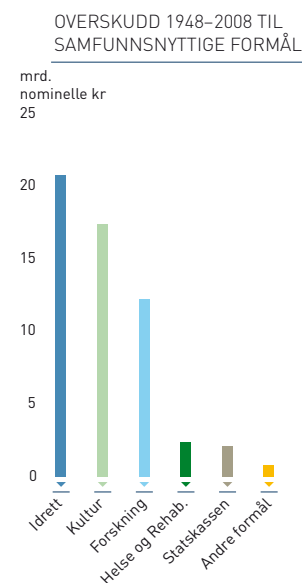
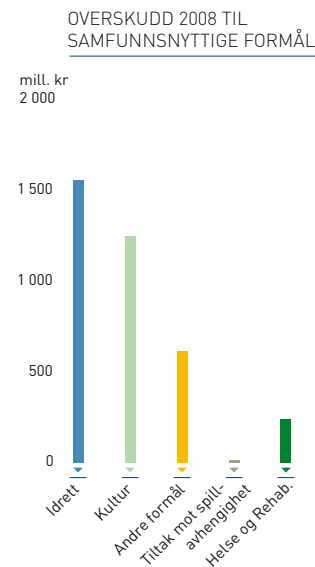
Norsk Tipping har enkelte transaksjoner og beholdninger i utenlandsk valuta og er således utsatt for finansiell markedsrisiko knyttet til endringer i renter og valutakurser. Det er benyttet valutasikring på vesentlige transaksjoner (se note 5).

Markedsutviklingen

Det totale norske spillemarkedet har hatt en betydelig omsetningsnedgang etter at forbudet mot gevinstantautomater trådte i kraft i 2007. I 2006, som var det siste hele driftsåret med gevinstantautomater, var samlet omsetning for spillemarkedet 43 547 millioner kroner. I 2007 sank omsetningen til 33 672 millioner kroner. Estimer fra Lotteri- og stiftelsestilsynet og Norsk Tipping for 2008 viser at omsetningen for spillemarkedet vil ende på ca 25 000 millioner kroner, som er en nedgang på ca 43 prosent fra 2006. Av det totale norske spillemarkedet hadde Norsk Tipping, med en omsetning på 10 578 millioner kroner, en estimert markedsandel i 2008 på 42 prosent, mot 31 prosent i 2007.

Selskapets anslag er at nordmenn satset mellom 6 000 og 7 000 millioner kroner på internasjonale nettspill i 2008. Dette indikerer en stabilisering i et marked som har hatt en stor vekst de siste årene. De internasjonale selskapene fortsetter sin offensive markedsføring i det norske markedet, og det er også gjort forsøk på å bygge allianser med norske frivillige organisasjoner.

Opinionsundersøkelser avdekker at synet på pengespill er i endring. En undersøkelse utført av Synovate i 2008 viser at 33 prosent av befolkningen er uenig i påstanden om at Lotto, Viking Lotto og Joker er uskyldig moro. Tilsvarende tall i 2004 var 28 prosent. Norsk Tipping er forberedt på at samfunnet har økende forventninger til at selskapet

setter i verk tiltak for å forebygge sosiale problemer knyttet til pengespill.

Regulering av spill under press

I 2008 ble det gjort viktige endringer i lov om pengespill, som ivaretar reguleringen av det ansvarlige pengespillmarkedet i Norge. Det ble vedtatt at transaksjoner er ulovlig når finansinstitusjoner eller betalingsformidlere vet at betalingen går til en pengespillaktør som ikke har norsk tillatelse. Målet med lovendringen er blant annet å hindre at norske spillere betaler for å delta i pengespill som skjer via Internett, og som ikke er godkjent eller kontrollert av norske myndigheter.

Styret i Norsk Tipping erkjenner at dette ikke vil stanse spill hos utenlandske spilloperatører, men mener lovendringen er et viktig bidrag til å forhindre rekrutteringen til slike spill. Det vil også demme opp for antall spillere som bruker uforsvarlig store beløp på ulovlige pengespill. I 2008 ble det publisert flere historier om spillere som tapte millioner på internasjonale pengespill på nett.

Flere land har skjerpet inn reglene for å hindre uønskede konsekvenser av Internettformidlede pengespill.

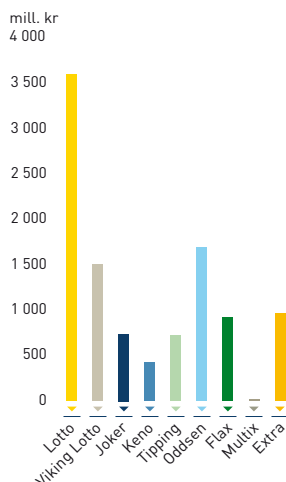
Styret erkjenner at nasjonalt regulerte pengespill er under sterkt press fra internasjonale, kommersielle aktører. Med utbredelsen av Internett kom de grenseoverskridende pengespillene for fullt rundt tusenårsskiftet. Aktørene som står bak private kommersielle Internettspill utfordrer også de nasjonale spillmonopolene ved å prøve kriteriene for godkjenning av statlige spillmonopol inn for nasjonale rettsinstanser. Flere av disse sakene havner senere til uttalelse i EF-domstolen.

Den private spillbransjen søker også å få aktivisert Europakommisjonen i sitt arbeid mot enerettsreguleringene. Ved årsskiftet hadde EU-kommisjonen forberedt 10 saker mot enkeltland for EF-domstolen, som skal prøve prinsippet for adgang til sportspillmarkedet. Dette representerer et konstant press mot det regulerte spillemarkedet.

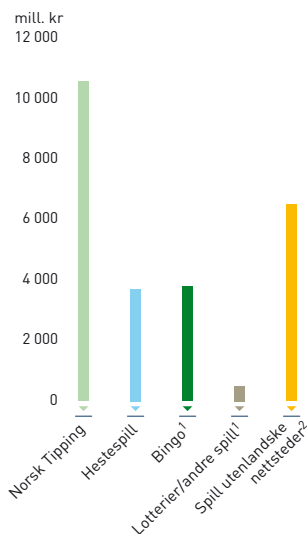
Fra venstre:
Jan Peder Strømli, Torbjørn Almlid,
Randi Helene Røed, Peer Jacob
Svenkerud, Thorbjørn A. Unneberg,
Trond Karlsen og Tollef Imsdalen.

SPILLEINNTEKTER 2008
FORDELT PÅ SPILL

SPILLEMARKEDET
I NORGE I 2008

¹ Omsetningen er anslått av Lotteri- og stiftelsestilsynet

² Omsetningen er anslått av Norsk Tipping

Konsekvensene av EU-kommisjonens mange initiativ i enkeltsaker vil ofte medføre en liberalisering av pengespillmarkedene i enkeltland. Men forsøkene på å la pengespill være en del av e-handelsdirektivet, tjenstedirektivet og TV-direktivet har EU-parlamentet hittil satt en bestemt stopper for.

I Norge ble den såkalte Ladbroskes-saken avsluttet i Oslo tingrett med frifinnelse av Staten. Ladbroskes stevnet Staten i Oslo tingrett, som forela spørsmålet om norsk rett i forhold til EØS-/EU-retten for EFTA-domstolen til rådgivende uttalelse. EFTA-domstolen fastslo at Staten har rett til å forby formidling og markedsføring av pengespill fra utlandet. Under behandlingen i Oslo tingrett i 2008 vant da også Staten, men saken ble anket til lagmannsretten. Saken kommer etter planen opp i september 2009.

Styret konstaterer at rammene for en del av våre søsterselskaper i Europa stadig endres. Til tross for at landene i Europa ønsker en restriktiv spillpolitikk, oppdaterer nå en rekke land sin spillregulering for å møte de utfordringer den internasjonale spillbransje representerer.

Norsk Tippings spill

Flere vellykkede produktutviklingsprosjekter har medvirket positivt til omsetningsveksten i 2008. I tillegg var dette det første hele salgsåret til Keno. Det gode resultatet kommer til tross for at selskapet totalt sett har fallende kundegrunnlag og at det viktige spillergrunnet knyttet til Lotto, Viking Lotto og Joker er ytterligere svekket.

Lotto er fortsatt Norsk Tippings største spill med en omsetning på 3 597 millioner kroner i 2008, mot 3 872 millioner i 2007. Dette er en nedgang på 275 millioner kroner, eller 7,1 prosent. Nedgangen skyldes i hovedsak at markedet over tid viser en redusert etterspørsel knyttet til de tradisjonelt sterke produktkategoriene.

Viking Lotto omsatte for 1502 millioner kroner, en nedgang på 58 millioner, eller

3,7 prosent i forhold til 2007. Spillet hadde seks færre jackpotomganger enn 2007, og på bakgrunn av dette anses omsetningsnivået som tilfredsstillende.

Joker følger i hovedsak omsetningsutviklingen til Lotto og Viking Lotto og omsatte for 739 millioner, som er en nedgang på 64 millioner, eller 8 prosent i forhold til 2007.

Flax fortsatte den positive trenden fra 2007 og økte omsetningen med 50 millioner kroner (5,8 prosent) til 917 millioner i 2008. Flax hadde, etter en nedgangsperiode, det beste salgsåret siden 2004. Økningen i salget kan i noen grad tilskrives forbudet mot gevinstautomater, men også flere vellykkede produktlanseringer som FirkløverFlax og BilFlax har medvirket positivt.

2008 var det første hele salgsåret til Keno, et oddsbasert tallspill med faste odds og daglige trekninger. Keno har etablert seg som et daglig spilltilbud og kjøpes som tilleggsspill til andre produkter. Omsetningen endte på 429 millioner kroner.

Extra – hvor Norsk Tipping er operatør på vegne av Helse og Rehabilitering, økte med 10,6 prosent i forhold til 2007. Omsetningen økte med 93 millioner kroner til 967 millioner, delvis som et resultat av prisøkningen som ble innført høsten 2007. Det er imidlertid viktig å merke seg at det kan synes som at Extra, i likhet med Lotto, Viking Lotto og Joker, viser tendenser til nedgang både i deltakere og i kjennskap.

Tipping, som er selskapets eldste spill, fortsatte en svak nedadgående trend som har vedvart de senere årene. Omsetningen i 2008 ble på 725 millioner kroner, som er en nedgang på 15 millioner, eller 2 prosent fra 2007.

Oddslen fortsatte fremgangen på tross av at dette spillet er mest utsatt for konkurranse fra utenlandske spillaktører. Omsetningen endte på 1 690 millioner kroner, som er en økning på 105 millioner, eller 6,6 prosent fra 2007. Veksten kan tilskrives innføringen av

flere spillobjekter og spillvarianter som gir spillerne et bredere spilltilbud. Myndighetenes forbud mot å overføre penger fra norske finansinstitusjoner til utenlandske spilltilbydere kan påvirke omsetning av Oddsen positivt i fremtiden.

Multix, som er det nyeste spillproduktet i Norsk Tippings portefølje, ble testet i hamarregionen siste halvår 2008. Pilotprosjektet viste at de nye spillterminalene og Multix-spillene ble godt mottatt. Disse er således et verdifullt bidrag til fornyelse av Norsk Tippings produktportefølje. Omsetningen for 2008 utgjorde 12 millioner.

Omsetningen i direktekanaler; Internett og mobil, økte fra 693 til 912 millioner, eller 31,6 prosent. Internett og mobil sin andel av Norsk Tippings totalomsetning var 8,6 prosent.

Satsing på fornyelse

Til tross for omsetningsrekord i 2008 viser flere av Norsk Tippings produkter tydelige tegn til slitasje. Samtidig møter vi en reell og økende konkurranse fra internasjonale aktører som promoterer pengespill via tv og interaktive kanaler. Styret mener at dette medfører et sterkt behov for fornyelse av produktporteføljen, og Fornyelse er satt som ett av Norsk Tippings tre strategiske hovedsatsingsområder, beskrevet i Strategiplan for Norsk Tipping 2009–2011. Overordnet mål for satsingen er å øke spillergrunnet, rekruttere nye spillere, styrke våre eksisterende kunders lojalitet og utvikle produkter med utgangspunkt i kundens behov, samt modernisere distribusjonen.

Lanseringen av Norsk Tippings nye spillterminal den 11. august var en nyvinning internasjonalt. 16 spillterminaler ble testet i pilotprosjektet, og responsen fra spillere, kommisjonærer, kommuneledelse og myndigheter er positiv. Pilotprosjektet viste også at spillterminalen innfridde Norsk Tippings og Kultur- og kirkedepartementets forventninger til begrenset av uønsket spilleatferd. Spillterminalen forener spilleglede, teknologi og ansvarlighet.

Spillterminalene har en fast tapsgrense, med et mulig maksimaltap på 400 kroner per dag og 2200 kroner per måned. I 2009 skal 4 500 spillterminaler utplasseres over hele landet.

Høsten 2008 ble det innført nye spillerkort. Dette er et tredje generasjons spillerkort. Det har blant annet et hologram som viser at kortet har en elektronisk identifikasjon (eID).

Styret har også positive forventninger til Grasrotandelen, hvor de registrerte spillerne kan gi fem prosent av sin spilleinnsats til et lag eller en organisasjon. Grasrotandelen, som ble innført 1. mars 2009, vil gi en tettere knytning mellom spillernes spilleglede og støtte til samfunnsnyttige formål. Det er også forventninger til at dette kan motivere flere av dagens ikke-spillere til å spille Norsk Tippings spill, samt tydeligere se Norsk Tippings samfunnsverdi. Med dagens spillenivå kan Grasrotandelen tilføre de frivillige lokallagene i Norge anslagsvis 250–440 millioner kroner. Norsk Tipping har vært med på å tilrettelegge for registrering av lag og organisasjoner til Grasrotandelen.

I 2008 ble det også testet ut et nytt salgskonsept for dagligvarehandelen, der kunden kan kjøpe enkle lynspillvarianter av Lotto, Viking Lotto, Joker, Extra og Keno i dagligvarebutikkens kasse. Konseptet representerer en modernisering av distribusjonsformen, tilpasset dagligvarehandelens behov og kundenes kjøpsprosesser. Pilotperioden ble gjennomført i Hamar, og den viste at kundene og de butikkansatte er svært fornøyde med konseptet, som blir innført i løpet av 2009.

Det er også gjort forberedelser for mulig innføring av et nytt Lotto-spill, EuroJackpot. Konseptet er et samarbeid mellom flere europeiske land, hvor trekningen skal skje i regi av Norsk Tipping.

Norsk Tipping har et stadig fokus på fornyelse i sine elektroniske kanaler. På

mobil er det blant annet blitt innført nye spillvarianter, i tillegg til at det er lansert nye tilknyttede tjenester. Selskapet har i løpet av 2008 også gjennomført en omfattende fornyelsesprosess for nettsidene www.norsk-tipping.no. Målet for prosessen med omleggingen av selskapets nettsider er en større grad av rendyrking av disse nettsidene som en salgskanal for selskapet.

Norsk Tipping har en god kundeinnsikt – slik at selskapet kan modernisere spillporteføljen og løsningene med utgangspunkt i spillernes behov og forventninger.

Selskapets kostnader knyttet til utviklingsaktiviteter beskrevet over og til øvrige utviklingsprosjekter er på 117 millioner kroner. Forsknings- og utviklingsaktiviteter kostnadsføres løpende. Norsk Tipping har dialog og konkrete samarbeidsprosjekter med en rekke institusjoner innen forskning og høyere utdanning, nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder både samarbeid med forskningsmiljøer for å videreutvikle selskapets ansvarlighetsplattform og mer markedsorienterte forsknings- og studieretninger for å videreutvikle selskapets spilltilbud.

Ansvarlig spill til underholdning og glede

For de fleste er Norsk Tippings spill en kilde til underholdning og glede. En analyse av henvendelsene til Hjelpelinjen vedrørende pengespill viser at Norsk Tippings spill er lite representert blant problemspillene. Det er også gledelig at antallet spilleavhengige samlet sett i Norge synker. I 2007 var 1,7 prosent av spillerne spillavhengige, i 2008 var antallet sunket til 1,3 prosent. Dette skyldes i hovedsak forbudet mot gevinstautomater og innstramning i automatmarkedet, som også har gitt en nedgang i antall henvendelser til Hjelpelinjen. 51 prosent av førstegangshenvendelsene til Hjelpelinjen var knyttet til pengespill på nett, hvorav 43 prosent vedrørte poker.

Styret mener at Norsk Tipping gjennom god informasjon og tilgjengelige verktøy fortsatt må legge ned en stor innsats i å bevisstgjøre

Fra venstre:
Siv Tørudbakken, Ingvild Ragna Myhre,
Knut Brofoss, Helle Stine Næss,
Sigbjørn Johnsen, Petter Torgerhagen
og Silvija Seres.

spillerne slik at de har god kontroll over egen spilleaktivitet.

Norsk Tipping har iverksatt en rekke tiltak for å bekjempe spilleavhengighet. Vi har også, gjennom vårt medlemskap i World Lottery Association (WLA) og European Lotteries (EL), forpliktet oss til å etterleve bransjens standard for ansvarlig spillvirksomhet.

I 2008 vedtok og innførte Norsk Tipping en ansvarlighetsplattform som er forankret i virksomheten.

Ved årsskiftet var 1 867 461 spillere registrert med spillerkort. Spillerkortet inneholder elektronisk og sikker identifikasjon av spilleren, og kortet er tilknyttet en spillerkonto. Fra og med 23. februar 2009 må alle som skal spille Norsk Tippings spill være registrert med spillerkort, unntatt de som spiller Flax. Det plasserer Norsk Tipping blant de fremste i verden på ansvarlig spillvirksomhet, og det setter oss i en unik posisjon til å forhindre negativ spillatferd. Med spillerkortet får vi en effektiv alderskontroll, og muligheter til å innføre frivillige eller overordnede grenser for maksimaltap. Registrert spill fjerner tilfeller med uavhentede premier, og målet er også at registrert spill skal fjerne eventuelle muligheter for hvitvasking av penger fra uregistrerte vinnerkvitteringer. Spillerkortet er et sentralt virkemiddel for utviklingsarbeidet i selskapet.

Norsk Tipping lanserte 26. juni 2008 nettportalen spilleveit.no. Portalen inneholder spilleveitregler, en selvtest hvor spilleren kan teste ut om han/hun står i fare for å utvikle spilleavhengighet, og det er henvisninger til Hjelpelinjen og interesseorganisasjoner som omfatter pengespill.

I desember 2008 introduserte Norsk Tipping en egenutviklet e-læringsmodul for spillansvarlighet. Alle ansatte i Norsk Tipping, kommisjonærer og lokalinnhavere skal gjennomføre denne opplæringen, og målet

er at de ansatte skal ha vært gjennom opplæringsmodulen innen 1. kvartal 2009.

I dialog med samfunnet

Norsk Tipping er en virksomhet med gode produkter, og med en viktig samfunnsrolle. Mange interessenter er opptatt av hvordan Norsk Tipping utøver sitt samfunnsansvar. Derfor er selskapets ambisjon å imøtekomme – eller helst overgå – de forventninger som ligger til Norsk Tipping når det gjelder etiske, kommersielle, lovmessige, sosiale og miljømessige forhold.

I 2008 har Norsk Tipping lagt ned stor innsats i å implementere selskapets prinsipper for spillansvarlighet. Å balansere våre kunders forventninger til spenning og underholdning opp mot en aktiv innsats for å forebygge de potensielt uheldige sidene av spill, er samfunnsansvar i praksis.

Vårt samfunnsansvar gir klare føringer for Norsk Tippings virksomhet. Gjennom overordnede mål, strategier og planer operasjonaliseres samfunnsansvaret i selskapets virksomhetsområder.

For på best mulig måte å kunne kartlegge hvilke forventninger Norsk Tippings interessenter har til selskapet, blir det gjennomført regelmessige undersøkelser, samt dialog gjennom møter og personlig kontakt. Dette gir grunnlag for å iverksette målrettede strategier og prosesser, og bygger samtidig et relevant fundament for selskapets samfunnsrapportering. Norsk Tipping utgir årlig en verifisert samfunnsrapport som redegjør for selskapets arbeid med å ta et aktivt samfunnsansvar. Samfunnsrapporten er en integrert del av virksomhetens årsrapport.

Også i 2008 har Norsk Tipping gjort en grundig kartlegging og vurdering av selskapets interessenter. All dialog og relevante undersøkelser blir analysert med mål om prioritering av interessentgruppene og deres forventninger. Dette gir Norsk Tipping et objektivt bilde av hvilke utfordringer selska-

pet har, og dette vurderingsgrunnlaget har vært et av de viktige innspillene til utarbeidelsen av Strategiplan for Norsk Tipping AS 2009–2011.

Dialog med sentrale miljøer er også en viktig faktor når det gjelder spillansvarlighet. Selskapet søker faglige og uavhengige råd og innspill i ekspertfora både nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet knyttet til spillansvarlighet er høyt prioritert, og utføres i henhold til egne handlingsplaner.

Styrket på etikk og miljø

Norsk Tipping sine etiske retningslinjer ble i 2008 lagt til grunn for retningslinjene i innkjøpsprosessen. Ledergruppene har deltatt i opplæring i etiske problemstillinger, og som et ledd i implementeringen av selskapets etiske retningslinjer er det utviklet et etikkspill på dilemmatruening. Formålet er at alle medarbeidere skal være trent i å utøve godt skjønn.

Norsk Tipping startet i 2008 arbeidet med å utvikle en overordnet miljøstrategi, som skal godkjennes av selskapets ledelse i 2009. Selv om selskapet ikke har hatt en egen miljøstrategi, har Norsk Tipping alltid hatt en aktiv tilnærming til å belaste miljøet i minst mulig grad. I 2008 ble blant annet forberedelser til selskapets nybygg gjennomført med fokus på miljøeffektive løsninger.

Selskapet har et kontraktfestet krav om at alle kuponger og spillprogrammer skal være trykket på ubleket, resirkulert papir og det skal kun brukes giftfri trykksverte. I 2008 ble antall distribuerte kuponger redusert fra 170 millioner til 163 millioner. Det blir betalt avgift til stiftelsen Miljømerking for alle produkter som trykkes på miljøsertifisert, Svanemerket papir.

Selskapets virksomhet medfører relativt lite utslipp til luft eller vann, men styret understreker viktigheten av å ha et bevisst forhold til den miljøpåvirkningen selskapet utgjør gjennom forbruk av ressurser, transportbelastning og avfallsproduksjon.

Kommunikasjon og omdømme

Norsk Tipping er en synlig aktør i mediene, både som en virksomhet omfattet av høy medieinteresse – og som markedsfører.

Selskapet har vært mindre omtalt i mediene i 2008 sammenlignet med 2007, da automatforbudet ble iverksatt. Men medieomtalen var vesentlig mer positiv enn i 2007, blant annet gjennom gode vinnerhistorier og positiv omtale av overskuddsformål.

Synovate har på oppdrag fra Norsk Tipping laget et omgivelsesregnskap i 2004, 2006 og 2008. Norsk Tippings omdømme står sterkt, men er under press. Dette henger blant annet sammen med folks endrede holdninger til pengespill. Undersøkelsen viser at 57 prosent av befolkningen i 2008 hadde litt eller meget godt inntrykk av Norsk Tipping, tilsvarende tall i 2004 var 69 prosent. Samtidig vil 85 prosent av befolkningen ha statlig kontroll med pengespill.

Også i 2008 ligger Norsk Tipping i toppsjiktet i undersøkelse av Store norske bedrifter, med en 9. plass mot 8. plass i 2007. Sett i lys av kritikken som er rettet mot pengespill generelt de siste årene, er styret tilfreds med resultatet.

Markedsføring er et viktig verktøy for å kanalisere norske spilleres pengespillaktivitet til det regulerte spillemarkedet. Det er også et prioritert mål å synliggjøre Norsk Tipping som en ansvarlig aktør, og dokumentere hvordan overskuddet bidrar i samfunnet.

Norsk Tipping var i 2008 den femte største annonsøren i Norge, med et bruttokjøp av mediatjenester på 177 millioner kroner. Det er 4,7 millioner mindre enn i 2007. Norsk Tippings reklamebudsjetter er redusert med ca 4 prosent de siste fem årene, mens det norske reklamemarkedet i samme periode økte med 38 prosent. I 2008 økte de utenlandske spillselskapene sin markedsføring i Norge med over 200 prosent. Norsk Tippings kostnader i forbindelse med kjøp av

reklame utgjorde i 2008 om lag 1,5 prosent av omsetningen.

Norsk Tipping reviderte i 2008 selskapets interne retningslinjer for markedsføring. Det ble også utviklet og vedtatt en ny kommunikasjonsstrategi og sponsorstrategi som sier at vi skal sponse færre med flere midler.

Norges Markedsføringsforbund nominerte i 2008 Norsk Tipping til tittelen Årets Markedsfører, og selv om selskapet ikke vant, er nominasjonen en anerkjennelse. Et sentralt kvalitetskrav i markedsføringen er å utforme markedsførings- og kommunikasjons tiltakene slik at selskapet oppnår de omsetningsmål som er satt av myndighetene, samtidig som risikoen for spillavhengighet minimeres.

Lotteri- og stiftelsestilsynet har ansvaret for å følge opp at markedsføring og kommunikasjon utføres i henhold til Norsk Tippings og Kultur- og kirke departementets retningslinjer. Tilsynet hadde ingen merknader i sin rapport som omfatter første halvår. Rapporten om andre halvår vil foreligge våren 2009.

Norsk Tipping fikk i 2008 World Lottery Associations pris for beste samfunnsrapport 2007.

Organisasjon og personal

Torbjørn Almlid ble 24. oktober ansatt som ny administrerende direktør i Norsk Tipping. Han kom fra stillingen som administrerende direktør i Sykehuset Innlandet, og tiltrådte 1. januar 2009. Styret ønsker å takke Axel Krogvig, som var konstituert i stillingen i 2008, for hans innsats i forhold til selskapets strategiske valg og drift.

Optimisme blant medarbeiderne er ett av tre hovedfokusområder i Norsk Tippings strategi som ble vedtatt i 2008. Et overordnet mål er å styrke selskapets evne til å tiltrekke seg og utvikle dyktige medarbeidere. Styret mener at en viktig forutsetning for å lykkes, er å ha oppmerksomhet rettet mot ledelse og kompetanse. Derfor har kompetanseut-

vikling blant ledere vært en prioritert satsing i 2008. I tillegg har det blitt iverksatt at etterlevelse av selskapets kjerneverdier – samhandling, mot, engasjement og prestasjon – skal inngå i vurderingen av prestasjoner.

Antall fast ansatte i Norsk Tipping økte i 2008. Ved inngangen av året var det 322 fast ansatte, ved utgangen av året jobbet 349 fast ansatte i selskapet. Økningen skyldes hovedsakelig bemanning av driftsorganisasjon for de nye spillterminalene.

Kjønnsfordelingen ved utgangen av 2008 var 41 prosent kvinner og 59 prosent menn, i Norsk Tippings toppledelse var 17 prosent kvinner og 83 prosent menn. For gruppeledere og mellomledere var henholdsvis 30 og 43 prosent kvinner og 70 og 57 prosent menn.

Norsk Tipping har tilrettelagt for likestilling og mangfold og vil gjennom en fleksibel personalpolitikk fortsette med dette.

Selskapet er kjennetegnet av en stabil medarbeiderstab. I 2008 var det en ekstern utskifting (turnover) av medarbeidere på 4,58 prosent, mens andelen av ansatte som gikk over i andre stillinger internt var på 4,87 prosent. Menn har høyere intern turnover enn kvinner.

Sykefraværet gikk ned i 2008 sammenlignet med 2007, fra 4,8 prosent til 4,2 prosent, som er en forbedring på 12,5 prosent. Dette er også vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet. Fokus på forebyggende helsearbeid og et bredt tilbud av helsefremmende tiltak samt aktiv oppfølging av sykemeldte gir resultater. Styret ser med tilfredshet på introduksjonen og gjennomføringen av innovative tiltak som for eksempel å gi ansatte innsikt i helse-, kostholds- og livsstilsfaktorer.

Norsk Tipping legger stor vekt på HMS-arbeidet, og tiltak følges opp gjennom egen handlingsplan. I 2008 har det ikke forekommet noen skader eller ulykker i selskapet.

Kommunikasjonen i organisasjonen synes å være konstruktiv og god, og samarbeidet med de ansattes organisasjoner og tillitsvalgte er positivt.

Aktiviteter i datterselskapene

Norsk Tipping har tre heleide datterselskaper.

Fabelaktiv AS står for selskapets TV-trekninger, og har ellers i sin virksomhet oppdragsbasert produksjon av TV- og filmrelaterte prosjekter.

Norsk Tippings to andre datterselskaper, Norsk Tipping Nettnavn AS og Norsk Tipping Domene AS, skal opprette, registrere og eie domenenavn etter instruks fra Norsk Tipping for å oppnå morselskapets målsettinger.

Norsk Tipping eier også 50 prosent av aksjene i Buypass AS og Buyinvest AS, hvor Postens datterselskap ErgoGroup AS er den andre eieren. Buypass har utviklet smartkortet som blant annet brukes som Norsk Tippings spillerkort. Både Fabelaktiv og Buypass har spisskompetanse og leveranser til Norsk Tipping som er vurdert som viktige for selskapets fremtidige utvikling og ledende posisjon i spillemarkedet.

Både Buypass og Fabelaktiv leverte solide resultater i 2008 og vil utbetale utbytte til eierne.

Fremtidsutsikter

Styret ser positivt på den omsetningsøkningen som har vært i 2008. Til tross for at det har vært en nedgang i spillergrunnlaget, har Norsk Tipping både i 2006, 2007 og 2008 vist at det er mulig å oppnå en moderat økonomisk vekst. Det er imidlertid viktig å påpeke at denne omsetningsveksten kommer fra flere vellykkede produktutviklingsprosjekter på eksisterende spill, en meget god økning i omsetningen på våre elektroniske kanaler, i tillegg til at 2008 var det første hele salgsåret til Keno.

Styret ser likevel at det er behov for fornyelse av spillporteføljen. Det vil være avgjørende for Norsk Tippings konkurransekraft at selskapet fortsatt kan være den foretrukne spilleleverandøren i Norge.

Styret forventer at konkurransen på spill vil øke i tiden som kommer fordi utenlandske aktører ønsker å posisjonere seg i det norske markedet. Det er viktig at Norsk Tipping arbeider etter en ambisiøs, langsiktig strategi for å videreutvikle sine spill til å være attraktive og imøtekomme de behov som etterspørres på en ansvarlig måte. På denne måten kan Norsk Tipping bidra til å gjøre Norge til et foregangsland i den internasjonale spillindustrien, spesielt på områder som angår ansvarlighet og nyskaping.

Styreendring og styrets arbeid

Sigbjørn Johnsen etterfulgte Sigmund Thue som ny styreleder 21. mai 2008. Styret ønsker å takke Thue for hans innsats og arbeid for selskapet i en utviklende fase gjennom mange år.

I styret er det fire kvinner og tre menn, og de ansatte er representert med to styremedlemmer. I 2008 ble det avholdt 10 styremøter.

Styret vil understreke Norsk Tippings viktige samfunnsrolle. Gjennom spillemidlene opprettholdes og utvikles positive aktiviteter innen idrett og kultur, samt helse og rehabilitering. Etter at finanskrisen rammet Norge høsten 2008, er mulighetene for det private næringslivet til å sponse sport og kultur også blitt redusert. Det betyr at Norsk Tippings ansvar for å sørge for midler til det mangfoldige og allmenntilgitt Frivillighets-Norge blir enda viktigere i tiden som kommer.

Styret ønsker å takke alle medarbeidere, kommisjonærer og samarbeidspartnere for innsatsen i 2008, og at de bidro til å realisere Norsk Tippings visjon: Vi gir drømmen en sjanse.

Fortsatt drift

Styret er av den oppfatning at årsregnskapet gir et korrekt bilde av selskapets eiendeler og gjeld, dets finansielle stilling og resultat. I samsvar med regnskapslovens § 4-5 har styret lagt fortsatt drift til grunn ved utarbeidelsen av selskapets årsregnskap for 2008. Det er etter det styret kjenner til, ikke inntrådt forhold etter regnskapsårets utgang som har betydning for selskapets fremtidige stilling og resultat.

Revisjon

Selskapets regnskap revideres av Riksrevisjonen. I henhold til vedtatte prosedyrer offentliggjør Riksrevisjonen sitt avsluttende revisjonsbrev i oktober 2009 etter at det er rapportert om resultatene i revisjonen til Stortinget jf. lov om Riksrevisjonen § 18.

Disponering av årsresultatet

Det samlede resultatet av spillevirksomheten i Norsk Tipping AS for driftsåret 2008 er **3 175 433 661 kroner**.

Resultat Helse og Rehabilitering kr. 240 464 543

I tråd med anbefalingene i St.prp. nr 1 (2008/2009) foreslår styret at resultatet anvendes slik:

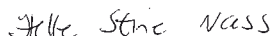
Tiltak mot spilleavhengighet	kr. 12 000 000
Tilført fra investeringsfond	kr. -502 030 882
Overskudd til overskuddsformålene ¹⁾	kr. 3 425 000 000
Sum disponert	kr. 3 175 433 661

¹⁾ Overskudd til overskuddsformålene fordeles i 2009 med 1 558,4 mill.kr til idrettsformål (45,5 %), 1 250,1 mill.kr til kulturformål (36,5 %) og 616,5 mill.kr (18 %) til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstautomater i 2001 (utenom idrettsorganisasjoner).

Styret i Norsk Tipping AS
Hamar, 5. mars 2009

Sigbjørn Johnsen
styrets leder

Helle Stine Næss

Silvja Seres

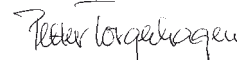
Siv Tørudbakken

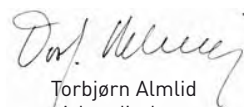
Knut Brofoss

Ingvild Ragna Myhre

Petter Torgerhagen

Torbjørn Almlid
Adm. direktør

RESULTATREGNSKAP 2008

Beløp i mill. kr	Note	2008	2007	2006
Driftsinntekter				
Spillinntekter	1	10 578,7	10 388,4	9 618,9
Andre driftsinntekter	2	140,2	128,8	179,3
Sum driftsinntekter		10 718,9	10 517,2	9 798,2
Driftskostnader				
Premieandeler		5 614,8	5 510,4	5 101,2
Spillprovisjoner		712,9	714,2	675,3
Lønns- og personalkostnader	3	242,7	244,0	210,7
Avskrivninger og reverserte nedskrivninger	6	105,4	156,4	172,7
Andre driftskostnader	4	1 044,7	911,7	888,7
Sum driftskostnader		7 720,4	7 536,7	7 048,6
Driftsresultat		2 998,5	2 980,5	2 749,6
Finansinntekter	5	235,0	180,5	128,8
Finanskostnader	5	58,1	61,4	40,4
Årsresultat		3 175,4	3 099,6	2 838,0
Disponering av årsresultatet:				
Resultat Helse og Rehabilitering		240,4	218,6	198,4
Tiltak mot spillavhengighet		12,0	12,0	12,0
Overskuddsformålene		3 425,0	2 650,0	2 500,0
Overført investeringsfond		-502,0	219,0	127,6
Sum disponert		3 175,4	3 099,6	2 838,0

BALANSE Eiendeler

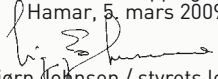
Beløp i mill. kr	Note	2008	2007	2006
Eiendeler				
Anleggsmidler				
Varige driftsmidler				
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	6	67,0	56,3	61,0
Kjøretøyer, maskiner, inventar og utstyr	6	247,0	262,9	353,4
Sum varige driftsmidler		314,0	319,2	414,4
Finansielle anleggsmidler				
Investering i datterselskaper	7	6,2	2,9	2,9
Investering i tilknyttede selskaper	7	23,3	20,7	20,4
Investeringer i andre selskaper		0,2	0,2	0,2
Lån til tilknyttede selskaper	8	6,9	15,5	30,4
Andre langsiktige fordringer	9	24,6	16,5	15,8
Sum finansielle anleggsmidler		61,2	55,8	69,6
Sum anleggsmidler		375,2	375,0	484,0
Omløpsmidler				
Varer	10	2,3	2,2	3,2
Fordringer				
Kommisjonærfordringer	11	7,7	147,5	33,1
Andre fordringer	12	58,2	42,0	37,7
Sum fordringer		65,9	189,5	70,8
Bankinnskudd, kontanter og lignende		4 728,4	4 559,9	3 966,0
Sum omløpsmidler		4 796,6	4 751,7	4 039,9
SUM EIENDELER		5 171,7	5 126,7	4 523,9

Beløp i mill. kr	Note	2008	2007	2006
Egenkapital og gjeld				
Egenkapital				
Aksjekapital	13	0,2	0,2	0,2
Investeringsfond	14	854,1	1 650,8	1 373,3
Sum egenkapital		854,3	1 651,0	1 373,5
Gjeld				
Avsetning for forpliktelser				
Pensjonsforpliktelser	18	61,1	48,0	9,8
Sum avsetning for forpliktelser		61,1	48,0	9,8
Annen langsiktig gjeld				
Fond – spill	15	334,7	298,1	266,5
Sum annen langsiktig gjeld		334,7	298,1	266,5
Sum langsiktig gjeld		395,9	346,1	276,3
Kortsiktig gjeld				
Leverandørgjeld		78,8	77,4	74,9
Premieforpliktelser		50,6	77,9	50,0
Forskuddsbetalt innsatsbeløp		153,7	162,8	145,5
Skyldige offentlige avgifter		27,2	25,6	17,8
Annen kortsiktig gjeld	16	160,9	114,3	63,6
Restoverskudd til utbetaling	17	3 450,5	2 671,6	2 522,4
Sum kortsiktig gjeld		3 921,6	3 129,6	2 874,1
Sum gjeld		4 317,5	3 475,7	3 150,4
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		5 171,7	5 126,6	4 523,9

BALANSE

Egenkapital og gjeld

Styret i Norsk Tipping AS
Hamar, 5. mars 2009

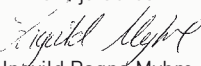

Sigbjørn Johnsen / styrets leder

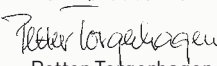

Helle Stine Næss

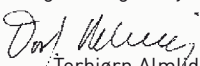

Silvija Seres

Siv Tørudbakken

Knut Brofoss

Ingvild Ragna Myhre

Petter Torgerhagen

Torbjørn Almqvist
Adm. direktør

KONTANTSTRØM- OPPSTILLING

Beløp i mill. kr	2008	2007	2006
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter			
Resultat	3 175,4	3 099,6	2 838,0
Gevinst ved salg av anleggsmidler	-0,9	-1,0	-0,5
Avskrivninger av investeringer	105,4	156,4	172,7
Endring i kommisjonærfordringer	139,8	-114,4	132,2
Endring i andre kortsiktige fordringer, omløpsmidler og varelager	-16,3	-3,4	27,7
Endring i leverandørgjeld	1,4	2,5	11,0
Endring i pensjonsforpliktelser	13,1	38,2	4,8
Endring i andre langsiktige fordringer	-5,4	13,8	40,5
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	3 412,5	3 191,7	3 226,6
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter			
Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	9,6	3,2	11,0
Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-108,8	-63,4	-97,6
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-99,2	-60,2	-86,6
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter			
Nettoendring i langsiktig gjeld	36,6	31,6	1,7
Nettoendring i kortsiktig gjeld	11,8	103,7	-16,5
Nettoendring i investeringsfond	-796,7	277,5	166,5
Utbetalinger og avsetninger	-2 396,6	-2 950,4	-2 739,3
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-3 144,8	-2 537,6	-2 587,6
Netto endring i kontanter	168,5	593,9	552,4
Beholdning av kontanter ved periodens begynnelse	4 559,9	3 966,0	3 413,6
Beholdning av kontanter ved periodens slutt	4 728,4	4 559,9	3 966,0

Norsk Tipping AS bruker den indirekte modellen ved utarbeidelse av kontantstrømoppstillingen.

Alle beløp i oppstillingene er i hele 1 000 kroner

REGNSKAPSPRINSIPPER

Generelt

Norsk Tipping AS er underlagt lov om pengespill m.v. av 28. august 1992 nr. 103 (pengespilloven). Loven bestemmer at et statlig aksjeselskap, hvor staten eier alle aksjene, skal være spillleselskap. Det er regjeringen som fastsetter vedtektene, oppnevner styret og gir instruks til styret. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål og retningslinjer. Styret har ansvaret for en tilfredsstillende organisering og forvaltning av selskapet, og skal bl.a. påse at registrering og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Etter eventuelle fondsavsetninger skal spilleoverskuddet fra Norsk Tippings overskudd for 2008 fordeles i år 2009 mellom idrettsformål, kulturformål samt samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstautomater i 2001, utenom idrettsorganisasjoner. I tillegg kan Kultur- og kirkedepartementet avsette inntil 0,5 prosent av spilleoverskuddet til forskning, informasjon, forebygging og behandling av spilleavhengighet. Resultatet for Extra tilfaller stiftelsen Helse og Rehabilitering.

Årsregnskapet er avlagt i henhold til regnskapsloven av 1998 med de tilpasninger som er en følge av Norsk Tippings særskilte karakter i henhold til pengespilloven. Regnskapet er utarbeidet etter norske regnskapsstandarder og i henhold til god regnskapsskikk i Norge. Datterselskapene følger regnskapsloven uten tilpasninger som følge av særlov.

Datterselskapene er ikke konsolidert inn i morselskapet, da de anses å være uvesentlig i denne sammenheng.

Aksjeloven

Ifølge pengespilloven gjelder ikke aksjeloven for Norsk Tipping AS.

Periodiserings- og vurderingsprinsipper

Regnskapet bygger i samsvar med god regnskapsskikk på transaksjons-, opptjenings-, sammenstillings- og kongruensprinsippet. Ved usikkerhet anvendes beste estimat. Regnskapet følger kalenderår med unntak av spillrelaterte poster.

Spilleinntekter og tilsvarende spillrelaterte kostnader i 2008 omfatter 52 spilleomganger/uker og korresponderer således ikke fullt ut med kalenderåret. Innsatsene på flerukersspill er periodisert på hver av de gjeldende omgangene/ukene og provisjonen er tilsvarende avgrenset.

Utbytte mottatt fra datterselskap inntektsføres det året utbyttet blir vedtatt av generalforsamlingen i datterselskapet. Forsknings- og utviklingskostnader blir løpende kostnadsført.

Klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år er klassifisert som omløpsmidler. Tilsvarende regler er benyttet for klassifisering av langsiktig og kortsiktig gjeld.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler blir ført i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Avskrivningene er fordelt lineært over anleggsmidlenes forventede økonomiske levetid. Det foretas dekomponering av sammensatte driftsmidler når de ulike delene har ulik økonomisk levetid. Varige driftsmidler blir vurdert for å fastslå om det foreligger indikasjon på verdifall. Dersom den virkelige verdien er lavere enn bokført verdi, og dette skyldes årsaker som ikke antas å være forbigående, skrives driftsmidlet ned til virkelig verdi. Utgifter forbundet med normalt vedlikehold og reparasjoner blir fortløpende kostnadsført. Utgifter ved større utskiftninger og fornyelse som øker driftsmidlenes levetid vesentlig, aktiveres.

NOTER til regnskapet

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er vurdert til pålydende etter fradrag av avsetninger til dekning av påregnelige tap. Konstaterte tap kostnadsføres fortløpende.

Varelager

Beholdninger av varer vurderes til det laveste av kostpris og antatt salgspris. Det er gjort fradrag for ukurans.

Valuta

Beholdninger, fordringer og gjeld i utenlandsk valuta vurderes etter kurser pr. 31.12. Valuta-gevinst- og tap føres under finansposter.

Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnad

De ansatte er medlemmer av Statens Pensjonskasse, og selskapets andel av premien kostnadsføres hvert år under lønns- og personalkostnader.

Selskapet har pensjonsordninger som gir de ansatte rett til avtalte fremtidige pensjonsytelser, kalt ytelsesplaner. Pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om antall opptjeningsår, diskonteringsrente, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden og aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang, osv. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi. Netto pensjonsforpliktelse består av brutto pensjonsforpliktelse fratrukket virkelig verdi av pensjonsmidler. Netto pensjonsforpliktelser på underfinansierte ordninger er balanseført som langsiktig rentefri gjeld, mens netto pensjonsmidler på overfinansierte ordninger er balanseført som langsiktig rentefri fordring dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan utnyttes.

Planendringer med tilbakevirkende kraft som er betinget av fremtidig opptjening, fordeles lineært over tiden frem til ytelsen er fullt ut opptjent. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidlene som skyldes endringer i og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatendringer), fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid hvis avvikene overstiger 10 % av brutto pensjonsforpliktelse/pensjonsmidlene.

Netto pensjonskostnad, som er brutto pensjonskostnad fratrukket estimert avkastning på pensjonsmidlene, korrigert for fordelt virkning av endringer i estimater og pensjonsplaner, klassifiseres som ordinær driftskostnad, og er presentert sammen med lønn og andre ytelser.

Inngåtte avtaler om driftspensjon og øvrige pensjonsavtaler kostnadsføres i sin helhet under lønns- og personalkostnader i det året avtalen inngås.

Skatt

Norsk Tipping AS er unntatt beskatning.

Merverdiavgift

Det svares ikke mva av Norsk Tipping AS sin ordinære virksomhet. Kostnader og investeringer inneholder mva.

De enkelte spill har hatt følgende omsetning og utvikling de siste tre årene:

Spill	2008	2007	2006
Lotto	3 596 757	3 871 522	3 727 748
Viking Lotto	1 502 037	1 560 032	1 441 282
Joker	739 490	803 507	769 178
Tipping	725 235	740 452	702 515
Odds	1 690 224	1 585 240	1 444 399
Flax	917 467	866 900	761 020
Keno	429 262	86 510	0
Multix	11 489	0	0
NT-spillene	9 611 960	9 514 163	8 846 142
Extra	966 723	874 207	772 731
Totale spilleinntekter	10 578 683	10 388 370	9 618 873

NOTE 1
Spilleinntekter

Spilleinntektene omfatter 52 spilleleker i 2008.

Inntekter for 1. januar 2008 er inkludert i regnskapet for 2007 med til sammen 4,3 mill. kr., samt tilhørende kostnader (premieandeler og spillprovisjoner) med i alt 2,3 mill. kr.

Inntekter for 29.-31. desember 2008 vil bli inkludert i regnskapet for 2009 med til sammen 97,1 mill.kr., samt tilhørende kostnader (premieandeler og spillprovisjoner) med i alt 57,0 mill. kr.

	2008	2007	2006
Operatørgodtgjørelse for Helse og Rehabilitering	91 211	82 916	75 244
Salg av spillerkort	21 567	18 903	76 722
Overføring fra fond, Extra-spillet	8 000	8 000	8 000
Diverse inntekter	19 399	18 999	19 298
Totalt	140 177	128 818	179 264

NOTE 2
Andre driftsinntekter

	2008	2007	2006
Lønn og honorarer	175 027	160 472	157 827
Arbeidsgiveravgift	27 793	24 817	24 861
Pensjonskostnader	33 053	54 660	24 443
Andre sosiale tiltak	6 814	4 007	3 576
Totalt	242 687	243 956	210 707
Naturalytelser	10 531	8 378	7 816

NOTE 3
Lønns- og personalkostnader

Ytelser til ledende ansatte i 2008

	Adm. dir.	Styret
Lønn og honorarer	2 197	905
Bilgodtgjørelse	155	
Andre godtgjørelser	13	
Pensjonskostnader	117	

Styret fastsetter administrerende direktørs lønn og øvrige betingelser, mens Kultur- og kirke- departementet fastsetter honorarene til styret. Når det gjelder pensjonsavtaler har tidligere administrerende direktør 60 prosent av lønn fra og med fylte 62 år og deretter 65 prosent av lønn fra 65 år og fram til fylte 67 år. Tidligere viseadministrerende direktør har 66 prosent av lønn fra avgang i en alder av 64 år fram til fylte 67 år. Totalt 11 ansatte og tidligere ansatte i ledende stillinger med lønn over 12G er omfattet av en kollektiv alderspensjon som sikrer 66 prosent av lønn fra 67 år og andre tilleggsytelser. Se for øvrig ufonderte pensjonsordninger i note 18.

Selskapets fonderte pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenstepensjon.

Honorar til styrets leder er kr 200 000, nestleder har kr 130 000, øvrige medlemmer har kr 110 000, og vararepresentanter har hver kr 6 000 pr. fremmøte.

Det er ingen bonusordninger i selskapet, verken for ledere eller øvrige ansatte. Det foreligger heller ingen avtaler om særskilt godtgjørelse ved fratredelse eller lignende for noen av de ansatte i Norsk Tipping AS. Antall årsverk i 2008 var 349, mens det i 2007 var 317.

Det er ikke utbetalt revisjonshonorar eller annen form for godtgjørelse til revisor (Riksrevisjonen).

NOTE 4	2008	2007	2006
Andre driftskostnader			
Drift av anlegg og maskiner	96 510	91 177	93 373
Telekommunikasjon	53 540	52 879	53 145
Reklame	158 253	160 089	131 765
Samarbeidsavtaler, profilering og informasjon	131 771	125 026	118 750
Kostnader til Lotteri- og stiftelsestilsynet ¹⁾	38 649	8 705	8 926
Kostnader vedrørende spillerkort	16 614	16 099	65 000
Operatørkostnad Helse og Rehabilitering	91 211	82 916	75 244
Konsulentbistand og honorarer	45 298	33 008	31 378
Konsulentbistand i utviklingsprosjekter ²⁾	103 801	46 760	24 533
Øvrige driftskostnader i utviklingsprosjekter ²⁾	13 703	11 354	2 529
Distribusjon og fraktkostnader	31 711	29 861	29 395
Trykksaker og rekvisita	52 681	56 993	56 048
Øvrige kostnader	210 955	196 807	198 585
Totalt	1 044 697	911 673	888 671

¹⁾ Økningen skyldes kompensasjon til Lotteri- og stiftelsestilsynet pga borfall av gebyrinntekter fra privat automatdrift, jf. St.prp. nr 1 2007/2008.

²⁾ I 2008 utgjør de totale utviklingskostnadene 117 mill.kr.

NOTE 5	2008	2007	2006
Finansinntekter og -kostnader			
Renteinntekter	226 396	177 431	100 727
Andre finansinntekter	2 189	770	24 364
Finansinntekter datterselskaper og tilknyttede selskaper	4 102	1 182	1 672
Kursgevinst	2 378	1 102	2 051
Totale finansinntekter	235 065	180 485	128 814
Rentekostnader	55 519	58 804	39 073
Andre finanskostnader	321	82	321
Kurstap	2 286	2 558	1 012
Totale finanskostnader	58 126	61 444	40 406

For å ha forutsigbarhet i netto kontantstrøm og en lav risikoprofil, har Norsk Tipping benyttet valutasikring på vesentlige transaksjoner. Bruken av sikring er godkjent av selskapets styre. Per 31.12.2008 har selskapet en valutaterminkontrakt med en beholdning av SEK tilsvarende NOK 210 mill. Forskjellen mellom snittkursen på inngåtte valutaterminkontrakter og midtkursen på SEK per 31.12.2008 gjør at Norsk Tipping har et urealisert tap på valutaterminkontrakter på 8,7 mill kr. Sikringsbokføringen er opprettholdt i henhold til god regnskapskikk på området.

Av posten andre finansinntekter i 2006 består 23,2 mill. kr i likvidasjonsutbytte i forbindelse med avvikling av datterselskapet Spillverden.

Posten rentekostnader består i hovedsak av internrente på investeringsfondet. Dette er gjort med hjemmel i retningslinjene for fondene under Norsk Tipping fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet. Benyttet rentesats er den samme som den rentesats Norsk Tipping til enhver tid har på sine innskudd i Norges Bank. Se for øvrig note 14.

	Kjøretøy	Maskiner, utstyr og inventar	Tomter, bygg og eiendom	Totalt
Anskaffelseskost pr. 01.01.	8 187	1 299 861	193 276	1 501 324
Avgang i året	2 996	214 579	0	217 575
Tilgang i året	465	92 765	15 659	108 889
Anskaffelseskost pr. 31.12.	5 656	1 178 047	208 935	1 392 638
Akkumulerte ordinære av- og nedskrivninger	5 355	931 298	141 945	1 078 598
Bokført verdi per 31.12.	301	246 749	66 990	314 040

NOTE 6 Driftsmidler

Leasingkostnader for 2008:

Kjøretøyer (leasingperiode 3-5 år) 3 927

I tillegg har selskapet enkelte uvesentlige kostnadsførte leieavtaler vedrørende kontormaskiner og utstyr.

Avskrivninger og nedskrivninger:

Avskrivninger:	2008	2007	2006
Kjøretøyer	706	1 764	4 071
Maskiner, utstyr og inventar	107 730	149 659	163 716
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4 926	4 983	4 956
Sum avskrivninger	113 362	156 406	172 743
Reverserte nedskrivninger ^{*1}	8 014	0	0
Sum reverserte nedskrivninger	8 014	0	0
Totale avskrivninger og nedskrivninger	105 348	156 406	172 743

*1 Ved reversering av nedskrivninger er vurdering av virkelig verdi lagt til grunn. I 2008 skyldes reverseringen at det er inngått avtale om salg av tidligere nedskrevne driftsmidler hvor størrelsen på salgssummen legges til grunn for vurdering av virkelig verdi.

Oversikt over investeringer 2004 – 2008

	2008	2007	2006	2005	2004
Kjøretøyer	465	17	737	1 722	7 938
Maskiner, utstyr og inventar	42 563	63 162	96 252	80 727	62 610
Terminaler	50 202	0	0	107 031	364 578
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	15 659	267	659	10 303	27 224
Totale investeringer	108 889	63 446	97 648	199 783	462 350

Avskrivningsplan:

	Kjøretøyer	Drifts- midler	Terminaler	Bygninger og annen fast eiendom
Økonomisk levetid	5 år	3-5 år	3-6 år	20-25 år
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær

NOTE 7
Investeringer
i datterselskaper
og tilknyttede
selskaper

Firma	Anskaf- fet i år	Forretn. kontor	Eier- andel	Stemme- andel	Kostpris på aksje- posten	Bokført verdi
Datterselskaper						
Fabelaktiv AS	2000	Hamar	100,00 %	100 %	6 000	6 000
Norsk Tipping Nettnavn AS	2004	Hamar	100,00 %	100 %	110	110
Norsk Tipping Domene AS	2008	Hamar	100,00 %	100 %	106	106
Sum datterselskaper					6 216	6 216
Tilknyttede selskaper						
Buypass AS	2006	Oslo	50,00 %	50 %	19 011	19 011
Buyinvest AS under avvikling	2006	Oslo	50,00 %	50 %	4 269	4 269
Sum tilknyttede selskaper					23 280	23 280
Totalt					29 496	29 496

Fabelaktiv AS, Norsk Tipping Nettnavn AS og Norsk Tipping Domene AS er i henhold til regnskapslovens § 3-8 andre ledd ikke konsolidert inn i Norsk Tipping AS sitt regnskap. Begrunnelsen for å utelate selskapene fra konsolidering er at det ikke har betydning for å bedømme konsernets stilling og resultat.

Regnskapet for **Fabelaktiv AS** viser et overskudd på 6,0 mill. kr og en egenkapital på 7,6 mill. kr. Basert på utviklingen i selskapet er forutsetningene for nedskrivning av verdien av aksjeposten ikke lenger til stede. Tidligere nedskrivning er derfor reversert. Utbytte for 2007 på 0,95 mill. kr er inntektsført i Norsk Tippings regnskap for 2008, mens avsetning til utbytte for 2008 i Fabelaktivs regnskap er 5,1 mill. kr.

Regnskapet for **Norsk Tipping Nettnavn AS** viser et overskudd på kr. 6 250 og en egenkapital på kr. 128 325.

Regnskapet for **Norsk Tipping Domene AS** viser et overskudd på kr. 2 822 og en egenkapital på kr. 102 822.

Regnskapet for **Buypass Konsern** viser et overskudd på 29,3 mill. kr og en egenkapital på 76,0 mill. kr. Styret i Buypass har foreslått en avsetning av utbytte på 10 mill. kr.

Regnskapet for **Buyinvest AS under avvikling** viser et underskudd på 0,5 mill. kr og en negativ egenkapital på kr 48 984.

NOTE 8
Mellomværende med
datterselskaper og
tilknyttede selskaper

	2008	2007	2006
Ansvarlig lån	3 000	11 914	26 914
Langsiktig lån	3 896	3 633	3 449
Totale lån til tilknyttede selskaper	6 896	15 547	30 363

	2008	2007	2006
Kortsiktig gjeld til selskaper i samme konsern	563	4 407	0
Kortsiktige fordringer til selskaper i samme konsern	0	0	0

	2008	2007	2006
Langsiktige lån til ansatte*)	24 498	16 312	15 519
Øvrige fordringer	113	229	314
Totalt	24 611	16 541	15 833

*) Boliglån gis til ansatte med tilsvarende betingelser som i Statens Pensjonskasse.

NOTE 9
Andre
langsiktige
fordringer

Varelager, som består av innkjøpte varer til butikk og kantine, er vurdert til laveste verdi av kostpris og antatt salgspris

NOTE 10
Varelager

Norsk Tipping AS foretar ukentlige etterskuddsvise oppgjør med sine kommisjonærer, og utestående fordringer er løpende mellomværende. Endringen i kommisjonærfordringer skyldes at oppgjør for uke 52 i 2008 er godskrevet innenfor avslutningen av året.

Selskapet hadde ved utgangen av året 4 038 kommisjonærer.

NOTE 11
Kommisjonær-
fordringer

Denne posten består av forskuddsbetalte/periodiserte kostnader, øvrige kundefordringer og utlån/forskudd til ansatte. Det er ingen av fordringene som forfaller senere enn ett år etter regnskapsårets slutt.

NOTE 12
Andre
fordringer

Norsk Tippings selskapskapital består av 3 aksjer, hver av dem pålydende kr 50 000. Staten v/Kultur- og kirkedepartementet eier 100 prosent av aksjene

NOTE 13
Aksjekapital

I henhold til pengespilloven er det opprettet et investeringsfond i den hensikt å bygge opp midler med tanke på ny infrastruktur samt andre framtidige behov vedrørende tyngre prosjekter og / eller investeringer.

NOTE 14
Investerings-
fond

	2008	2007	2006
Investeringsfond pr 01.01	1 650 873	1 373 379	1 206 845
Tilført renter	55 266	58 525	38 926
Tilført fra årets overskudd	0	218 969	127 608
Tilført til årets overskuddsdisponering	-502 031	0	0
Utbetalt til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde automatinntekter	-350 000	0	0
Totalt per 31.12	854 108	1 650 873	1 373 379

I perioden 1.7.2007 til 31.12.2008 hadde de samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde automatinntekter, verken inntekter fra automater eller fra Norsk Tipping AS. For å sikre organisasjonene inntekter i 2008 og opprettholde inntektsnivået til de eksisterende overskuddsmottakerne, bestemte Kultur- og kirkedepartementet (KKD) at det skulle utbetales 350 mill. kr ekstra fra Norsk Tippings investeringsfond i 2008. I tillegg til det ordinære spilleoverskuddet for 2008 har KKD også bestemt at det skal tilføres midler fra Norsk Tippings investeringsfond slik at samlet overskudd til fordeling via tippenøkkelen blir 3 425 mill. kr. Dette medfører en tilføring fra investeringsfondet i 2008 på 502 mill. kr. (Kilde: St.prp nr.1 for 2008-2009).

NOTE 15
Fond – Spill

Det er egne fond for hvert spill med unntak av Keno og Multix. Tabellen nedenfor viser saldo for det enkelte spill/fond.

Spill	2008	2007	2006
Lotto	30 765	29 393	27 437
Viking Lotto	130 871	114 838	103 069
Joker	25 570	22 529	22 001
Tipping	955	5 516	5 640
Odds	3 721	3 128	3 401
Flax	139 259	112 584	97 200
Sum NT-spill	331 141	287 988	258 748
Extra	3 590	10 127	7 766
Totalt	334 731	298 115	266 514

Fondene bygges opp av den delen av premiebeløpet som ikke utbetales på grunn av at premie-sommene avrundes nedover og av preskriberte premier i det enkelte spillet, jfr. spillreglene for de respektive spill. Fondene anvendes etter selskapets nærmere bestemmelse til utbetaling av berettigede premier senere enn tre måneder etter trekningsdagen, til premier på grunnlag av godkjente protester, forbigåtte premier o. l., omsetningsfremmende tiltak som premietilskudd, ekstrapremier (eventuelle gjenstandspremier/reiser) i forbindelse med ordinære eller ekstraordinære trekninger/spillomganger, samt til markedsføring av de respektive spill.

Det er Kultur- og kirke departementet som fastsetter retningslinjene for fondene.

NOTE 16
Annen
kortsiktig gjeld

	2008	2007	2006
Depositum kommisjonærer	7 380	4 851	3 570
Bonuspott/millionsjansen	10 033	14 622	10 684
Skyldig feriepenge	17 761	16 065	15 930
Gjeld spillerkonti	118 281	67 215	29 195
Periodiseringer	7 413	11 583	4 243
Totalt	160 868	114 336	63 622

NOTE 17
Restoverskudd
til utbetaling

Fra 2009 skal spilleoverskuddet fra NT-spillene fordeles etter en ny tippenøkkel som Stortinget vedtok i 2003. Spilleoverskuddet for NT-spillene skal fordeles med 45,5 % til idrettsformål, 36,5 % til kulturformål og 18 % til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstautomater i 2001, utenom idrettsorganisasjoner.

I tillegg kan Kultur- og kirke departementet avsette inntil 0,5 % av spilleoverskuddet til forskning, informasjon, forebygging og behandling av spillavhengighet.

Overskuddet fra TV-spillet Extra går til Helse og Rehabilitering.

Samlet årsresultat 2008		3 175 434
Resultat Helse og Rehabilitering		240 465
Resultat NT-spillene		2 934 969
Tilført fra investeringsfond		502 031
Til disposisjon for utbetaling		3 437 000
Resultat Helse og Rehabilitering	240 465	
Utbetalt akonto 2008	227 000	13 465
Restoverskudd til utbetaling		3 450 465
Fordeles:		
Restoverskudd Helse og Rehabilitering		13 465
Tiltak mot spilleavhengighet		12 000
Rest Norsk Tipping som fordeles til overskuddsformål		3 425 000
Restoverskudd til utbetaling		3 450 465

Norsk Tipping AS har både fonderte (finansiert via fiktive fond i Statens Pensjonskasse – SPK) og ufonderte pensjonsordninger. De fonderte pensjonsordningene administreres av SPK, se nærmere beskrivelse av ordningen nedenfor. De ufonderte ordningene gjelder kollektiv alderspensjonsavtale for ansatte og tidligere ansatte i ledende stillinger med lønn over 12G, samt to pensjonsavtaler for tidligere ledende ansatte.

I tillegg har selskapet inngått avtaler om driftspensjon ved fratreden som følge av organisasjonsmessige endringer.

Statens Pensjonskasse

Beskrivelse av ordningen:

Norsk Tipping AS har kollektiv pensjonsordning for sine ansatte i Statens Pensjonskasse. Pensjonsordningen omfatter ytelser etter lov om Statens Pensjonskasse (pensjonsloven). Ytelsene er alders-, uføre-, ektefelle- og barnpensjon. I tillegg gjelder beregningen for ytelser fra 62 år etter AFP-ordning for statlig sektor. Pensjonsytelsene samordnes med folketrygdens ytelser. Selskaps andel av premien tas hvert år over regnskapet under lønns- og personalkostnader.

Premiefastsettelse og beregning av pensjonsforpliktelser for SPKs pensjonsordning skjer etter aktuarmessige prinsipper. Ordningen er imidlertid ikke fondsbasert. Utbetalingen av pensjoner er garantert av staten (pensjonsloven § 1). Det blir simulert en forvaltning av pensjonsmidler («fiktive fond») som om midlene var plassert i langsiktige statsobligasjoner. Pensjonsordningen kan ikke flyttes på samme måte som en privat pensjonsordning, og denne beregningen forutsetter at ordningen videreføres i SPK. I simuleringen legges det til grunn at obligasjonene holdes til utløpstidspunkt. Pensjonsmidlene verdsettes derfor til regnskapsført verdi.

NOTE 18 Pensjons- forpliktelser

Resultat for ufonderte og fonderte pensjonsordninger

Pensjonskostnad	01.01 – 31.12		
	2008	2007	2006
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	20 087	18 637	14 950
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	16 679	15 162	11 155
Avkastning på pensjonsmidler	-12 026	-10 808	-8 493
Ansattes egenandel til pensjonsordningen	-3 049	-2 808	-3 402
Administrasjonskostnader	412	377	337
Netto pensjonskostnad før amortisering	22 103	20 560	14 547
Resultatført virkning av estimatavvik	4 097	4 693	2 090
Periodisert arbeidsgiveravgift ¹⁾	4 124	3 957	2 757
Netto pensjonskostnad fonderte pensjonsordninger	30 324	29 210	19 394
Antall yrkesaktive med i beregningen	332	329	321

¹⁾ Arbeidsgiveravgift er netto ytelsesbasert pensjonsforpliktelse multiplisert med gjeldende prosent for arbeidsgiveravgift. Netto aktuariemessige gevinster og tap som ikke er innregnet i balansen inkluderer arbeidsgiveravgift

	Ufondert 31.12.2008	Fondert 31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Beregnete pensjonsforpliktelser	24 070	385 191	306 322	241 624
Arbeidsgiveravgift	3 394	22 640	14 544	0
Pensjonsmidler (til markedsverdi)	0	-224 620	-203 175	-182 740
Netto påløpt pensjonsforpliktelse	27 464	183 211	117 691	58 884
Ikke resultatført virkning av estimatavvik	0	-158 670	-105 429	-59 224
Netto pensjonsforpliktelser	27 464	24 541	12 262	-340
Økonomiske forutsetninger:				
Diskonteringsrente	4,50 %	4,50 %	5,50 %	4,75 %
Forventet lønnsregulering	4,50 %	4,50 %	4,50 %	3,50 %
Forventet G-regulering	4,25 %	4,25 %	4,25 %	3,00 %
Forventet avkastning på fondsmidler	4,50 %	4,50 %	5,75 %	4,75 %

Som aktuariemessige forutsetninger for demografiske faktorer og avgang er lagt til grunn vanlig benyttede forutsetninger innen forsikring.

Ufonderte pensjonsavtaler og driftspensjon

Selskapet har 3 ufonderte pensjonsavtaler som nevnt i note 3, samt avtaler med ansatte om driftspensjon i forbindelse med fratreden i selskapet.

	Ufonderte avtaler	Driftspensjon
Avsetning per 01.01	25 527	10 198
Ny avsetning/kostnad i perioden	2 610	1 432
Utbetalt i 2008	673	2 497
Forpliktelse per 31.12	27 464	9 133

Avsetning/kostnad i perioden er i sin helhet belastet regnskapet for 2008.

Samlede pensjonsforpliktelser pr 31.12.2008

Ufonderte pensjonsordninger	27 464
Fonderte pensjonsordninger	24 541
Driftspensjon	9 133
Totale pensjonsforpliktelser	61 138

Vår sakshåndler
Kristin Sletten, 62 55 12 85
Vår dato
05.03.2009
Deres dato
Vår referanse
1.6 2009/309
KSL/MEH
Arkivkode
680
Deres referanse

Norsk Tipping AS
2325 Hamar

Revisjon av regnskapet til Norsk Tipping AS for 2008

Riksrevisjonen har revisjonsansvaret for Norsk Tipping, jf. lov om pengespill § 7. Ved avslutningen av den årlige revisjonen utsteder Riksrevisjonen et avsluttende revisjonsbrev (beretning) som representerer konklusjonene fra revisjonsarbeidet. Revisjonsbrevet blir først offentlig når Riksrevisjonen har rapportert om resultatene av revisjonen til Stortinget, jf. lov om Riksrevisjonen § 18.

Regnskapet til Norsk Tipping AS er revulert, og styret er orientert om resultatene av revisjonen.

Etter fullmakt

Aina Helena Nergård
avdelingsdirektør

Kristin Sletten
underdirektør

Kopi: Kultur- og kirkedepartementet
Styret i Norsk Tipping AS v/styreleder Sigbjørn Johnsen

REVISORS BERETNING

SPILLEINNTEKTER 1948 – 2008

Nominelle beløp i millioner kroner

År	Totale spillinntekter	Lotto	Viking Lotto	Joker	Keno	Tipping	Oddsen	Flax	Extra	Multix	Andre spill
1948	18,2					18,2					
1949	37,4					37,4					
1950-1959	802,4					802,4					
1960-1969	1 589,0					1 589,0					
1970-1979	5 496,4					5 496,4					
1980-1989	20 804,0	4 928,6				15 563,9					311,4
1990	3 870,9	1 879,4				1 676,3					315,2
1991	4 254,1	2 482,1				1 484,5					287,5
1992	4 470,8	2 857,9				1 348,1					264,8
1993	4 659,6	2 755,6	382,5			1 253,7					267,8
1994	4 940,7	2 776,1	674,6			1 028,4	341,1				120,5
1995	5 871,8	2 996,6	805,9			935,8	530,2	603,3			
1996	6 243,4	3 111,5	910,1			879,4	567,4	635,0	140,0		
1997	6 715,0	3 116,7	836,5			916,8	598,2	620,9	600,4		25,5
1998	7 619,5	3 393,3	1 060,0			951,6	777,4	654,3	780,0		2,9
1999	8 042,3	3 469,8	1 116,2			944,9	989,0	786,1	736,3		
2000	8 277,2	3 495,2	1 276,6	130,0		915,9	996,1	748,5	714,9		
2001	8 606,6	3 517,2	1 309,5	273,1		938,8	1 137,6	684,3	746,1		
2002	9 734,3	3 610,2	1 338,9	471,8		873,7	1 846,7	798,6	794,4		
2003	9 743,3	3 537,1	1 369,8	679,4		825,6	1 613,5	895,5	822,4		
2004	9 617,0	3 464,7	1 475,7	739,4		800,7	1 295,9	1 023,3	812,3		5,0
2005	9 203,2	3 310,6	1 446,9	757,5		727,0	1 307,9	882,7	770,6		
2006	9 618,9	3 727,7	1 441,4	769,2		702,5	1 444,4	761,0	772,7		
2007	10 388,4	3 871,5	1 560,0	803,5	86,5	740,5	1 585,3	866,9	874,2		
2008	10 578,7	3 596,8	1 502,0	739,5	429,3	725,2	1 690,2	917,5	966,7	11,5	
Totalt	171 203,0	65 898,6	18 506,6	5 363,4	515,8	42 176,7	16 720,9	10 877,9	9 531,0	11,5	1 600,6

Andre spill: Måltips 1989 – 1994 Pengeletteriet 1997 og 1998 Automater / VLT (pilotprosjekt ukene 35 – 49 i 2004)

Prisjustert til 2008-verdi i NOK milliarder	256,49	80,78	21,10	5,72	0,52	104,41	18,71	12,33	10,64	0,01	2,28
Prisjustert til 2008-verdi i EURO milliarder	31,21	9,83	2,57	0,70	0,06	12,70	2,28	1,50	1,29	0,00	0,28
Prisjustert til 2008-verdi i USD milliarder	45,51	14,33	3,74	1,02	0,09	18,52	3,32	2,19	1,89	0,00	0,41

Omregningskurser = Norges Banks årssnitt for 2008

EURO 1,00 = NOK 8,2194

USD 1,00 = NOK 5,6361

OVERSKUDDSFORDELINGEN 1948 – 2008

Nominelle beløp i millioner kroner

År	Samlet overskudd	Idrett	Forskning	Kultur	Helse og Rehabilitering	Statskassen	Andre formål ¹⁾
1948	5,0	3,0	2,0				
1949	10,0	4,0	6,0				
1950-1959	266,5	73,3	193,2				
1960-1969	543,6	158,3	385,3				
1970-1979	1 847,1	842,2	1 004,9				
1980-1989	7 886,7	3 431,5	2 629,2				
1990	1 409,9	475,9	229,1	472,3		232,6	
1991	1 590,8	427,4	205,8	641,6		316,0	
1992	1 590,0	530,0	530,0	530,0			
1993	1 650,0	550,0	550,0	550,0			
1994	1 704,0	568,0	568,0	568,0			
1995	1 988,6	594,0	594,0	594,0		206,6	
1996	2 147,0	631,0	631,0	631,0	36,5	217,5	
1997	2 270,9	622,6	622,6	622,6	181,7	221,4	
1998	2 433,4	667,0	667,0	667,0	207,3	225,1	
1999	2 627,9	812,0	812,0	812,0	191,9		
2000	2 654,5	824,0	824,0	824,0	182,5		
2001	2 757,7	858,3	858,3	858,3	182,8		
2002	2 902,6	1 050,0	600,0	1 050,0	202,6		
2003	2 903,0	1 200,0	300,0	1 200,0	203,0		
2004	2 611,1	1 200,0		1 200,0	199,1	12,0	
2005	2 606,7	1 200,0		1 200,0	194,7	12,0	
2006	2 710,4	1 250,0		1 250,0	198,4	12,0	
2007	2 880,6	1 250,0		1 250,0	218,6	12,0	150,0
2008	3 677,4	1 558,4		1 250,1	240,4	12,0	616,5
Totalt	55 675,4	20 780,9	12 212,4	17 394,3	2 439,5	2 081,8	766,5
Prisjustert til 2008-verdi i NOK milliarder	84,96	31,72	25,92	20,88	2,73	2,94	0,77
Prisjustert til 2008-verdi i EURO milliarder	10,34	3,86	3,15	2,54	0,33	0,36	0,09
Prisjustert til 2008-verdi i USD milliarder	15,07	5,63	4,60	3,70	0,48	0,52	0,14
Omregningskurser = Norges Banks årssnitt for 2008 EURO 1,00 = NOK 8,2194 USD 1,00 = NOK 5,6361							

¹⁾ For 2007: Organisasjoner som mottok midler fra automatvirksomhet i 2001.

For 2008: Organisasjoner som mottok midler fra automatvirksomhet i 2001, utenom idrettsorganisasjoner.

VERDISKAPINGSREGNSKAP 2008

	Mill. kr.	
Spilleinntekter		10 578,7
- Premier til spillere	5 614,8	
- Forbruk av varer og tjenester	728,6	
- Øvrige kostnader	211,3	
- Utviklingskostnader	117,5	
+ Øvrige inntekter	140,2	6 531,9
Brutto verdiskaping		4 046,8
- Avskrivninger	105,4	
+ Netto finansielle poster	176,9	71,6
Netto verdiskaping		4 118,4
VERDISKAPINGEN FORDELES SLIK:		
	Mill. kr.	Prosent
Stat og kommune:		
Skattetrekk (ansatte), arb.giveravgift og arb.givers del av pensjonskasse	111,0	2,7 %
Ansatte:		
Lønninger og pensjoner (ekskl skattetrekk)	114,4	2,8 %
Forhandlerne:		
Provisjon v/spill, spillerkort og premieutbetalinger	717,6	17,4 %
Tilført fra bedriften:		
Investeringsfond	-502,0	-12,2 %
Overskudd til:		
Helse og Rehabilitering	240,4	
Tiltak mot spilleavhengighet	12,0	
Andre overskuddsformål	616,5	
Kultur	1 250,1	
Idrett	1 558,4	3 677,4
Netto verdiskaping		4 118,4
		100,0 %

**BEKREFTELSE PÅ
REVISJON AV
SAMFUNNSRAPPORT**

DET NORSKE VERITAS

Bekreftelse på revisjon av samfunnsrapport

Det Norske Veritas AS erklærer at

Norsk Tipping sin Samfunnsrapport 2008

er i overensstemmelse med relevante interne prosesser, rutiner og holdninger som demonstreres i bedriften.

Denne bekreftelsen er utstedt basert på en revisjon bygget på prinsippene i The Global Reporting Initiative (GRI) Sustainability Reporting Guidelines (G3) som har krav til at en rapport skal være komplett, relevant i en bærekraftig sammenheng, samt demonstrere en åpen og aktiv dialog med interessenter.

Avsnittene "omfang av revisjonen", "revisjonsmetodikk" og "konklusjoner" beskrevet under er integrerte elementer i denne bekreftelsen.

Omfang av revisjonen:

Omfanget og prosessen for revisjonen har blitt besluttet i samarbeid med Norsk Tipping. Revisjonen omfatter Norsk Tipping sin samfunnsrapportering for 2008, side 42 - 107 i *Års- og samfunnsrapport 2008*. Rapporten dekker både sosiale og miljømessige aspekter. Norsk Tippings arbeid med sine kommisjonærer omhandles i rapporten, men kommisjonærenes drift, samt datterselskaper er ikke dekket.

Revisjonsmetodikk:

Revisjonen ble utført i januar og februar 2009 ved Norsk Tippings hovedkontor. DNVs arbeid har omfattet følgende:

- Gjennomgang av tilgjengelige dokumenter, data og annen relevant informasjon.
- Intervju av 17 personer med forskjellige ansvarsområder hos Norsk Tipping.
- Telefonintervju av fem eksterne interessenter.
- Stikkprøver av mekanismene for innføring av Norsk Tippings etiske retningslinjer og andre relevante retningslinjer.

Norsk Tipping har vært ansvarlig for å fremlegge alle relevante data, prosesser og rutiner, og revisjonen baserer seg på at dette er blitt sannferdig fremstilt.

Konklusjoner:

Etter DNVs mening gir Norsk Tippings samfunnsrapportering et komplett bilde av Norsk Tippings arbeid med samfunnsansvar.

Norsk Tipping demonstrerer en åpen og aktiv dialog med sine hovedinteressenter. Vi har grunn til å tro at de finner rapporten relevant, og at den dekker den informasjonen som er viktig for interessentene. Blant annet er Norsk Tipping sitt arbeidet med spillansvarlighet godt beskrevet. Vi har ikke funnet vesentlige unøyaktigheter i den informasjonen som presenteres i rapporten.

Etter vår mening gir Norsk Tipping en balansert fremstilling av sin egen virksomhet i forhold til de saker som opptar interessentene, det legges bl.a. ikke skjul på de utfordringer som er forbundet med debatten rundt spilleavhengighet, salg og markedsføring av pengespill. Rapporten inneholder tabeller og grafer som gir leseren mulighet til å sammenligne og vurdere utviklingen. Det redegjøres for gjennomførte tiltak i 2008 og planer for 2009, men det er rom for forbedringer når det gjelder å etablere og følge opp på flere målbare mål.

DNV har sjekket Norsk Tippings samfunnsrapport i forhold til rammeverket til *Global Reporting Initiative, G3*. Vi bekrefter med dette at samfunnsrapporten tilfredsstillende nivå C+. Dette angir ikke kvaliteten på rapporten, men gir uttrykk for i hvilket omfang G3-rammeverket for rapportering er benyttet.

Det Norske Veritas AS fraskriver seg ethvert ansvar og/eller medansvar for enhver beslutning noen person eller juridisk enhet måtte fatte basert på denne bekreftelsen.

Signert:

Ingebjørg Gravlien
Senior Consultant, CR

Signert:

Eli Bleie Munkelien
Global Manager CR Services

Det Norske Veritas AS
Høvik,
11. mars 2009

BEKREFTELSE PÅ REVISJON AV SAMFUNNSRAPPORT

SPILLEGLEDE

Over halvparten av spilleinntektene gikk ut som premier til vinnere:

Millioner kroner

5 614,8

Norsk Tipping hadde følgende forbruk av varer og tjenester, utviklingskostnader og øvrige kostnader:

Millioner kroner

1 057,4

I FORNYELSENS TEGN

Norsk Tippings nye spillterminaler handler om hvordan innovasjon, samfunnsdebatt og politikk henger sammen. De nye spillterminalene er et ektefødt barn av spilleavhengighetsdebatten. I utviklingen er fokus flyttet fra gambling til spilleglede.

Først sent på 1990-tallet ble temaet spilleavhengighet en mediesak i Norge. Den første behandlingsinstitusjonen for spilleavhengige åpnet i 1998, Norsk Forening for pengespillproblematikk ble etablert i 2000, og i 2003 ble Hjelpelinjen lansert, blant annet med midler fra Norsk Tipping.

På 2000-tallet forandret de private spilleautomatene seg mye. De ble mer aggressive. Markedet eksploderte, og på det meste omsatte automatene for tre ganger så mye som Norsk Tipping. 80 prosent av henvendelsene til Hjelpelinjen kom fra spilleautomatspillere.

Staten griper inn

På grunn av automatbransjens manglende fokus på spillansvarlighet, vedtok Stortinget i 2003 å gi Norsk Tipping enerett på drift av gevinstautomater. Selskapet lanserte et pilotprosjekt med automater i ukene 35 til 49 i 2004. Norsk Lotteridrift og Norsk Automatbransjeforbund gikk til sak mot staten, og EFTAs overvåkningsorgan ESA ba myndighetene redegjøre bedre for enerettsmodellen.

På grunn av de rettslige forhandlingene ble Norsk Tippings automatprosjekt stanset i januar 2006, og 25 ansatte ble sagt opp. Først i 2007 ble saken endelig avgjort. Staten fikk medhold både i EFTA-domstolen og i Høyesterett, og et helt nytt automatprosjekt kunne begynne. I 2008 ble de første ca. 100 spillterminalene utplassert. Spillterminalen er en nyskaping i verdenssammenheng. Blant det unike er:

- Terminalene står i et nettverk der spillene kan kontrolleres og overvåkes sentralt. Spillene kan raskt skiftes ut eller endres, og spillmenyen kan tilpasses ulike arenaer
- Alle spillerne må være 18 år og identifisere seg med spillerkort. Dette gir effektiv alderskontroll
- Spillterminalene opereres uten konanter ved bruk av Spillerkortet, og gevinster går automatisk inn på kontoen som er knyttet til Spillerkortet
- Spillerne får ikke anledning til å tape mer enn 400 kroner per dag, eller 2200 kroner per måned. Etter en times sammenhengende spill, må spilleren ta en pause
- Spilleren kan sette egne tapsgrenser, lavere enn systemet gjør. Spilleren kan også ta spillepauser eller utestenge seg selv fra spill i en periode, eller permanent
- Spilleren kan også bruke terminalene til å levere Lotto og andre spill

Gode resultater

Høsten 2008 ble de nye spillterminalene testet i en pilotfase. En kvalitativ feltundersøkelse ble gjennomført. 47 spillere og 163

Tipping var eneste spill fra 1948 til 1986. Omsetningsmessig var 1985 toppåret, med 1,9 milliarder kroner i omsetning.

Tippekampen på NRK, med «plinget» ble lansert i 1969. Det innledet et langt og godt samarbeid mellom Norsk Tipping og NRK.

NORSK TIPPING – 1948–2008

ikke-spillere ble intervjuet. Resultatene viste blant annet:

- Både spillere og ikke-spillere har et relativt godt inntrykk av spillterminalene, skjønt åtte av ti ikke-spillere sier at de ikke er interessert i å prøve terminalene senere
- Spilling gir «gjenspilling». Av de som deltok i undersøkelsen har nær sju av ti spilt flere ganger. Åtte av ti spiller en gang i uka eller oftere

Norsk Tippings vurdering av pilotfasen kan oppsummeres slik:

- Tiltakene som er innført på spillterminalen for å begrense uheldig spillatferd har fungert meget bra og i henhold til Norsk Tippings og Kultur- og kirkedepartementets forventninger
- Pilotperioden viser at spillerne ikke ser på obligatorisk bruk av Spillerkortet som en hindring for å spille på terminalene. Dette i seg selv er enestående i verden for denne typen spillkanal
- Både spillere og ikke-spillere er positive til tapsgrensene som ligger i spillterminalen
- Kommisjonærene er godt fornøyde med at terminalene ikke tiltrekker seg storspillere, og at folk spiller for underholdningens skyld. De mener dette er noe helt annet enn de gamle automatene
- Resultatene fra piloten har fått internasjonal oppmerksomhet, og eksperter på spilleavhengighet mener at det som er

gjort i Norge kommer til å påvirke spillbransjen verden over. Mange land ønsker å få til atferdsregulering tilsvarende det Norge og Norsk Tipping nå har gjort

Fornøyelse, et hovedmål

Utviklingen av spillterminalene har vært det største og viktigste utviklingsprosjektet. Men det er ikke det eneste. I selskapets strategiplan for perioden 2009 – 2011, er «Fornøyelse» et hovedområde. Overordnet mål for fornøyelsen er å:

- Øke spillergrunnet, rekruttere nye spillere og styrke lojaliteten til kundene
- Utvikle produkter med utgangspunkt i kundenes behov
- Modernisere distribusjonen

Disse målsettingene må ses i sammenheng med at antall unike spillere sank med 2,4 prosent fra 2007 til 2008. I løpet av de siste fem årene er andelen ikke-spillere nesten fordoblet. I samme periode har utenlandske spillerselskaper økt sin omsetning i Norge, ifølge Lotteritilsynet.

Blant prosjekter som er gjennomført eller forberedt:

- **Nytt salgskonsept for dagligvarehandelen.** Fra mai og ut året ble konseptet prøvd ut i én Rema 1000-butikk i Hamar. Konseptet innebærer at kunder kan kjøpe lynspill (ferdig utfylte kuponger) sammen med

Kundetilfredshet (KTI) i Norsk Tipping

Gruppe	KTI 1. halvår 2008	KTI 2. halvår 2008	Målsetning	KTI 2008
Kommisjonærspillere	71	69	70	67,4
Nettspillere	70	69	70	66,8
Oppløvd Kundeservice	84	83	80	81

(80–100 = meget fornøyd, 70–79 = fornøyd, 60–69 = likegyldig, <60 = misfornøyd)

dagligvarer i butikkens vanlige kasse. Dette er en modernisering av distribusjonen, tilpasset dagligvarehandelens behov og kundenes kjøpsvaner. Konseptet blir innført i løpet av 2009.

- **Innføring av Grasrotandelen.** Fra 1. mars 2009 kan spillere gi fem prosent av sin spilleinnsats til laget eller organisasjonen i sitt hjerte
- **Fornyelse av tv-trekningene.** En omfattende fornyelse vil finne sted i 2009
- **Forberedt innføring av nytt tallspill, EuroJackpot.** Prosjektet er et samarbeid mellom en rekke europeiske land
- **Forbedret lykketallspott.** Større avsetning, slik at det blir høyere lykketallspotter
- **Hypigere bonuspott på Tipping.** Premieandelen økes fra 50 til 55 prosent
- **Innføre abonnementordning for våre spill i 2009.**
- **Forenkle mulighetene til å delta i andelslag i 2009.**

Ansvarsbevisst markedsføring

Norges Markedsføringsforbund nominerte i 2008 Norsk Tipping som ett av tre selskaper

til tittelen Årets Markedsfører for 2007. Selv om vi ikke fikk prisen, betrakter vi nominasjonen som en stor anerkjennelse. Prisen er et ledd i arbeidet for å motivere selskaper til høy kvalitet i sitt markedsføringsarbeid. Dette arbeider Norsk Tipping for kontinuerlig. Et spesielt kvalitetskrav i markedsføringen er å utforme reklamen på en måte som gjør at selskapet når sine omsetningsmål, samtidig som den minimerer risikoen for å utvikle spilleavhengighet. Målet er med andre ord å være en dyktig markedsfører uten å ha salgsmaksimering som mål.

Norsk Tipping var i november 2008 den femte største annonsøren i Norge. Vi hadde et bruttokjøp av medietjenester på 177 millioner kroner totalt i 2008. Det er 4,7 millioner kroner mindre enn i 2007, ifølge tall fra Nielsen Media Research. Norsk Tippings reklamebudsjetter er redusert med ca. 4 prosent de siste fem årene. I samme periode økte det totale reklamemarkedet med hele 38 prosent. Med andre ord er vi blitt mindre synlig i et mediebilde der utenlandske spillleselskaper profilerer seg

Antall spillere per spill

Spill	2007	2008
Lotto	1 594 008	1 540 431
VikingLotto	1 043 482	996 873
Joker	1 207 077	1 111 839
Flax	878 463	877 000
Keno	196 760	248 542
Extra	852 613	770 785
Tipping	290 016	269 195
Oddsens	173 240	165 323
Multix	-	3 269

Antall kunder som har spilt en eller flere ganger i løpet av året.

Til jul i 1959 ble det introdusert såkalte sjømannskuponger. Det gjorde det mulig for sjøfolk i utenriksfart å tippe. Tilbudet varte til 1967. Tilbudet ble gjeninnført i perioden 1982–1987.

Premietaket for Lotto ble opphevet i 1990 og for Tipping året etter. Den høyeste premien er 26,2 millioner kroner. Den gikk til en Viking Lotto-vinner fra Kristiansand i 2007.

stadig sterkere. Disse selskapene økte sin markedsføring i Norge i 2008.

Norsk Tipping har stor kunnskap om hvilken effekt vår markedsføring har på ulike målgrupper. Norsk Tipping bruker en segmenteringsmodell, som beskriver målgrupper ut fra demografiske data. I 2008 har vi forberedt studier som vil gi økt innsikt i hvilken

effekt ulike reklamekampanjer og –tiltak har på de ulike segmentene.

Norsk Tipping reviderte i 2008 selskapets interne retningslinjer for markedsføring. Til grunn for selskapets markedsføring ligger myndighetenes lover og regler for reklame. Norsk Tipping har konkretisert hva dette betyr for vår virksomhet.

Andre fakta om kunder, marked og spill

	2007	2008
Antall spillere totalt (registrerte)	1 786 985	1 641 867
Gjennomsnittlig spillebeløp per spiller per år	5 596	5876
Antall premieutbetalinger totalt	29 904 652	56 413 920
Antall premieutbetalinger per uke (gjennomsnitt)	81 930	1 084 883
Premieutbetaling i alt (kroner)	5 438 911 201	5 523 411 309
Premieutbetaling per dag (kroner) (gjennomsnitt)	ca 14 901 126	15 132 633
Antall millionvinnere	333	371
Andel registrerte spill av totalomsetningen	90,6 %	90,0 %
Gjennomsnittlig antall spillere per uke (registrerte)	1 073 790	1024188
Besvarte telefonhenvendelser innen 20 sek. til Kundeservice (andel)	72,3 %	74 %
E-posthenvendelser til Kundeservice besvart innen to timer (andel)	99,3 %	94,4 %

Gjennomsnittlig spillinnsats per uke

	2007	2008
Lotto	47	43
VikingLotto	29	27
Joker	13	13
Flax	19	20
Keno	55	33
Extra	20	24
Tipping	49	47
Oddsens	176	122
Multix	-	207

Totalomsetning fordelt på antall spillere (registrerte) som har spilt en eller flere ganger i løpet av året.

All markedskommunikasjon fra Norsk Tipping revideres av Lotteri- og stiftelsestilsynet. I to halvårslige tilsynsrapporter skiller tilsynet mellom avvik og merknader. Avvik er forhold som tilsynet mener er i strid med loven. Merknader er forhold som ikke er i strid med loven, men der tilsynet finner grunn til å påpeke uheldige forhold. I rapporten for siste halvår 2007 hadde tilsynet merknader

om Jackpot-annonsering. Dette er rettet opp i 2008. Tilsynsrapporten for første halvår 2008 var helt uten merknader. Rapporten for andre halvår forelå ikke da samfunnsrapporten gikk i trykken, men Lotteritilsynet opplyser at den ikke påpeker noen avvik.

Innføring av nytt spillerkort

Ved utgangen av året hadde Norsk Tipping nøyaktig 1 641 867 kunder med spillerkort. På høsten ble det nye Spillerkortet, med ny design, lansert. Dette er tredje generasjon spillerkort. Det første, med magnet-stripe, kom i 1992. Det første kortet med chip kom i 2002. Det nye kortet har et hologram som viser at kortets innehaver har en elektronisk identifikasjon (eID). Kundene kan oppgradere kortet slik at det også kan brukes til en rekke operasjoner hos bedrifter og organisasjoner som tilbyr tjenester på Internett. Blant annet kan det brukes ved innlevering av selvangivelse, signering av kredittavtaler etc.

Våre markedssetiske retningslinjer

Norsk Tipping reviderte i 2008 selskapets markedssetiske retningslinjer. Disse er nedtegnet i åtte punkter:

- Markedskommunikasjonen skal være lovtlig, ærlig og den skal ikke være villedende.
- Markedskommunikasjonen skal ikke være diskriminerende, inneholde eller antyde uanstendig språk, bilder, handlinger eller atferd. Varsomhet skal utvises i bruk av kontroversielle ord og begreper.
- Markedskommunikasjonen skal ikke oppfattes som urimelig påtrengende.
- Markedskommunikasjonen skal ikke oppmuntre til spill over evne. Spill bør ikke promoteres som erstatning for eller alternativ til lønnet arbeid, og ei heller fremstilles som en økonomisk investering eller en metode for å løse personlige økonomiske vanskeligheter.
- Markedskommunikasjonen skal ikke hevde at utfallet av selve trekningen i lykkespill avhenger av noe annet enn tilfeldigheter.
- Det skal alltid være full åpenhet om premier og vinnnersjanser for spillene. Generell informasjon om vinnnersjanser, premiestruktur, spilleregler osv. skal alltid være lett tilgjengelig. Når konkrete premiestørrelser inngår i markedskommunikasjonen, skal det alltid fremgå vinnnersjansen og dato for siste utbetaling av premie når det er progressiv Jackpot.
- Det skal utvises spesiell varsomhet i forhold til barn, ungdom og spesielt utsatte grupper. Markedskommunikasjonen skal ikke være utformet slik at den rettes spesielt mot barn eller unge under 18 år.
- Ungdom under 18 år skal ikke ha en sentral rolle i markedskommunikasjonen. Unntaket er i sammenheng der gode formål som spilloverskuddet bidrar til beskrives, og enkeltspillene ikke markedsføres.

DETTE HAR VI GJORT I 2008

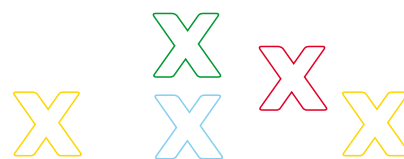
- Lansert nye spillterminaler
- Gjennomført pilotprosjekt om nytt salgskonsept i dagligvarehandelen
- Arbeidet med produktutvikling – fornyelse av spillene
- Utarbeidet nye markedssetiske retningslinjer for selskapet
- Lansert nytt spillerkort
- Iverksatt arbeidet med fornyet grafisk profil for Norsk Tipping

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Innføre Grasrotandelen fra og med 1. mars, målet er at 60 prosent av spillerne skal bruke tilbudet
- Innføre registrert spill for alle spill unntatt Flax fra og med 23. februar
- Fornye tv-trekningene med målsetting om å gjøre dem mer moderne og attraktive for unge voksne
- Forberede innføring av et nytt tallspill, EuroJackpot i 2009
- Øke premieandelen i Tipping fra 50 til 55 %
- Lansere nytt konsept for dagligvarehandelen

SPILL LEVENDE

Kundene spilte for følgende beløp
på Norsk Tippings spill:

Millioner kroner

10 578,7

Verdiskapningen til
samfunnsnyttige formål:

Millioner kroner

3 677,4

EVNE TIL ENDRING

I mars 2008 var det 60 år siden Norsk Tipping avviklet «spilleomgang en» i sitt første driftsår. Til da hadde Pengelotteriet, lokale travløp og den årlige basaren på samfunnshuset stort sett vært alene på markedet.

Norske myndigheter bestemte alle spilleregler, og brukte blant annet den svenske ordningen som rettesnor da Norsk Tipping ble startet.

Siden den gang har interessen og tilbudet økt formidabelt. Debatten om pengespill, konsekvensene av det og lovgivningen rundt, har økt i samme takt. Private aktører med kommersielle motiver har eksplodert i antall og utbredelse. De utfordrer lovgivning og regulering, samtidig som myndighetenes mulighet til regulering og kontroll over markedet krymper.

Internasjonale forpliktelser, overnasjonale organer og moderne teknologi bidrar til å sette begrensninger for den demokratiske kontrollen med markedet. Vi ser også tegn til at den tverrpolitiske enigheten synes å slå sprekker.

Midt i denne enorme utviklingen står Norsk Tipping foran den samme oppgaven som i 1948 – å ivareta befolkningens behov for underholdning gjennom veddemål for og om penger, kort sagt pengespill. Med staten som myndig eier og det frivillige Norge

som viktige partnere og overskuddsmottakere, har selskapet jobbet seg opp til en solid posisjon i det norske folk – hele tiden i tråd med tradisjonsrik og rotfestet norsk nøkternhet: Ikke for mye, ikke for lite og alt innenfor trygge og kontrollerte rammer.

Produktene er mange og attraktive: Fra den fotballinteresserte som innkasserer 100 kroner i premie når langodds-tipset går inn, til lottovinneren som vant hele potten på 15–16 millioner kroner og dermed sikrer seg mot økonomiske bekymringer for seg selv og minst én generasjon framover.

Stabil start

De første tiårene av selskapets 60 år lange historie var preget av stabilitet, forutsigbarhet og jevn vekst. I tråd med ønsket om kontroll og forsvarlig håndtering av pengespillmarkedet, kombinert med overskuddsmottakernes forventninger, utførte Norsk Tipping sitt oppdrag stort sett uten å stå på samfunnsdebattens dagsorden.

De første årene kunne riktignok selskapets representanter bli møtt med en viss skepsis og motvilje da de besøkte deler av landet der pietismen stod sterkt, men utover det vitner historiebøkene om liten dramatik.

Omsetning og overskudd vokste jevnt og trutt gjennom hele perioden, og ansettelser og opplæring greide ikke alltid å holde tritt: «I begynnelsen av 1950-årene var det ikke uvanlig at personalet måtte arbeide 24 timer i strekk for å være à jour med arbeidet. Tak-

Norsk Tipping utplasserte de første spillterminalene, som erstattet de gamle automatene.

EFTA-domstolen slo fast at spillemonopol i Norge ikke er i strid med EØS-avtalen. Dommen innebar at Norsk Tipping fikk monopol på drift av gevinstautomater. Høyesterett bekreftet dommen, og de gamle automatene ble fjernet fra markedet 1. juli.

Myndighetene innførte 1. juli forbud mot bruk av sedler i automater. Det førte til nedgang i omsetningen på 40 prosent, og tilsvarende nedgang i henvendelser til Hjelpelinjen.

2008

2007

2006

ket være stor innsats fra personalets side, lyktes det derfor å avvikle arbeidet innenfor de fastsatte frister», skrev adm. dir. Arne Nickelsen ved Norsk Tippings 25-årsjubileum i 1973.

Til Hamar

På 60-tallet havnet Norsk Tipping likevel i avisenes spalter med noe litt mer dramatisk enn tippetips og premieprognoser. Debatten om flytting av statlige institusjoner fra Oslo og ut i distriktene omfattet også Norsk Tipping, og 1. juni 1967 besluttet Stortinget at Norsk Tipping AS skulle flytte til Hamar. Personalet reagerte med en flere dager lang streik som endte med en avtale om at personalet skulle være sikret jobb i Oslo i åtte år fremover. Dermed ble flytting til Hamar først iverksatt i 1975.

Tippekupongens æra

Tippekupongen hver lørdag var selskapets eneste produkt i nesten 40 år. Tippekupongen fikk en naturlig plass i nordmenns hverdag, selv uten at produktet ble markedsført på annen måte enn et skilt over døra hos alle kommisjonærer.

Tippeinteressen ble imidlertid godt hjulpet av presse og kringkasting. Avisene brakte både tips og resultater, mens NRK sørget for å formidle resultater og prognoser i nyhets-sendinger på radio, og etter hvert også på tv.

Tippekampen på tv hver lørdag klokken 16, akkompagnert av kontinuerlig resultat-tjeneste for kampene på kupongen i form av de velkjente «plingene», ble lansert i 1969. Den bidro sterkt til å gi engelsk fotball og tippekupongen en stor plass i mange nordmenns hjerter.

Nye spill, men ikke uten sverdslag

Først rundt 1980 begynte det å røre seg

i pengespilldebatten i Norge. Stortinget åpnet for landsomfattende totalisatorspill på hest: V6. Norsk Rikstoto måtte bygge opp apparatet for å håndtere det nye spillet, og i mellomtiden fikk Norsk Tipping oppdraget med håndtering av kuponger, kommisjonær-oppgjør og premiehåndtering. Rikstoto ble en suksess, noe som åpnet for et nytt produkt også til Norsk Tipping. Men først i 1986 var det klart for det nye spillet: Lotto.

Innføring av Lotto i Norge skjedde ikke uten sverdslag. Striden gikk ikke først og fremst på det prinsipielle ved å innføre et nytt pengespill i Norge, selv om også motforestillinger basert på frykt for overdrevent fokus på pengespill var fremme i debatten. Det var de økonomiske sidene ved saken – hvem som skulle ha overskuddet og hvilke følger det ville få for overføringene fra tradisjonell fotballtipping – som skapte strid. Lotto-overskuddet skulle gå rett i statskassa, og naturlig nok var Idrettsforbundet og Fotballforbundets representanter skeptiske.

To ganger måtte regjeringen Willoch stille kabinettsspørsmål før saken var løst igjen i Stortinget. 19. april 1986 var det klart for Norges første Lotto-trekning, direkte overført på NRK. En ny æra for Norsk Tipping var innledet.

Tempo, teknologi og større krav

De siste 20 årene er selskapet blitt preget av de samme kjennetegnene som samfunnet for øvrig: Høyere tempo, mer avansert teknologi, mer offensiv produktutvikling, kunder som stiller større krav, en mer kritisk omverden og stadig hissigere angrep på det som tidligere var forutsigbare rammevilkår.

Innføringen av V6 ga oss et marked med større konkurranse. Plutselig var det flere aktører på det nasjonale markedet enn

Regjeringens treårige handlingsplan mot pengespillproblemer ble lagt fram. Midlene til handlingsplanen tas fra Norsk Tippings overskudd.

Lotteritilsynet ble etablert. De godkjenner alle trekninger fra Norsk Tipping og vurderer selskapets markedsføring.

Norsk forening for pengespillproblematikk ble etablert.

2005

2001

2000

fotballtipping og Pengelotteriet. Myndighetene åpnet for markedsføring av de lovlige aktørene – til da hadde kunngjøringene fra Norsk Tipping kun handlet om et skilt hos kommisjonæren og et og annet oppslag om endrede åpningstider i høytidene.

Skikkelig sving på markedsføringen ble det først da Lotto kom, og med innføringen av konseptet «Lottomillionærer er ikke som andre millionærer» etablerte Norsk Tipping seg i toppsjiktet i Norge når det gjelder kjent og folkekjær reklame. I løpet av de siste 15-20 årene har selskapet mottatt en rekke markedsføringspriser både nasjonalt og internasjonalt.

Økt konkurranse med Internett

Internett har gitt de private aktørene på markedet et betydelig løft, og de siste ti årene har spilltilbudet på verdensveven eksplodert. Kundene oppsøker tilbudene fra sin egen stue, godt hjulpet av markedsføringen som formidles via tv-kanaler som sender fra England.

Landegrenser og nasjonale etablerings- og markedsføringsforbud er til liten hjelp for nasjonale myndigheter.

Fra å være et tilbud som kun et fåtall spesielt interesserte oppsøkte, har den private bransjen etter hvert blitt en seriøs kommersiell konkurrent til Norsk Tipping, slik de har blitt det i mange andre land med tilsvarende regulering.

Også Norsk Tipping har tatt i bruk elektroniske kanaler for å formidle produktene. Med et avansert spillerkort som integrator, kan kunden kjøpe sine spill både fra kommisjonær, via Internett eller med mobiltelefon. Men selv om de elektroniske kanalene står for en stadig større andel av salget, vil kom-

misjonærene være den viktigste formidleren av produktene i overskuelig framtid.

På tross av konkurransen, har selskapets omsetning økt kraftig siden Lotto ble innført. Bidragene til overskuddsmottakerne har vokst, og Norsk Tipping har hatt suksess med å samle folket rundt sine produkter. Nye produkter har kommet til, og omsetningsrekorder er satt nesten hvert år. Tippekrysset er et av Norges mest kjente varemerke-symboler.

Pengespillene er blitt et underholdningstilbud som samler stor oppslutning. Dette er en utvikling som har internasjonale paralleller.

Et spill – også i rettssalen

Pengespill har både nasjonalt og internasjonalt endret seg fra å være en ubetydelig nasjonal virksomhet til å bli en av verdens største økonomiske aktiviteter. Det er en industri med høy og rask omsetning, som ikke forurenser eller krever lagerplass. Pengespill er blitt et drømmeobjekt for store internasjonale aktører, og rundt om i verden ser vi i dag hvordan den globale underholdningsindustrien engasjerer seg i utvikling av kasino- og hotellanlegg. Når det gjelder tradisjonelle pengespill, hindres private aktører av nasjonale restriksjoner. Det har gjort rettssalene til kamparenaer.

Den voldsomme veksten i tilbud og omsetning har gitt den private bransjen muskler til å ta opp kampen med den tradisjonelle reguleringen av pengespill. Gjennom et utall av rettsprosesser både i EU og i de enkelte land, jobber den private bransjen for å flytte grensesteinene. De angriper motivene for enerettsmodellene og krever en plass på et lovlig regulert marked.

Det første behandlingstilbudet for spilleavhengige ble iverksatt på Renåvangen i Hedmark. Først tidlig på 1990-tallet ble temaet spilleavhengighet tatt opp av mediene.

1997

Kultur kom inn som overskuddsmottaker.

1986

Norsk Tipping ble etablert i Oslo. Overskuddet gikk de første årene til idrett og forskning. I 1975 flyttet selskapet til Hamar.

1948

Fortsatt reguleringer

Myndighetene ønsker fortsatt at pengespill skal drives under streng kontroll og innenfor kontrollerte rammer, i stor grad uten at kommersiell konkurranse aktørene i mellom er med og gjør markedet mer aggressivt. De siste årenes økte oppmerksomhet om pengespillenes potensielle skyggesider, har forsterket det politiske flertalls beslutningsomhet når det gjelder å videreføre disse prinsippene. Automatreformen, som var et radikalt grep for å rydde opp i et løpsk marked som skapte store sosiale problemer, er et godt eksempel på det. Regjeringens motstand mot at privateide spillselskaper skal få etablere seg i Norge, er et annet. Samtidig har de private aktørene fått større gehør i opinionen for at enerett og monopol ikke nødvendigvis er det rette. Også den tidligere tverrpolitiske enigheten på Stortinget har slått sprekker i løpet av de siste årene.

EØS forplikter

Utfordringen for norske politikere er at de ikke lenger er suverene når det gjelder reguleringen av pengespill. Forpliktelser gjennom EØS-avtalen gjør at Norge må forholde seg til et overnasjonalt lovverk. Å legge hindringer i veien for konkurransen kan ikke være motivert ut fra et ønske om å beholde pengene for seg selv. Det må være motivert ut fra et ønske om å motvirke uheldige sosiale og helsemessige konsekvenser. På dette punktet er norsk spillpolitikk på linje med EØS-reglene.

Norske myndigheter har lyktes godt, både i nasjonale og internasjonale rettssaler, gjennom å vise til at det helt siden starten har vært en tydelig sosialpolitisk argumentasjon bak reguleringen av pengespill i Norge. Fra starten har det vært viktig å motvirke uheldig atferd gjennom å kanalisere omsetningen til et lovlig og strengt kontrollert tilbud. Faren

for at et fritt pengespillmarked kunne føre med seg problemer for befolkningen, har motivert politikerne til å bevare monopolet.

Automatmarkedet

Da Stortinget vedtok å stenge hele det gamle automatmarkedet og i stedet gi Norsk Tipping i oppdrag å reformere markedet for automatspill i Norge, var det nettopp i tråd med ønsket om å regulere for å verne.

Aktørene på det lukrative markedet prøvde saken for norsk og internasjonal rett, men tapte. Konklusjonen er at norske myndigheter var i sin fulle rett da de forbød de gamle spilleautomatene for i stedet å gi oppdraget til én aktør, som eies av staten og er underlagt strenge regler og kontrolltiltak. Oppdraget med å skape et nytt og sosialt ansvarlig marked for spilleautomater er en av Norsk Tippings største utfordringer gjennom tidene, både teknologisk, kommersielt og omdømmemessig.

Utfordrende konkurranseklima

Parallelt med veksten for de private aktørene, har debatten om spilleavhengighet satt både Norsk Tipping og andre i offentlighetens søkelys. Selv om all forskning viser at Norsk Tippings spill i svært liten grad skaper spilleavhengighet, må selskapet tåle at det settes spørsmålstegn ved produktutvikling, markedsføring og samfunnsrolle.

Ikke minst har de private aktørene sett seg tjent med å «lime» årsaken til problemer rundt pengespill til Norsk Tipping. Andre mener at det nettopp er det kommersielle konkurranseklimaet som de private aktørene selv har sørget for, som skaper problemene.

Poker på Internett har kommet som en farsott de siste årene, og fenomenet topper nå

Loven om pengespill ble vedtatt. Ifølge loven, som fortsatt gjelder, har Norge et generelt forbud mot pengespill, men det er unntak for spill som har samfunnsnyttige formål.

1902

listen over produkter som skaper problemer. Myndighetene har gitt Norsk Tipping beskjed om at vi ikke skal melde oss på i kampen om pokerkundene, for ikke å bidra til å øke problemene.

Overskuddet

Gjennom hele historien har Norsk Tippings virksomhet bidratt til viktig finansiering av gode formål. For norsk idrett har spillemidlene vært den finansielle grunnsteinen for utbygging av alle former for idrettsanlegg over hele landet. I tillegg har norsk kultur og forskning nytt godt av store overføringer. Fordelingen har endret seg flere ganger, og siste endring skjedde ved inngangen til 2009. Etter at Norsk Tipping overtok markedet for spilleautomater i Norge, har også det frivillige Norge, utenom idretten, kommet med som overskuddsmottaker.

I 2009 lanseres Grasrotandelen, som er en ordning som gir den enkelte kunde innflytelse over hvor en liten andel av overskuddet skal gå. Slik blir koblingen mellom Norsk Tipping og overskuddsformålet tydeligere for alle.

Balansegang inn i framtiden

Uten å være attraktiv for kunden, med gode produkter, høy sikkerhet og et solid omdømme, er det umulig å utføre selskapets samfunnsoppdrag. Det er å samle den spilleinteresserte delen av befolkningen rundt et ansvarlig og attraktivt tilbud, slik at de velger det lovlige tilbudet fremfor uregulerte aktører med kommersielle motiver. På den andre siden må selskapet ta ansvar for egne produkter, slik at Norsk Tipping ikke bidrar til å skape problemer og usunn spilleatferd for flere.

Hvordan skal denne balansegangen håndteres i framtiden, når presset utenfra blir større, rammebetingelsene i større grad settes utenfor landet og kundenes krav øker?

Spillterminalene

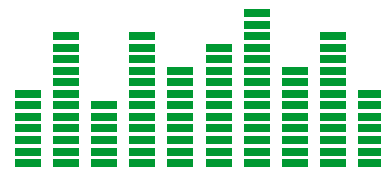
De nye spillterminalene er ett eksempel på et produkt som er utviklet i et ansvarlig-hetsperspektiv. Her kombineres attraktive produkter med innlagte begrensninger og gode verktøy som kunden selv kan ta i bruk. Gjennom god informasjon og praktisk tilrettelagt verktøy, motiveres spillerne til å tenke gjennom sin spilleatferd og ta aktivt stilling til den. De som ikke ønsker å benytte seg av produktene, kan gjennom enkle grep utestenge seg selv for kortere eller lengre perioder. Personlige grenser for bruk av tid og penger, spillebudsjetter og innsikt i egen spilleatferd vil kunne hjelpe kundene til å håndtere pengespill fornuftig.

Når man står foran en av de nye spillterminalene, er det ikke vanskelig å forestille seg hvor enorm utviklingen har vært siden den første tippekupongen ble presentert for 60 år siden.

Særlig tankevekkende er det at grunnlaget for virksomheten og oppgaven Norsk Tipping skal utføre, er det samme som da tippekupongen samlet folket fra 1948. Men omgivelsene ser helt annerledes ut og presset øker fra alle kanter. Kunde krav, trykk fra kommersielle konkurrenter, regulatoriske krav, overskuddsmottakernes forventninger og press fra spilleavhengighetsmiljøer kan i mange tilfeller representere motstridende interesser. Å finne en farbar vei i jungelen av krav, forventninger og muligheter er kjernen i Norsk Tippings utfordringer i en ny tid.

SAMSPILLET

Summen av lønninger og pensjoner
(utenom skattetrekk) var:

Millioner kroner

114,4

Våre ca 4000 kommisjonærer mottok
provisjon på:

Millioner kroner

717,6

STRATEGISK OPTIMISME

I Norsk Tippings strategiplan som ble vedtatt i 2008, er optimisme blant medarbeiderne ett av tre hovedfokusområder. Et overordnet mål innenfor dette området er å styrke selskapets evne til å tiltrekke seg og utvikle dyktige medarbeidere.

For å oppnå det strategiske målet «Optimisme», skisserer strategiplanen at selskapet skal ha spesiell oppmerksomhet på ledelse og kompetanse. Det er igangsatt et arbeid med å utvikle prinsipper for ledelse. Etterlevelse av selskapets kjerneverdier skal inngå i vurderingen av prestasjoner. Alle avdelinger har utarbeidet forslag til handlingsplaner med konkrete målsettinger.

Kompetanseutvikling er prioritert

Norsk Tipping foretar ikke beregning av antall timer per ansatt som brukes på opplæringstiltak, men kompetanseutvikling har vært et prioritert område i 2008. I samarbeid med Right Management, selskapets samarbeidspartner innen lederutvikling, er det utviklet et lederutviklingskurs for ledere med personalansvar. Det dreier seg om ca 40 ansatte som gjennomfører opplæring i tre samlinger. De to første ble gjennomført i 2008. Gjennom dette opplegget skapes en arena hvor ledere kan møtes, støtte hverandre og utforske temaet ledelse nærmere. Deltakerne får kunnskap om praktiske metoder for å utøve ledelse, og de får ferdigheter i hva det vil si å utvikle en coachende lederstil.

Praktisk personalledelse

Norsk Tipping har i 2008 gjennomført kurs i praktisk personalledelse. Også dette retter seg mot ledere med personalansvar. Gjennom programmet får de blant annet opplæring i policyer og kjerneverdier, avtaleverk, rekruttering, Inkluderende Arbeidsliv, lovverk, sikkerhet, økonomi, konflikthåndtering og utviklingssamtalen. Nye ledere blir innkalt til obligatorisk opplæring i samtlige moduler. For øvrige ledere er modulene frivillige, med unntak for modulen Sikkerhet. Den er obligatorisk for alle.

Opplæring om spilleavhengighet

Helt på slutten av året, 15. desember, ble et e-læringsprogram i ansvarlig spillvirksomhet presentert for medarbeiderne. Dette er et obligatorisk opplæringsprogram som er utviklet av Norsk Tipping i samarbeid med Spelinstituttet i Sverige.

Alle medarbeidere som arbeider på Kundenservice, og som dermed driver med førstelinjesupport, har gjennomført kurset.

Satsing på traineer

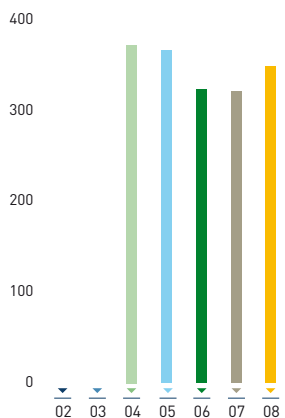
Norsk Tipping har siden 1999 deltatt i en regional traineeordning, Trainee Innlandet (tidligere Vikinglauget Trainee). I løpet av 2008 hadde Norsk Tipping til sammen fem traineer, som jobbet i ulike avdelinger.

Trainee Innlandet er et samarbeidsforum mellom 11 bedrifter og to industriklynger, og har som mål å trekke høyt kompetente, unge mennesker til Innlandet. Forumet har et

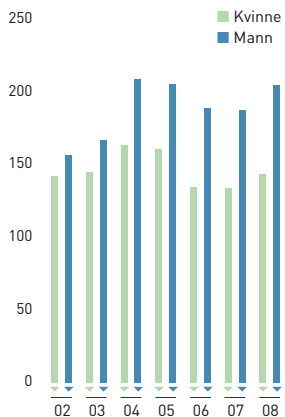
NORSK TIPPING – 1948–2008

ANTALL FAST ANSATTE

Grafen gir en oversikt over utviklingen av antall fast ansatte ved utgangen av året. Vikarer og midlertidig ansatte inngår ikke i oversikten.

ANTALL ANSATTE
FORDELT PÅ KJØNN

I dag er Norsk Tipping en kunnskapsbedrift. Da kupongene ble lest manuelt, var den en «kupongfabrikk». I produksjonssalene kunne det være ca 130 kvinner og en mann.

Det var en teknologisk revolusjon som skjedde i 1992 da selskapet gikk fra manuell håndtering til online innlevering og kupongkontroll. Online-overgangen innebar en grunnleggende omstilling.

styre med en representant fra hver bedrift/industriklynge.

Traineeene gjennomfører tre moduler à åtte måneder i inntil tre bedrifter i løpet av to år.

Siden starten har 44 traineer gjennomført en eller flere moduler hos Norsk Tipping. Sju av dem er blitt fast ansatt i selskapet.

Fokusgruppe – livsstil

Frisklivskonsulentens igangsetting av den første Fokusgruppen er et eksempel på et tiltak som retter seg mot å gi ansatte innsikt i helse-, kostholds og livsstilspørsmål. Prosjektet hadde som formål å forebygge sykdom og sykefravær. Ni ansatte med ulike helseutfordringer deltok i dette frisklivsopplegget, som ble arrangert i samarbeid med legesenteret Medi 3 Innlandet. Prosjektet hadde positiv helseeffekt og førte til at ei ny fokusgruppe ble igangsatt høsten 2008. Dette tiltaket har også vært et positivt miljøtiltak – en arena for medarbeidere fra ulike fagmiljøer og roller til å bli kjent på tvers.

I frisklivsarbeidet tilbys også spesiell tilrettelagt trening for gravide.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Til den løpende opplæringen som har som mål å øke sikkerheten for ansatte og Norsk Tippings naboer, hører brannøvelser, som gjennomføres regelmessig for de ansatte. Førstehjelpskurs arrangeres årlig. Selskapet fører internkontrollbok, med fokus på å forebygge ulike trusselsituasjoner. Den gir også retningslinjer for selskapets holdninger til vold og trusler på arbeidsplassen.

Norsk Tipping har et godt samarbeid med de ansatte gjennom arbeidsmiljøutvalget. Selskapet utarbeider årlig en egen HMS-rapport og tiltaksplan som i detalj gir en oversikt over arbeidet innen dette området. I 2008 er det ikke avdekket spesielle problemstillinger.

Generelt har Norsk Tipping et allsidig program for HMS, basert på prinsippene om forebygging, tilrettelegging og oppfølging. Frisklivskonsulenten koordinerer det operative HMS-arbeidet i bedriften, og er ansvarlig for å legge til rette for helsefremmende tiltak og frisklivsaktiviteter for våre ansatte. Frisklivskonsulenten avholder jevnlig møter med personalledere for å følge opp sykefraværssaker og bistå ledere med tilrettelegging.

Dette er Norsk Tippings kjerneverdier

- **Samhandling** – er å gjøre hverandre gode, jobbe sammen med andre på tvers av egen enhet og fagområde, dele kunnskap og bygge team.
- **Mot** – er å ha takhøyde, tørre å ta valg og beslutninger, utfordre «vedtatte sannheter», delegerer ansvar og myndighet, være villige til å ta en sjanse.
- **Engasjement** – er å vise entusiasme, ta eierskap og ansvar, være en rollemodell, vise arbeidsglede, bry seg og bry seg om.
- **Prestasjon** – er å skape resultater, få frem det beste i den enkelte medarbeider og teamet, stille krav og ta konsekvenser av resultatene.

I 1967 vedtok Stortinget å flytte Norsk Tipping til Hamar. Personalet reagerte med en flere dager lang streik som endte med en avtale om at personalet skulle være sikret jobb i Oslo i åtte år.

Sammensetningen av arbeidsmiljøutvalget er som følger, kjønns- og aldersmessig:
Fra arbeidstakersiden: 1 kvinne 40–49 år.
2 menn, begge 50–59 år.
Fra arbeidstakersiden: 3 menn, alle i alderen 40–49 år.
Fra bedriftshelsetjenesten: 1 kvinne, 30–39 år.

HMS-spørsmål drøftes også med de tillitsvalgte i samarbeidsfora. 53 prosent av de ansatte er organisert i arbeidstakerorganisasjonene NTL og NITO, som har forhandlingsrett ved bedriften.

Likestilling og mangfold

Norsk Tipping legger vekt på at ansatte skal behandles likeverdig. Det er ikke avdekket noen tilfeller av diskriminering eller mobbing i 2008.

Norsk Tipping er tilknyttet avtalen om et Inkluderende Arbeidsliv (IA) og avgir også årlig en rapport om sitt arbeid innen integrering og mangfold til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Norsk Tipping har ansatte med minoritetsbakgrunn. Det er utarbeidet en rekrutteringsveileder som stiller krav om at søkere med minoritetsbakgrunn som fyller kravene til utlyst stilling, skal innkalles til intervju.

Norsk Tipping ser det som ønskelig å øke

andelen kvinner i lederstillinger i selskapet. Det er i dag en skjev hierarkisk fordeling av kjønnene, med overvekt av menn på de øverste nivåer. Kvinner er overrepresentert blant øvrige medarbeidere.

Forskjellen i lønn mellom kvinner og menn er blitt betydelig mindre i løpet av de seneste fem år, spesielt på de lavere nivåene hvor forskjellen tidligere var størst.

Antall fast ansatte

Grafen på side 60 gir en oversikt over utviklingen av antall fast ansatte ved utgangen av året. Vikarer og midlertidige ansatte inngår ikke i oversikten.

I gjennomsnitt var det i 2008 340 ansatte som utførte 349 årsverk.

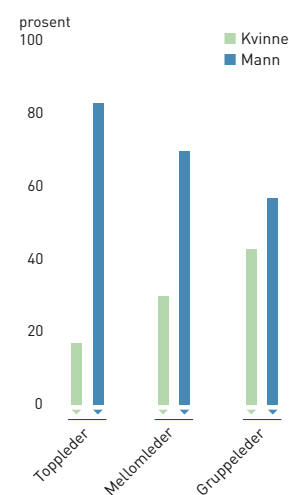
Det er ikke rapportert om noen forskjellsbehandling av fulltids/deltidsansatte/vikarer som har et ansettelsesforhold til Norsk Tipping AS. Det gis ikke fordeler til fulltidsansatte som deltidsansatte og vikarer med ansettelsesforhold i Norsk Tipping ikke får ta del i.

Alle ansatte gjennomgår minimum en årlig utviklingssamtale.

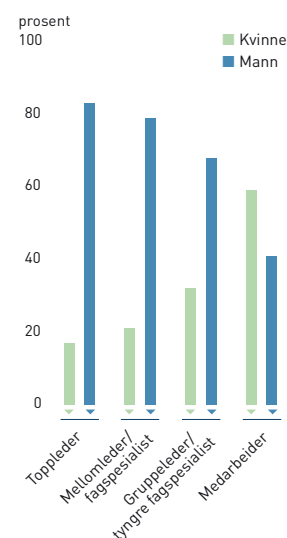
Etikkspill

Opplæring i etiske problemstillinger har også hatt en sentral plass. Et egenutviklet etikkspill er spilt på ledernivå og i alle avdelinger. Til spillet er det produsert kort som beskriver ulike etiske problemstillinger. Utviklingen av spillet er et ledd i arbeidet med å skape bevissthet omkring selskapets etiske retningslinjer.

KJØNNSFORDDELING
PÅ LEDERNIVÅ

KJØNNSFORDDELING
PÅ STILLINGSNIVÅ

Med Tippinga fikk Hamars kvinner jobbtillbud. Bare 31 av 168 medarbeidere flyttet med da Norsk Tipping flyttet fra Oslo til Hamar i 1975.

Først i 1998 fikk Norsk Tipping egen informasjonsavdeling. Nyheten ble markert med snorklipping av Hamars ordfører. Fram til 1998 var informasjonstjenesten en del av salg og marked.

Fordeling hel- og deltidsansatte

Norsk Tipping ønsker å tilrettelegge arbeidssituasjonen for den enkelte arbeidstaker og ta hensyn til ulike behov i forskjellige livsfaser. Bedriften forsøker derfor å etterkomme ønsker om redusert arbeidstid.

Tabellen nedenfor viser omfanget av heltidsarbeid, deltidsarbeid (deltidsstillinger) og midlertidig deltid, det vil si redusert arbeidstid etter initiativ fra arbeidstaker, fordelt mellom kjønn.

Som tabellen viser, har kun kvinner deltidsstillinger i Norsk Tipping.

Kjønnfordeling i selskapet

Grafen på side 60 viser at i løpet av de siste sju årene har andelen menn økt fra 53 til 59 prosent, mens kvinneandelen er redusert fra 47 til

41 prosent. Fra 2007 til 2008 har antall menn økt med 1 prosentpoeng, mens antall kvinner er redusert med 1 prosentpoeng.

Kjønnfordelingen på stillingsnivåene har vært stabil de fire siste årene, med relativt små variasjoner innenfor nivåene.

Kjønnfordeling topp- og mellomledere

Norsk Tipping AS har tre ledernivåer i bedriften:

1. Toppledere – medlemmer av bedriftens ledergruppe, rapporterer til administrerende direktør (administrerende direktør inngår ikke i utvalget)

2. Mellomledere – ledere med personalansvar, og som rapporterer til medlem av topplergruppen eller annen mellomleder.

Fordeling hel- og deltidsansatte

Kjønn	Heltid		Deltid		Midlertidig deltid		Totalt
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
Kvinner	124	86 %	5	3 %	15	10 %	144
Menn	203	99 %	0	0 %	5	1 %	205
Totalt	327	94 %	5	1 %	17	5 %	349

Antall ansatte per aldersgruppe og kjønn i 2008

Alder	Antall		Totalt
	Kvinner	Menn	
20–29	11	13	24
30–39	33	66	99
40–49	47	89	136
50–59	38	31	69
60 +	15	6	21
Totalt	144	205	349

3. Gruppeledere – leder som har ansvaret for å organisere og lede arbeidet for en mindre gruppe medarbeidere.

For å bli regnet som leder må en person ha personalansvar, det er ikke tilstrekkelig å være medlem av en ledergruppe.

Fra 2007 til 2008 er kvinnerepresentasjonen styrket på samtlige ledernivåer.

- Kvinneandelen blant toppledere har økt fra 14 prosent til 17 prosent. Det skyldes imidlertid ikke at det er blitt flere kvinnelige toppledere, men at en mannlig toppleder som sluttet, ikke er blitt erstattet
- Kvinneandelen blant mellomledere har økt fra 27 prosent til 30 prosent
- Kvinneandelen blant gruppeledere har økt fra 31 prosent til 40 prosent

Ser vi de tre ledernivåene samlet, har kvinneandelen økt fra 27 prosent til 31 prosent fra 2007 til 2008. Dette betyr at kvinnerepresentasjonen innen ledelse er styrket med 15 prosent på ett år.

Sykefravær og korttidsfravær

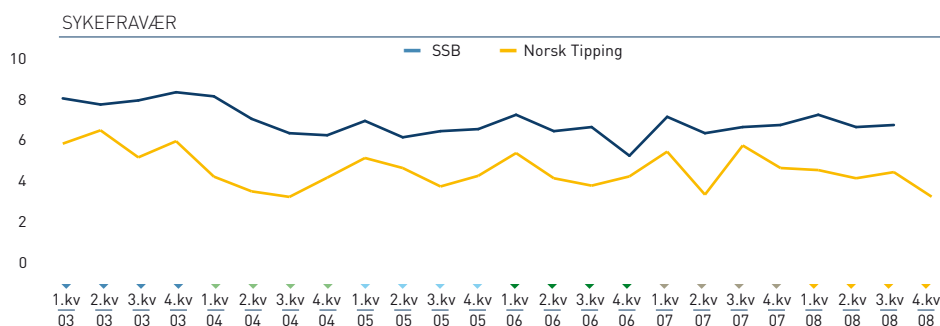
Sykefraværet i 2008 var på 4,2 prosent, mot 4,8 prosent året før. Norsk Tipping er IA-bedrift og satser på forebyggende helsearbeid. Vi arbeider målrettet med å fremme god helse gjennom et bredt sammensatt tilbud av aktiviteter og aktiv oppfølging av sykmeldte.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i sykefravær i Norsk Tipping sammenlignet med landsgjennomsnittet (SSB) fra 2003 til og med 2008. Norsk Tipping forsterker trenden med et vesentlig lavere sykefravær enn landsgjennomsnittet også i 2008. Det er særlig reduksjon i legemeldt sykefravær blant kvinner som bidrar til lavere sykefravær i 2008.

Det er ingen rapporterte skader i 2008, og ingen fraværsdager på grunn av yrkesmessige sykdommer.

Sykefravær per kvartal gjennom 2008:

K1	4,7 %
K2	4,3 %
K3	4,6 %
K4	3,4 %
Total	4,2 %

Regjeringen Willoch måtte stille kabinettsspørsmål to ganger for å løse gjennom innføringen av Lotto. Striden dreide seg om hva overskuddet skulle gå til. 19. april 1986 ble første trekning foretatt.

Ved etableringen i 1948 var Staten, Norges Idrettsforbund og Norges Fotballforbund eiere. Fotballforbundet eide 20 prosent, de to andre 40 prosent hver. I 1993 ble staten ene-eier.

Norsk Tipping AS følger SSBs beregningsmetode av sykefravær. Sykefraværsprosenten beregnes altså som sykefravær-dagsverk i prosent av avtalte dagsverk.

Turnover per aldersgruppe og kjønn

Norsk Tipping hadde en ekstern turnover på 4,86 prosent for kvinner og 4,40 prosent for menn i 2008.

Pensjonister er ikke inkludert i turnover-tallet – i tråd med gjeldende definisjoner for turnover (2 ansatte gikk av med pensjon i 2008). Norsk Tipping regner turnover etter oppsigelsesdato. Det betyr at turnover inkluderer alle som har sagt opp sin stilling innenfor perioden 01.01.08–31.12.08.

Intern turnover (ansatte som har gått over til ny stilling internt i bedriften) ble nesten like høy som ekstern turnover, og endte på 4,87 prosent. Menn har høyere intern turnover enn kvinner, med 6,83 prosent for menn mot 2,08 prosent for kvinner. En stor

andel av de interne jobbskiftene har vært knyttet til oppbygging av driftsorganisasjon for spillterminalene, og det har i overveiende grad vært menn som har søkt de interne stillingene.

Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn per stillingskategori

Norsk Tipping benytter en inndeling i fire stillingsnivåer:

- 1. Toppledere** (selskapets ledergruppe, unntatt administrerende direktør)
- 2. Mellomledere** /tyngre fagspesialiststillinger
- 3. Fagspesialister/gruppeledere** (minimum tre-årig høyere utdanning relatert til fagfeltet eller ansvar for å organisere arbeidet for en mindre gruppe medarbeidere)
- 4. Medarbeidere**

Gruppering av selskapets stillinger i fire grupper gir en forholdsvis grovmasket inndeling. Det er med andre ord risiko for at man kan komme til å sammenligne «epler

Turnover per aldersgruppe og kjønn

Ekstern og intern turnover – fordelt mellom kjønn og aldersgrupper

Alder	Ekstern turnover			Intern turnover		
	% av kvinner	% av menn	% per aldersgruppe	% av kvinner	% av menn	% per aldersgruppe
20-29	9,09	0,00	4,17	0,00	7,69	4,17
30-39	12,12	10,61	11,11	6,06	7,58	7,07
40-49	4,26	2,25	0,03	2,13	8,99	6,62
50-59	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
60 -	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
% av kjønn	4,86	4,40		2,08	6,83	
% av ansatte	4,58			4,87		

med pærer» når man vurderer likelønns-situasjonen. Denne risikoen øker ettersom man går nedover i hierarkiet fordi sammensetningen av stillinger blir mer variert i gruppe 3 og 4.

Figuren under viser utviklingen i kvinners gjennomsnittslønn i prosent av gjennomsnittslønn for menn på de fire stillingsnivåene.

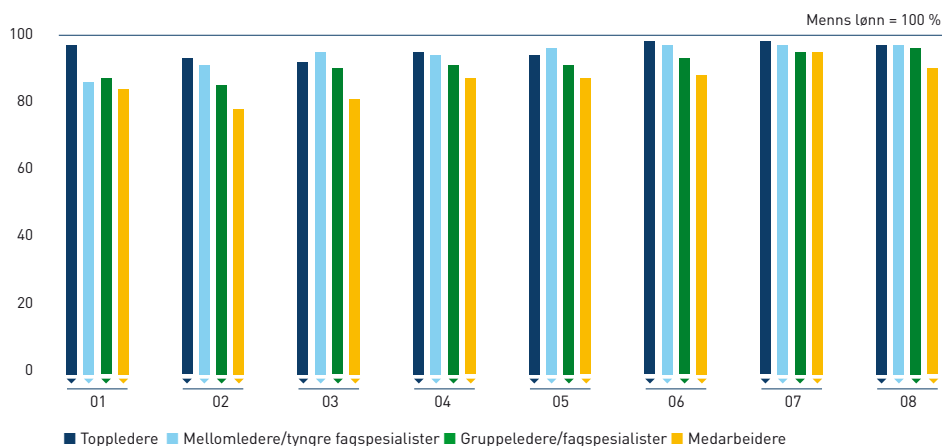
Likelønnsituasjonen i Norsk Tipping AS har blitt sterkt forbedret siden 2001. Fra 2007 til 2008 skjedde det små endringer. Likelønnsituasjonen svekkes for toppledere (1 prosentpoeng) og for gruppen medarbeidere (5 prosentpoeng), mens den styrkes for gruppeledere/fagspesialister (1 prosentpoeng). For mellomledere/ fagspesialister er den uendret.

Ny medarbeiderundersøkelse

Mange av tiltakene innen kompetanseutvikling som ble gjennomført og planlagt i 2008, kom som en oppfølging av medarbeidernes svar i medarbeiderundersøkelsen i 2007. Våren 2009 skal det gjennomføres en ny medarbeiderundersøkelse.

Medarbeiderundersøkelsen i 2007 viste at de ansatte i Norsk Tipping er svært stolte av sin arbeidsplass. Denne holdningen ble bekreftet i Synovates omdømmeregnskap i 2008. I denne undersøkelsen er ansatte en av flere målgrupper som er blitt intervjuet om selskapet. Konklusjonen er at de ansatte har et svært positivt syn på sin egen arbeidsplass. Ikke uventet evaluerer de ansatte virksomheten vesentlig bedre enn eksterne målgrupper.

KVINNERS LØNN I PROSENT AV MENN'S LØNN PER STILLINGSKATEGORI
(BASERT PÅ GJENNOMSNISSLØNN), 2001–2008

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Tilbudt moduler i praktisk personalledelse. Disse har blitt tilbudt ledere med personalansvar etter behov
- Med utgangspunkt i medarbeiderundersøkelsen har det blitt prioritert tiltak, både avdelingsvis og på selskapsnivå
- Selskapets kjerneverdier er blitt tydeliggjort og integrert i lederutviklingsprogrammet.
- Gjennomført tiltak i henhold til selskapets HMS-plan og videreført «frisklivs-satsingen»
- Løpende revidert funksjons- og ansvarsbeskrivelser.

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Gjennomføre ny medarbeiderundersøkelse
- Videreføre lederutviklingsprogrammet
- Gjennomføre avdelingsvise utviklingsprosesser
- Gjennomføre moduler i praktisk personalledelse PPL
- Videreutvikle våre ledelsesprinsipper/ lederkjennetegn
- Revidere våre selskapspolicies
- Opprettholde et sykefravær på maks 4.2 prosent

DEN GODE KONTAKTEN

Ni av ti kunder går til kommisjonæren med sine kuponger – kanskje veksler de noen ord om drømmer, fotball og «odds-filosofi», og gir uttrykk for hvorfor man føler seg på Kenonivå 10 i dag. Kommisjonærene bidrar til å gjøre Norsk Tippings spill sosialt.

I 2008 passerte tallet på kommisjonærer for første gang 4000. De sto for 90 prosent av alt salg av Norsk Tippings spill, og for dette mottok de 720 millioner kroner i provisjon. Inntektene fra Norsk Tippings spill bidrar sterkt til mange småbutikkers inntektsgrunnlag i utkantstrøk, blant annet gjennom deltakelse i Merkur-programmet, som er en viktig del av Kommunal- og regionaldepartementets satsing for små lokalsamfunn. Norsk Tipping inngikk en samarbeidsavtale med Merkurprogrammet i 2008, som gjelder fram til 2011, 308 butikker er til nå kommisjonærer gjennom Merkurprogrammet. De fikk i gjennomsnitt 72 000 kroner hver i provisjon fra Norsk Tipping i 2008.

Enklere salg

Mange av våre kommisjonærene er lavpris-butikk, der kommisjonærterminalen og butikkassen ligger side om side. For å forbedre arbeidsdagen for butikkpersonalet og kundeservicen for de handlende, har Norsk Tipping utviklet et nytt salgskonsept. Kunden kan ta for eksempel et Lottokort eller et Kenokort, legge det på båndet sammen med dagligvarene, og betale alt under ett.

Dermed slipper kunden å stå i to køer. Konseptet er testet fra mai og ut året i en Rema 1000-butikk i Hamar. Gjennom testfasen har systemet fungert tilfredsstillende. Norsk Tipping har fått departementets godkjenning av systemet i 2009.

Ny nettportal, sikker teknologi

Norsk Tipping utviklet en helt ny nettportal-løsning i kommunikasjonen mellom selskapet og kommisjonærkorpset. Målet med den nye portalen, Nye Tippetorget, er å gjøre kommunikasjonen mellom Norsk Tipping og kommisjonærene bedre. Portalen ble lansert for en mindre gruppe kommisjonærer i november.

I Nye Tippetorget kan kommisjonærene blant annet få tilgang til oppdaterte omsetnings-tall for sin butikk. I tillegg er det utviklet et forbedret informasjonsområde om hva som til enhver tid skjer av aktiviteter i Norsk Tipping. Via Nye Tippetavla gis kommisjonærene også salgstips, ferdig utfylte veggaviser og tilgang til ulike e-læringsprogrammer.

Parallelt med utviklingen av portalen gjennomførte Norsk Tipping prosjektet FAA (Felles Autentisering og Autorisasjon). Her ble det utviklet en løsning for sikker identifisering av brukerne. De ansatte hos en kommisjonær må logge seg på ved hjelp av Spillerkortet. Kortet identifiserer brukeren og gir ulike tilganger og visninger på Tippetorget, avhengig av om det for eksempel er ansvarshavende eller en annen ansatt hos kommisjonæren som logger seg på. For eksempel får bare den eller de som er auto-

Ni av ti kroner som Norsk Tippings kunder bruker, kommer via kommisjonærene. På Svalbard finnes to kommisjonærer.

Norsk Tippings nyeste spill, Keno, ble lansert i 2007.

risert til det, tilgang til butikkens økonomiske rapporter.

Norsk Tipping mener at den nye teknologiske plattformen som er tatt i bruk gir vesentlig bedre informasjonsflyt til og fra kommisjonærene. Vi har mottatt både positive og negative tilbakemeldinger. For noen oppleves det som en barriere å måtte bruke Spillerkortet ved pålogging, men andre synes løsningen gir nyttig innhold som tilgang på økonomiske rapporter. Når nye Tippetorget fullanseres i april 2009, vil portalen være tilrettelagt på kjedenes intranett. Det vil senke terskelen til å ta i bruk nye Tippetorget.

Operatør-ID sporer transaksjonene

For å utvikle enda sikrere løsninger i penge-transaksjonene, har selskapet innført krav om operatør-ID hos kommisjonærene. Også her er Spillerkortet nøkkelen. Ved at ekspeditørens spillekort må brukes når vedkommende skal foreta transaksjoner til eller fra en spillerkonto, vil alle transaksjoner kunne spores. Det innebærer blant annet at eventuelle forsøk på underslag eller andre ulovligeter, vil kunne oppklares.

Norsk Tipping har også hatt en dialog med Datatilsynet om operatør-ID. Norsk Tipping har gjennomgått merknadene fra Datatilsynet og tar dem med seg i sin samlede vurdering. Norsk Tipping utnevnte i 2008 et personvernombud, som blant annet har som oppgave å utvikle systemer og rutiner for å sikre at vi ivaretar kunders og ansattes personvern på en god måte.

Opplæring av kommisjonærene

Alle oppstillere av terminalene skal få opplæring i Norsk Tippings spill og i emnet spillansvarlighet. Norsk Tipping har utviklet e-læringsprogrammer for disse emnene, som kommisjonærene gjennomfører via Tippetorget. Også i dette opplegget får Spillerkortet en viktig funksjon. Når kommisjonærene har gjennomført e-læringsprogrammet, blir dokumentasjonen om dette lagt i kortet. Med andre ord vil kortet for eksempel fungere som en elektronisk CV, som kan vises fram hvis en ansatt får jobb hos en annen kommisjonær.

Ikke alle løsningene ble ferdig innen utrolingen av spillterminalene startet. Derfor fikk de første oppstillerne opplæringen ved

Salgsfordeling per kanal (i millioner kroner)

	2007	2008	Endring
Kommisjonær	9 696	9 666	30
Internett	664	828	164
Mobil	29	84	55
Totalt	10 388	10 578	249

manuelle løsninger. Gjennom 1. halvår 2009 vil alle kommisjonærer og lokalinnhavere gjennomføre opplæringen elektronisk.

Vi gjennomfører også klasseromsundervisning i Norsk Tippings lokaler på Hamar. I fjor ble det gjennomført 35 basiskurs over to dager, med til sammen 579 deltakere.

Antal kommisjonærer per fylke

Fylke	Antall kommisjonærer
Akershus	300
Aust-Agder	102
Buskerud	191
Finmark	118
Hedmark	202
Hordaland	372
Møre og Romsdal	287
Nordland	281
Nord-Trøndelag	132
Oppland	208
Oslo	351
Østfold	208
Rogaland	289
Sogn og Fjordane	141
Sør-Trøndelag	239
Svalbard	2
Telemark	151
Troms	167
Vest-Agder	137
Vestfold	160
	4038

Dette kurset er i første rekke tiltenkt spillansvarlige og butikkansatte i nystartede kommisjonærverv, eller verv som har fått nye eiere. I tillegg ble det gjennomført 11 kurs i spill og spillansvarlighet, med totalt 109 deltakere. Dette er et éndagskurs, som i større grad retter seg mot etablerte kommisjonærer, og ikke inneholder opplæring i terminal.

Fortsatt andelspakker

Mange kommisjonærer har i flere år tilbudt sine kunder å kjøpe andel i spillpakker. Kommisjonæren kan for eksempel sette

Kommisjonærer per paraplykjede

Paraplykjede	Antall kommisjonærer
Reitan Gruppen	760
NorgesGruppen	1683
COOP	671
ICA Norge AS	448
Øvrige dagligvare	16
BK-Gruppen – Gyda	42
Best	7
Select Service Partner	9
Øvrige servicehandel	209
Esso	45
Shell	24
Statoil	52
Øvrige	2
«Ikke paraplykjede»	70
	4038

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Testet ut distribusjonskonsept for salg av spill i dagligvarehandelen
- Implementert nytt system for e-læring av kommisjonærer
- Åpnet ny nettportal for kommisjonærene.
- Iverksatt Operatør-ID, som gir økt sikkerhet i pengetransaksjonene hos kommisjonærene
- Fornyet samarbeidsavtale med Merkur-programmet. Som et ledd i samarbeidsavtalen ansatte Norsk Tipping 11 nye kommisjonærer i 2008
- Introdusert selskapets nye spillterminaler

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Innføre obligatorisk registrert spill fra og med 23. februar
- Målsettingen er å registrere 212 800 kunder i 2009. Dette inkluderer fornyelse av spillerkort
- Gjennomføre e-læringsprogrammer om spillene og i spillansvarlighet, som ledd i kompetanseutviklingen av kommisjonærene
- Utvikle løsninger for salg av andeler i spillpakker hos kommisjonærene.
- Lansere nye Tippeterget for de kommisjonærene som ikke fikk tilgang i 2008. Målet er å ha 2300 brukere i 2009
- Samarbeide tett med kommisjonærene om innføringen av Grasrot-andelen
- Ansette 12 nye kommisjonærer i utkantstrøk gjennom Merkur-programmet

I 1988 gikk Norsk Tipping på en realfiasko, nemlig selskapet innførte 13 kamper på tippcupongen. Året etter ble 12 kamper gjeninnført.

NORSK TIPPING – 1948–2008

sammen en pakke med mange forskjellige spill, som kunder kan kjøpe andeler i. Denne sosiale formen for spill er vanskelig å gjennomføre når alt spill må foregå registrert, med bruk av spillerkort. Norsk Tipping innførte obligatorisk registrert spill 23. februar 2009. Norsk Tipping prioriterer arbeidet med løsninger for salg av andelspakker høyt.

Populær Kundeservice

At Norsk Tipping har en sentral plass i det norske folk vitner antall henvendelser til Kundeservice om. Ca 40 ansatte betjener senteret, som har åpningstid fra 07.00 til 22.00 alle dager. Kundeservice mottok drøyt 298 000 henvendelser i 2008. I tillegg gjennomførte betjeningen ca 35 000 salgstelefoner ut til kommisjonærene, for blant annet å følge opp salgsmål.

Ca halvparten av henvendelsene til Kundeservice kommer fra kommisjonærene. Gjennomsnittlig responstid, det vil si tiden

det tar å få kontakt, lå i 2008 på 18 sekunder. Gjennomsnittlig samtaletid på henvendelser fra kommisjonærene lå på 1,51 minutter. 91,4 prosent av henvendelsene ble løst i den første henvendelsen.

Disse tallene er oppnådd gjennom et målrettet arbeid med kompetansebygging. Tallene forklarer hvorfor Norsk Tippings kunder og kommisjonærer er svært fornøyd med servicen. Servicen måles i «Opplevd kundetilfredshet», en måling der kunder og kommisjonærer blir stilt en rekke spørsmål etter at de har vært i kontakt med Kundeservice. Kundene og kommisjonærene gir karakterer på en rekke problemstillinger. Maksimum skår er 100. Et resultat mellom 60 og 70 betegnes som «likegyldig». Mellom 70 og 80 er «Bra» og over 80 er «Svært bra». I 2008 var i snitt Opplevd kundeservice 83,5, og det er godt over selskapets målsetting, som er 80. Resultatet er, ifølge BI Norsk Kundebarometer, meget sterkt.

KPI Kundeservice

	Kommisjonærer	Kunder	Totalt
Opplevd Kundeservice (OKS)	88,5*	79**	83,5
Servicegrad tlf (% besvart innen 20 sek.)	76,1	71,2	74,0
Snitt ventetid	18 sek.	23 sek.	20 sek.
Snitt samtaletid	1 min. 51 sek.	3 min. 3 sek.	2 min. 21 sek.
Servicegrad e-post (% besvart innen 2 t.)			94,4
Snitt ventetid			44 min. 31 sek.
Andel saker løst i 1. kontakt			91,4 %

* Målsetting 80 ** Målsetting 75

EFFEKTIVE INNKJØP, PENGER SPART

I 2008 hadde Norsk Tipping et totalforbruk av varer og tjenester til en verdi av 1,057 milliarder kroner. Vi kjøpte fra 1122 leverandører. Som en stor innkjøper, og i tråd med vårt samfunnsoppdrag, plikter vi å ha et kontinuerlig fokus på at våre retningslinjer for innkjøp er gode og kostnadsbesparende. Dette har vi jobbet aktivt med over lengre tid, og arbeidet fortsetter å gi gode resultater.

313 millioner på fem år

Mer hensiktsmessige innkjøpsprosedyrer og retningslinjer for innkjøp, i tillegg til intern opplæring i anskaffelsesprosesser, har ført til en god og effektiv innkjøpsstruktur i selskapet.

Siden Norsk Tipping ble underlagt Lov om offentlige anskaffelser i 2004, har vi beregnet i overkant av 313 millioner kroner i besparelser. Dette har vi fått til ved blant annet å:

- Si opp eksisterende kontrakter og konkurranseutsette innkjøpene
- Reforhandle våre største kontrakter
- Ha stort fokus på kvaliteten i vårt arbeid med leverandørene

Norsk Tipping har som mål å sikre at mest mulig av omsetningen blir igjen som overskudd til idrett og kultur. Effektive og gode innkjøpsprosesser hjelper oss til å nå dette målet.

- Forbedre holdninger og kompetanse om anskaffelser i hele organisasjonen gjennom rådgivning, kurs og samlinger

Etikk i alle ledd

I 2007 forelå Norsk Tippings nye overordnede etiske retningslinjer. De etiske retningslinjene er lagt til grunn i utarbeidelsen av retningslinjene for innkjøpsprosessen. Et viktig punkt her er blant annet vurderingen av habilitet. Alle som er involvert i innkjøpsprosesser skal gjøre en slik vurdering.

Intern opplæring

For å oppnå mest mulig effektiv oppfølging av våre retningslinjer for innkjøp, har vi arbeidet mye med intern opplæring. Vi har gjennomført et internt grunnkurs i innkjøp, i tillegg til kurs i forhandlingsteknikk og behovspesifisering. Målet med disse kursene er

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Gjennomført informasjonsmøter med medarbeidere som er involvert i anskaffelser i selskapet
 - I april ble det gjennomført arbeidsmøte med seks innkjøpere og innkjøpskoordinatorer i avdelingene
 - I perioden juni, juli og august og november/desember gjennomførte innkjøpsavdelingen møter med alle enhetene i selskapet
- Gjennomført en analyse som vil være en del av beslutningsgrunnlaget for innføringen av et nytt og mer effektivt elektronisk verktøy for bestillinger
- Gjennomført et internt kursopplegg for medarbeidere som har og får innkjøpsoppgaver. Rundt 50 ansatte deltok
- Forbedret eksisterende verktøy og prosesser gjennom å installere en ny versjon av innkjøpsportalen
- Implementert et eget verktøy i vår innkjøpsportal hvor alle innkjøp over 100 000 kroner blir registrert

Nøkkeltall 2008

Kostnader ved forbruk av varer og tjenester i mill. kr. (inkl. mva)	1 057
Antall offentlige utlysninger	47
Antall leverandører	1 122
Antall inngående fakturaer	8 325

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Ferdigstille etiske retningslinjer for leverandører
- Utarbeide rutiner for kommersiell og faglig kontraktsoppfølging
- Utrede elektronisk bestillingsfunksjon
- Vurdere utvidet fakturakontroll, spørbarhet og intern kontroll i samarbeid med økonomiavdelingen
- Innføre elektronisk mottak av fakturaer i samarbeid med økonomiavdelingen.
- Iverksette håndtering av innkjøpsmessige miljøkrav i lys av selskapets overordnede miljøstrategi som er under utarbeidelse
- Ta i bruk elektroniske verktøy og stille større krav til behovsighetene mht. behovsvurdering og planlegging
- Gjennomføre halvårlige møter med enhetene for erfaringsutveksling, rapportering og opplæring

å kunne bidra til gode holdninger og kultur på anskaffelsesområdet slik at alle anskaffelser gjennomføres kostnadseffektivt og i henhold til interne og eksterne retningslinjer.

Elektroniske prosesser og effektivisering

I samsvar med regjeringens anbefalinger og ønsker, har Norsk Tipping begynt arbeidet med å effektivisere anskaffelsesprosessene gjennom bruk av elektronisk prosessverktøy. I løpet av 2008 har vi gjennomført en e-handelsanalyse som skal danne grunnlaget for det videre arbeidet med blant annet å innføre en elektronisk bestillingsfunksjon.

47 anskaffelser

I 2008 har vi konkurranseutsatt 47 anskaffelser ved offentlig utlysning (kontrakter mellom 100 000 og 150 000 000).

Blant større innkjøp er:

- Distribusjonstjenester (kontrakter med samlet verdi opp mot 150 mill)
- Mediebyrå (ny leverandør)
- Kantinevarer (alle varegrupper)
- Mange kontrakter innen eiendom (håndverksmessige og tekniske)
- Diverse tjenestekontrakter (arrangement, personaltjenester, rådgiving på mange områder)

Leverandørene er både lokale, nasjonale og internasjonale. Det er i samsvar med Lov om offentlige anskaffelser som sier at alle tilbydere skal behandles likt og at det ikke er anledning til å ta geografiske hensyn ved valg av tilbyder.

Etisk handel

Norsk Tipping jobber kontinuerlig for å etablere retningslinjer for etisk handel i organisasjonen. Arbeidet tar utgangspunkt i allerede etablerte standarder for etisk handel på nasjonalt og internasjonalt nivå. Selskapet har startet arbeidet med å utarbeide egne etiske retningslinjer for våre leverandører. I tillegg jobber vi med å utarbeide et etisk prinsippdokument som skal vedlegges konkurransedokumenter. Prinsippdokumentet omhandler blant annet menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter, og intensjonen er at det skal signeres av begge parter ved inngåelse av kontrakt.

Revidert innkjøpspolicy

I 2006 innførte vi en ny og overordnet innkjøpspolicy i organisasjonen. Policyen er blitt revidert to ganger. Siste revisjon var i desember 2008. Da ble hele dokumentet gjennomgått og oppdatert, og det ble etablert retningslinjer for innkjøp i henhold til policyen.

Riksrevisjonens bemerkninger

I løpet av 2007 nedla Riksrevisjonen et omfattende arbeid hos Norsk Tipping. I Riksrevisjonens «Dokument 1» for 2007 ble det påpekt at Norsk Tipping hadde foretatt noen større anskaffelser som ikke var forskriftsmessig gjennomført. Bemerkningene fra Riksrevisjonen er blitt fulgt nøye opp. Våre kontrakter er gjennomgått og brakt i orden i henhold til Lov om offentlige anskaffelser.

Leverandører etter størrelse¹⁾

Kategori	Antall leverandører	Andel av totalt antall	Innkjøp ekskludert merverdiavgift (i tusen kroner)	Andel av totalt innkjøp
Alle	1 122	100,0 %	839 719	100,0 %
>1,7 mill kr	74	6,6 %	753 835	89,7 %
0,5 – 1,7 mill kr	71	6,3 %	51 985	6,2 %
5 000 – 500 000 kr	668	59,5 %	33 450	4,0 %
< 5 000 kr	309	27,5 %	448	0,1 %

¹⁾ Ikke inkludert Fabelaktiv og provisjoner Buypass

MILJØSTRATEGI PÅ TRAPPENE

Vi har, på lik linje med resten av samfunnet, et ansvar for å ha en helhetlig tilnærming til miljøspørsmål. Norsk Tipping har ikke tidligere formulert en egen miljøstrategi, men vi har alltid hatt fokus på at virksomheten skal belaste miljøet i minst mulig grad. Hvert år er det blitt iverksatt flere tiltak for å imøtekomme de kravene som samfunnet har og de kravene vi har til oss selv i miljøarbeidet. Dette er utgangspunktet for arbeidet med miljøstrategien.

Vår miljøstrategi

En overordnet miljøstrategi for hele organisasjonen skal inneholde både våre retningslinjer og en overordnet strategi, samt en beskrivelse av framtidige tiltak i vårt miljøarbeid.

Hittil har vi:

- Gjennomført møter med ansvarlige i organisasjonens forskjellige avdelinger hvor vi har gått igjennom deres tilnærming til og arbeid med miljø
- Gjennomført eksterne møter med organisasjoner som har tilsvarende miljøutfordringer som Norsk Tipping for å innhente tips og innspill til arbeidet med etableringen av en overordnet miljøstrategi
- Skissert en mulig framgangsprosess for det videre miljøarbeidet, der miljøledelse skal være en integrert del av hele virksomheten

Et viktig punkt i miljøstrategien blir å etablere måleparametre for de forskjellige miljøområdene.

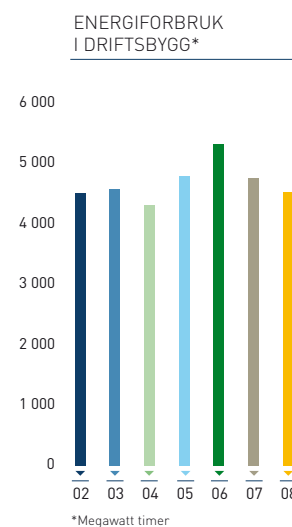
Norsk Tipping ønsker å imøtekomme kravene som samfunnet har til oss på miljøsidan. I 2008 arbeidet vi derfor med å utvikle en overordnet miljøstrategi. Målet er at denne skal foreligge og være godkjent av ledergruppen i løpet av 2009.

Nytt bygg

I 2008 er forberedelser til utbygging av våre nye lokaler gjennomført. I planleggingsprosessen har vi hatt et klart fokus på miljø. I august 2009 starter vi å utvide lokalene med et nybygg i tilknytning til den eksisterende bygningsmassen. Bygget blir på 4564 kvadratmeter. Det vil inneholde to datahaller i kjelleren, kontorlokaler til 60 ansatte i mellometasjen og kantine i andre etasje. Byggets to store datahaller vil ha et høyt strømforbruk. Vi har derfor vært svært bevisst på å holde planleggingen i samsvar med prinsipper utarbeidet i det nasjonale IT-prosjektet «Grønn IT». Vi forholder oss også til det nye statlige energidirektivet for energiforbruk i bygg. Norsk Tipping satser på miljøvennlig oppvarming, og nybygget vil bli tilknyttet et fjernvarmeanlegg.

Energi og forvaltning

Norsk Tipping har et mål om å redusere det totale strømforbruket fra år til år, noe vi har lyktes med gjennom målbevisst satsing på energisparende tiltak. I 2008 har vi blant annet installert fotoceller på deler av lysanlegget i våre kontorarealer. Vi har fokus på

Fra 1982 til 1993 var Norsk Tipping operatør for Stiftelsen Norsk Rikstoto.

Norge har et generelt forbud mot pengespill. Loven av pengespill av 1902 gjelder fortsatt. Unntaket er gitt til selskaper som gir overskuddet av spillet til samfunnsnyttige formål.

NORSK TIPPING – 1948–2008

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Iverksatt arbeidet for å få på plass en overordnet miljøstrategi for hele organisasjonen
- Innført nye renovasjonsrutiner med sikte på å øke gjenvinningen av avfall
- Skiftet ventilasjonsvifter på gjenværende anlegg
- Installert fotoceller på deler av lysanlegget
- Installert nytt kjøleanlegg
- Gjennomført anbudsprosess på distribusjon av kuponger der miljøtiltak er inkludert
- Fortsatt arbeidet for å redusere produksjon og utsendelse av kuponger
- Gjennomført returordning for terminaler, og inngått avtale med godkjent leverandør
- Gjort miljøvennlige endringer på deler av vår eksisterende bygningsmasse, som for eksempel at vi har lagt nytt gulv med miljøvennlige teppefliser
- Installert tidsbrytere

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Ferdigstille og forankre organisasjonens overordnede miljøstrategi
- Gjennomføre miljøtiltak i det nye bygget

enøk i vår organisasjon, og derfor moderniserte vi i 2008 vårt ventilasjonsanlegg ved å sette inn frekvensstyrte viftemotorer. Energiforbruk er registrert, men effekten av sparetiltakene er ikke målfestet.

Totalforbruk strøm:

2006	5325 megawatt
2007	4755 megawatt
2008	4528 megawatt

Strøm er hovedenergikilden på Norsk Tipping. Hvis noe skulle skje med det elektriske anlegget, har vi mulighet til å fyre med olje i stedet. Forbruket av olje er på ca 4 000 liter per år.

Kuponger, oddsprogram og kommisjonærmateriale

Norsk Tippings innvirkning på miljøet henger først og fremst sammen med vår produksjon av kuponger, oddsprogram og materiale som sendes ut til våre kommisjo-

nærer. I 2008 reduserte vi antall distribuerte kuponger med nær sju millioner, fra 170 millioner til rundt 163 millioner. Antall oddsprogrammer lå på omtrent samme antall i 2008 som i 2007, nærmere bestemt 15 millioner. Reduksjon av mengden opptrykt materiell er et arbeid vi kommer til å fortsette å ha fokus på, spesielt i forbindelse med utviklingen av vår nye miljøstrategi. I løpet av 2008 har vi blant annet revidert vårt distribusjonssystem slik at mengden av det som sendes ut er mest mulig i henhold til hver enkelt kommisjonærs behov.

Vi har et kontraktfestet krav om at alle kuponger og oddsprogrammer skal være trykket på ubleket, resirkulert papir, og med giftfri trykksverte. Siden 2004 har våre kuponger og oddsprogram vært sertifisert av Svanemerket. Det innebærer at produksjonen av kuponger tilfredsstillende en rekke miljøkrav, og at alle kuponger og oddsprogram blir trykket på svanemerket papir.

Avfall

Kategori	2007	2008	Endring
Blandet avfall næring	69,5 tonn	56,97 tonn	- 12,53 tonn
Trevirke	6,5 tonn	6,08 tonn	- 0,42 tonn
Papp/papir	36,0 tonn	56,01 tonn	+ 20,1 tonn
Plastfolie blank	1,0 tonn	1,02 tonn	+ 0,02 tonn
Glass/metall	1,0 tonn	1,75 tonn	+ 0,75 tonn
Sum	114 tonn	124,98 tonn	+ 10,98 tonn

23. februar 2009 er Norsk Tipping verdens eneste selskap med 100 prosent registrert spill. Det første Spillerkortet kom sammen med innføringen av online i 1992.

Transport

Norsk Tipping har retningslinjer for transport. De inneholder blant annet anmodning om å benytte seg av offentlige transportmidler når det er mulig, og at det er en av selskapets biler som skal benyttes på tjenestereiser der bil er nødvendig.

Norsk Tipping benytter seg av Posten-Bring. Distribusjonsselskapet har en klar tilnærming og tydelige retningslinjer for miljø.

Avfall

I 2008 satte vi opp kildesorteringsstasjoner over hele huset. Vi arbeider kontinuerlig med å kildesortere og tilrettelegge for gjenvinning av vårt avfall. Statistikken for 2008 viser at mengden papp- og papiravfall økte, mens restavfallet ble redusert med nesten 20 prosent. Grunnen til den store økningen av papp/papiravfall, var en større opprydning på vårt lager i januar og februar 2008 der alt av papir og papp ble kastet.

Norsk Tipping er ikke blitt pålagt sanksjoner eller bøter for manglende etterlevelse av miljøreguleringer.

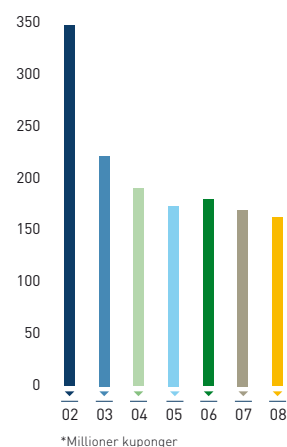
De 1300 gamle spilleautomatene som stod på et lager i Oslo er returnert til leverandøren. Disse er så solgt til en ny kunde.

Vi har rutiner for vårt avfall i forhold til sortering og tilrettelegging for gjenvinning:

- Lysstoffrør håndteres som spesialavfall og legges i egen container
- Restavfall blir kildesortert på mottaket
- Papp og papir sorteres i egen container
- Vi har eget kjølerom for matavfall og våtavfall

I vårt videre arbeid med organisasjonens overordnede miljøstrategi, blir redusering av avfall et viktig område.

ANTALL RESIRKULERBARE
KUPONGER DISTRIBUERT*

MEDIER OG KOMMUNIKASJON

En ny versjon av selskapets kommunikasjonsstrategi, som ble utarbeidet i 2008, understreker at Avdelingen for informasjon og samfunnskontakt skal bidra til at selskapet når sine overordnede mål. Det innebærer blant annet at avdelingen skal bidra til at selskapet når sine omsetningsmål, forbedrer selskapets omdømme, synliggjøre verdiskapningen og overskuddsformålene, samt styrke arbeidet med samfunnsansvar. Strategien skal med andre ord balansere selskapets forretningsmessige interesser mot ulike interessenters forventninger til selskapet. Det ligger ikke noen interessekonflikt i dette. Selskapet mener at et godt omdømme, blant annet på grunnlag av selskapets satsing på spillansvarlighet og samfunnsansvar generelt, bidrar til økt verdiskapning.

Søkelys på Norsk Tipping

Som ventet har presseomtalen av Norsk Tipping vært lavere i 2008 enn i 2007, da automatforbudet ble vedtatt. Et gjennomgående trekk er at omtalen i papirmediene var vesentlig mer positiv enn året før. En rekke saker, særlig omtale av vinnere, omtales først og fremst i elektroniske medier. Som tallene fra medieovervåkingsbyrået Infopaq viser, var antall presseoppslag 3231, eller i gjennomsnitt 269 per måned. Dette tilsvarer nivået for to år siden. Blant mediasakene som enten har berørt Norsk Tipping direkte eller indirekte, kan nevnes:

- **Ladbrokes-rettssaken:** I 2004 saksøkte spillingselskapet Ladbrokes den norske

Norsk Tipping er en av Norges mest medieomtalte bedrifter. Medietrykket har økt sterkt de siste årene. Dette skyldes dels at samfunnets holdning til pengespill er blitt mer kritisk, og dels at Norsk Tipping har profesjonalisert sin informasjonstjeneste.

stat etter at selskapet fikk avslag på sin søknad om lisens på å operere i Norge. Først i 2008 ble saken ført, og i oktober falt dommen. Ladbrokes fikk ikke medhold, og har derfor ikke lov til å etablere seg eller markedsføre sine spill i Norge. Norsk Tipping oppfatter dommen som en aksept av den norske enerettsmodellen, der Norsk Tipping er regjeringens spill-politiske instrument. Saken er anket av Ladbrokes.

- **Forbud mot betalingsformidling.** Odelstinget vedtok lovendring som slår fast at formidling av innsats og gevinst til og fra utenlandske pengespill uten norsk tilatelse, er ulovlig.
- **Spillterminalene.** Multix var det mest omtalte spillet til Norsk Tipping i 2008. Særlig mye ble det omtalt i sommermånedene, i forbindelse med at lokalpolitikere protesterte mot utrulling av terminalene. Etter at de ble presentert og demonstrert, har søkelyset vært mindre kritisk enn tidligere. Totalt står spillterminalene for 51 prosent av den negative eksponeringen av Norsk Tipping i 2008.

Fram til innføringen av Lotto hadde ikke Norsk Tipping lov til å drive markedsføring. Siden da har selskapet holdt fast ved konseptet «Lotto-millionærer er ikke som andre millionærer.»

OL på Lillehammer i 1994 ga støtet til innføring av Oddsen. Samtidig opphørte Måltips, som hadde vært et tilbud fra 1989.

NORSK TIPPING – 1948–2008

- **Positiv produktomtale.** 371 spillere ble millionærer på Norsk Tippings spill i 2008. Tallet på oppslag om vinnere var 415, mot 565 året før i papirmedia. Blant oppslagene som hadde størst positiv verdi, var historien om en polsk elektriker som vant 1 million kroner på Flax.
- **Omtale av overskuddsformål.** Drømmestipender og drømmekonserter er blant prosjektene som hvert år får stor, positiv oppmerksomhet i mediene. Hvert år står disse for ca 10 prosent av den positive eksponeringen. Slik var tallet også i 2008. Tallet på oppslag om drømmestipend og drømmekonserter var 226 i 2008, mot 242 året før. Omtale av overskuddsformålene veier tungt i den positive omtalen, og i 2008 var de positive overskuddsomtalenene høyere enn de foregående fire årene. Siden 2004, da målingene begynte, har overskuddsmidlene i gjennomsnitt blitt omtalt i 15 prosent av den positive eksponeringen. I 2008 ble de omtalt i hele 30 prosent av den positive eksponeringen.
- **Debatt om spilleavhengighet.** Også i 2008 har Synovate og SINTEF Helse publisert hver sine undersøkelser om nordmenns spillevaner. Førstnevnte, som ble utført

på oppdrag fra Norsk Tipping, konkluderte med at tallet på problemspillere har gått ned etter automatforbudet, (fra ca 62 000 til ca 50 000) mens sistnevnte, som ble bestilt av Lotteritilsynet, konkluderte med at omfanget av spilleproblemer er like stort som før automatene ble fjernet. Dette skapte debatt i mediene. Noen mente at SINTEF Helses undersøkelse viser at norsk spillpolitikk, med automatforbud, ikke har hatt effekt. Dette førte til reaksjoner blant annet fra fagmiljøer innen spilleavhengighet. De mente undersøkelsens konklusjoner bygget på altfor små tall med store usikkerhetsmarginer. (Se nærmere resultatene av den NT-finansierte Synovate-undersøkelsen på side 84.)

Omgivelsesregnskap

Synovate har laget omgivelsesregnskap for Norsk Tipping i 2004, 2006 og 2008. Undersøkelsen som ble presentert våren 2008 ble fulgt opp med en omnibusundersøkelse på høsten. Resultatene fra hovedundersøkelsen i 2008 viser at Norsk Tippings omdømme er sterkt, men under press. Synovate mener at dette har sammenheng med at folks holdninger til pengespill har endret seg, blant annet på bakgrunn av spilleavhengighetsdebatten knyttet til spilleautomater.

Norsk Tipping i papirmedia

	2007	2008
Antall oppslag om Norsk Tipping	3 231	5 227
Antall positive oppslag	2 762	3 119
Antall negative oppslag	1 924	1 951
Positive oppslag i prosent	85	60
Annonseverdi for positive oppslag	19,6 mill	24,3 mill.
Gjennomsnittlig paq-verdi*	0,48	0,23

* Paq-verdi er summen av alle positive og negative oppslag. Verdien regnes ut fra mediets lesertall, artikkelens størrelse, plassering etc, og hvordan Norsk Tipping framstilles. Høyeste paqverdi er + 5 og laveste - 5.

Noen trekk fra omgivelsesregnskapet 2008:

- I 2008 hadde 57 prosent av befolkningen litt eller meget godt inntrykk av Norsk Tipping. Tilsvarende tall i 2004 var 69 prosent.
- Undersøkelsen viser at holdningene til spill endrer seg. I 2008 var 33 prosent av befolkningen uenig i påstanden «Tipping, Lotto og Viking Lotto er uskyldig moro». Tilsvarende tall i 2004 var 28 prosent.
- Undersøkelsen bekrefter at folk flest ønsker statlig kontroll med pengespill. 85 prosent var enige i dette.

Når vi sammenlikner de to undersøkelsene i 2008 om omgivelsenes syn på Norsk Tipping, merker vi oss at det var en fremgang gjennom året på indikatorer som informasjon og samfunnsansvar. Disse indikatorene har vist tilbakegang gjennom de siste år, og Norsk Tipping er tilfreds med at en målrettet innsats for å styrke vårt arbeid med samfunnsansvar ser ut til å ha snudd den negative trenden.

Sterk profil

Norsk Tipping ligger i 2008 i toppsjiktet i undersøkelse av Store norske bedrifter. Samlet ligger Norsk Tipping på 9. plass, mot 8. året før.

På området Samfunnsansvar og moral ligger selskapet på 9. plass, mot 7. året før, på Økonomi og lønnsomhet nr 2 (2), på Reklame og informasjon er selskapet nr 5 (4), og på Miljø nr 16 (11).

Plasseringene har vist en svak tilbakegang de siste årene, men selskapet betrakter fjorårets resultat som svært bra, sett på bakgrunn av det kritiske søkelys som er rettet mot pengespill generelt de siste årene.

Ny sponsorstrategi

Norsk Tipping angår de fleste mennesker i Norge. Det forplikter selskapet til å ha tett dialog med ulike interessentgrupper, blant annet gjennom sponsorsamarbeid. Begrunnelsen for vår sponsorvirksomhet er å vise Norsk Tippings verdier, hva vi står for og hva vi tilfører samfunnet. På denne måten bidrar sponsorsamarbeidet til å styrke selskapets omdømme og legitimitet. Til grunn for arbeidet ligger også at sponsorvirksomheten skal bidra til å øke selskapets omsetning. Samarbeidet med Norges Fotballforbund (NFF) har for eksempel også som oppgave å sikre spilleobjekter.

En endring i den nye sponsorstrategien, som gjelder for perioden 2009-2011, er at antall samarbeidspartnere reduseres. Begrunnelsen er et ønske om å følge opp samarbeidsavtalene bedre, og sikrer en mer helhetlig fokus.

I 2008 er det ført forhandlinger om en ny avtale med Norges Fotballforbund, er den klart største samarbeidspartneren. Ny avtale skal underskrives i februar 2009.

TV-trekningene

Norsk Tippings tv-trekninger på NRK har gjennom årene vært i kontinuerlig utvikling og forandring. Seeropplutningen har holdt seg meget god også i året som gikk, med over 700 000 seere i gjennomsnitt på Lotto-trekningene lørdager, og ca 450 000 seere i gjennomsnitt på Extra-trekningene tirsdager og Viking Lotto-trekningene på onsdager.

I 2008 har vi justert sendingene for Extra og Keno. Etter at NRK la om til en trekanalstruktur, ble flere programmer endret. Extra-trekningen ble redusert fra 14 til 9 minutter. Det har gitt programmet en strammere regi. I tillegg til å formidle

I begynnelsen var idrett og forskning de eneste overskuddsmottakerne. Tippetøkkelen var slik at forskning ble vinneren etter hvert som omsetningen økte.

Da reiseinspektør Magne Stuen skulle rekruttere en kommisjonær i en vestlandsbygd i 1947, ble han nesten kastet ut av bygda av indremisjonens lokale formann. Tipping ble betraktet som synd.

trekningen, brukes sendingen til å informere om konkrete prosjekter som nyter godt av Extra-spillet, som Norsk Tipping opererer på vegne av organisasjonen Helse og Rehabilitering.

Etter avtale med NRK ble Keno flyttet fra NRK1 til NRK2. Samtidig ble sendingen tilpasset kanalen, slik at den fremstår som en enklere resultatformidling.

Gjennom 2008 har vi gjennomført en større prosess med å oppgradere grafikk, musikk og design av Lotto og Viking Lotto-sendingene. Flere forandringer vil bli gjort. Det nye programkonseptet vil bli presentert våren 2009.

Alle tv-trekningene vises på www.norsk-tipping.no. På hjemmesiden har vi tatt i bruk en ny video-player som har forbedret visningen av trekningene og reklamefilmene.

Internett

Norsk Tippings webside www.norsk-tipping.no,

fungerer både som en spillekanal og som informasjonskanal for selskapet. I 2008 er arbeid igangsatt for å skape et tydeligere skille mellom disse to funksjonene. I løpet av 2009 vil det bli lettere å manøvrere på sidene, slik at selskapsinformasjonen blir mer tilgjengelig.

I 2008 er det etablert en egen web for informasjon om spillavhengighet; www.spillevelt.no. (Se side 87)

Fordeling av overskuddet

Medieovervåkingsbyrået Infopaq skriver i sin årsrapport at «70 prosent av oppslagene om overskuddsmidlene bidrar sterkt til å profilere Norsk Tipping som en velgjører.» Derfor er det en viktig oppgave for Norsk Tipping å informere om hva Norsk Tippings overskudd går til. Spilleoverskuddet for 2007 ble i 2008 fordelt med en halvdel til idrettsformål og en halvdel til kulturformål. I tillegg ble det fordelt overgangsmidler for å lette overgangen etter bortfallet av automatinntekter. Midlene til idrettsformål

De største samarbeidspartnerne

Dette er de ti største avtalene for 2008	
Norges Fotballforbund (inkludert medieavtale)	56 200 000 kr
NIF/NOK-avtalen	12 700 000 kr
Norges Ishockeyforbund	2 800 000 kr
Norges Håndballforbund	1 900 000 kr
Norsk Kulturskoleråd	1 800 000 kr
Norges Musikkorps Forbund	1 000 000 kr
European Football Pools	740 000 kr
Peer Gynt Spelet	450 000 kr
Festspillene i Elverum	400 000 kr
By:Larm	400 000 kr

fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål fordeles 2/3 av Stortinget og 1/3 av Kongen.

Idrettsformål

I 2008 ble det fordelt 1 418 000 000 kroner fra Norsk Tipping til idrettsformål. Av dette var 1 250 000 000 kroner ordinære midler fra overskuddet og 168 000 000 kroner overgangsmidler.

Kulturformål

Overskuddet fra Norsk Tipping bidro til 1 250 000 000 kroner til kultur. Blant annet ble disse formålene fullfinansiert av spillemidler:

Den kulturelle skolesekken*	167 000 000 kr
Kulturbygg	124 000 000 kr
Frifond**	125 000 000 kr

* Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt program for kunst og kulturformidling til barn og unge som omfatter alle kunst- og kulturuttrykk.

** Frifondmidlene ble fordelt med 67,5 prosent til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, 26 prosent til Norsk musikkråd og 6,5 prosent til Norsk teaterråd.

Idrettsformål

Idrettsanlegg i kommunene	625 000 000 kr
Anleggspolitisk program	54 000 000 kr
Anlegg for friluftsliv i fjellet	11 000 000 kr
Nasjonalanlegg	15 000 000 kr
Spesielle anlegg	4 620 000 kr
Forsknings- og utviklingsarbeid	20 380 000 kr
Antidopingsarbeid	24 800 000 kr
Fysisk aktivitet og inkludering i idrettslag	10 600 000 kr
Friluftstiltak for barn og ungdom	5 600 000 kr
Norges idrettsforbund og olympiske og paraolympiske komite	354 000 000 kr
Tilskudd til lokale idrettslag og foreninger	168 000 000 kr
Sum	1 418 000 000 kr

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Gjennomført omgivelsesregnskap
- Gjennomført ny undersøkelse om holdninger til spill og omfanget av spilleavhengighet
- Utarbeidet ny kommunikasjonsstrategi, og forankret den i organisasjonen
- Ledet utviklingsarbeidet med en e-læringsmodul i spillansvarlighet for ansatte og kommisjonærer
- Gjennomført PR-aktiviteter om spill, blant annet Lottofestivalen
- Etablert www.spillevevt.no

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Gjøre selskapsinformasjon på våre Internettider lettere tilgjengelig
- Vedta ny samarbeidsavtale med Norges Fotballforbund
- Gjennomføre omfattende profilerings- og informasjonskampanjer om Grasrotandelen

SPILLEROM

MARK
RENN
NY

Utenom rene spillinntekter, var våre øvrige inntekter og netto finansposter til sammen:

Millioner kroner

317,1

Den langt største delen av verdiskapningen kom formålene til gode. Avsatt til formålene:

Millioner kroner

3 677,4

ØVELSER I KOMBINERT

Kravet om balanse mellom attraktivitet og ansvarlighet er en forutsetning for Norsk Tippings virksomhet. Ferske tall viser at mennesker som har spilleproblemer er synkende.

Andelen personer helt uten spilleproblemer har økt fra 2005 til 2007, og har det siste året ligget stabilt.

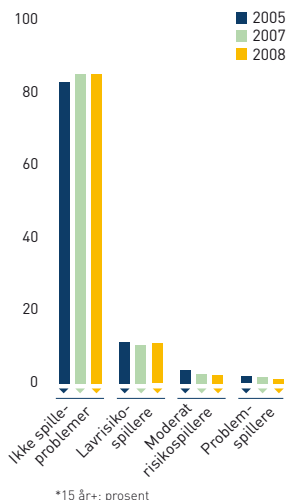
7 av 10 problemspillere er menn, ifølge undersøkelsen. Aldersgruppen 15 – 24 år peker seg ut. 22 prosent av problemspillerne var i denne aldersgruppen. I alle tre undersøkelsene er det et gjennomgående trekk at graden av spilleproblemer er størst i de laveste inntektsgruppene. Enslige er overrepresentert.

Fjorårets undersøkelse indikerer at problemspillere har økt sin spilleinnsats sterkt det siste året. I 2007 viste undersøkelsen at problemspillerne i gjennomsnitt satset 12 ganger så mye på pengespill i løpet av ett år som de uten spilleproblemer. I 2008-undersøkelsen viste besvarelsen at problemspillerne satset ca 26 ganger så mye.

Store krav til ansvarlighet

Befolkningsundersøkelsene viser at synet på spill er i endring. Det som tidligere ble betraktet som uskyldig moro, blir nå i større grad betraktet som en kontroversiell aktivitet. 61 prosent ser ikke på spill som uskyldig moro, ifølge Synovates undersøkelse fra 2008. Norsk Tipping er derfor forberedt på at samfunnet har økende forventninger til at selskapet setter i verk tiltak for å forebygge sosiale problemer knyttet til pengespill.

BEFOLKNING* INNDELTE
ETTER GRAD AV
SPILLEPROBLEMER

Vi skal tjene penger og skape verdier til samfunnet, men kan ikke være likegyldig til hvordan det skjer.

Antall spilleavhengige reduseres

I 2005, 2007 og 2008 har Synovate, i samarbeid med Østnorsk kompetansesenter, gjennomført undersøkelser om befolkningens spillevaner og spilleproblemer. Undersøkelsene ble finansiert med midler fra Norsk Tipping.

I alle tre undersøkelsene har formålet vært å få fram befolkningens holdninger til ulike sider ved pengespill, kartlegge spillefrekvensen i befolkningen og undersøke graden av spilleproblemer. Et annet viktig formål har vært å gi et bilde av utviklingen i holdninger og vaner.

2008-undersøkelsen viser at tallet på mennesker som har spilleproblemer fortsetter å synke. Undersøkelsen viser at 1,3 prosent av befolkningen (51.000 personer) er problemspillere. I 2007 var tallet 1,7 prosent (62.000) og i 2005 1,9 prosent (71.000).

Diskusjonen om pengespillproblemer er ganske ny i Norge. Den første boka om problemet, forfattet av Hans Olav Fekjær, ble publisert i 2002.

Vi vet at spill kan føre til problemer, og det er et faktum vi møter offensivt gjennom et systematisk arbeid. Vår rolle er å bevisstgjøre spillerne, gjennom god informasjon og enkle atferdsverktøy, som gjør dem i stand til å ha kontroll over egen spillaktivitet. Norsk Tipping skal ikke, og kan ikke, behandle spillavhengige. Det må gjøres av profesjonelle.

Vi arbeider målrettet for at spillerne skal få mulighet til selv å ta ansvar for sin egen spillatferd. Avhengighetsforskere anser dette som mest effektivt for å hindre negative konsekvenser av pengespill, uten at det oppleves invaderende og formynderisk.

VÅRE STANDARDER OG GRUNNPRINSIPPER

Norsk Tipping har forpliktet seg til å etterleve bransjens standarder for å være en ansvarlig spillvirksomhet. Disse er utformet av World Lottery Association (WLA) og European Lotteries (EL) som vi er medlem av.

I tillegg har selskapet vedtatt en ansvarlighetsplattform bestående av sju prinsipper for spillansvarlighet. Disse er forankret i virksomheten.

1. Norsk Tipping skal drive en trygg og sikker spillforvaltning

Spillsikkerhet handler om å ivareta integriteten i Norsk Tippings spill – å sikre at salg, gjennomføring (trekning, vinnerutvelgelse og registrering av resultat) og at utbetaling av premie skjer i henhold til spilleregler og interne retningslinjer. I tillegg må Norsk Tipping etterleve WLA

Security Control Standard og følge opp at våre kommisjonærer og lokalinnehavere etterlever sine kontrakter.

For å ivareta sikkerheten på alle disse områdene har vi ulike tilnæringsmåter, og ulike tiltak er iverksatt gjennom 2008. (Se side 92)

2. Norsk Tipping skal ivareta ansvarlighets hensyn ved utvikling av spill og tjenester

Vi vet at ulike spill har ulike elementer som kan føre til at utsatte grupper utvikler spilleavhengighet. Dette følger vi opp ved endring og utvikling av våre spill. Norsk Tipping har ulike systemer og prosesser som har som mål å øke bevisstheten rundt utvikling, lansering, distribusjon og evaluering av nye og eksisterende spill og tjenester.

I fremtiden har vi som mål å kunne benytte reell atferdsdata for å avdekke hva som utløser uheldig spilleatferd, og kunne gjøre korrigerende tiltak i tide. Dette skal sikre at alle spill vi lanserer og har i drift imøtekommer kravene om å være både ansvarlige og attraktive. I dette arbeidet samarbeider vi tett med anerkjente forskere på området spilleavhengighet.

I 2008 har vi hatt gode prosesser med våre interessenter for å kunne utvikle og lansere de nye spillterminalene i henhold til samfunnets krav om et fremtidig attraktivt og ansvarlig tilbud.

3. Norsk Tipping skal legge til rette for at spillerne skal ta kontroll over egen spilleaktivitet gjennom god informasjon og frivillige atferdsverktøy

Vår rolle er å bevisstgjøre spillerne gjennom god informasjon og personlige verktøy, slik at spillerne er i stand til å ta kontroll over egen spilleaktivitet og ha en sunn spilleatferd. Vår målsetning er å sikre at spillerne til enhver tid får korrekt informasjon slik at de har grunnlag for å ta bevisste valg for sin egen spilleaktivitet.

Et eksempel på verktøy er muligheten til å sette en personlig grense for spill på spillterminalen, samt sette grenser for hvor mye spilleren kan tape per dag og måned. (Se side 42)

På lengre sikt har Norsk Tipping planer om å gi spillerne muligheter til å sette rammer for sitt spill på alle våre spill og kanaler.

Innføring av registrert spill

Fra og med 23. februar 2009 innførte Norsk Tipping obligatorisk registrert spill på alle produkter, med unntak av Flax. Med obligatorisk registrert spill har selskapet et verktøy til å sette Norsk Tipping fremst i verden på ansvarlig spillvirksomhet.

Spillerkortet sørger for sikker identifisering av spilleren, uansett om han eller hun spiller hos kommisjonær, på Internett, via mobiltelefon eller på spillterminalen. Spillerkortet gir effektiv kontroll av alder, og gjør det mulig for spilleren å sette personlige grenser på spillterminalene, samt å ekskludere seg selv fra spill på terminalen. Kortet sikrer at alle gevinster utbetales raskt og gebyrfritt til rett person, og gir spilleren full kontroll og oversikt over transaksjoner i alle kanaler.

Norsk Tipping har hatt løpende dialog med Datatilsynet om registrert spill. Datatilsynet har hatt kritiske merknader til at detaljer om spill nå blir registrert på hver enkelt spiller.

God informasjon – gull verdt

Vi informerer åpent om vannersjanser og om tilfeldighetsprinsippet for alle våre spill. Nummeret til Hjelpelinjen er lett tilgjengelig i alle våre kanaler og trykkes på kundemateriell.

I 2008 lanserte vi www.spilleveit.no. Her kan spillere, pårørende og andre hente informasjon om hva Norsk Tipping gjør for å være en ansvarlig spillvirksomhet. Vi beskriver hva som er vår rolle overfor personer som

I 1960 fikk forskning tre ganger så mye av overskuddet som idretten. I 1967 ble fordelingsnøkkelen endret til idrettens fordel, men fortsatt skulle ca to tredeler gå til forskning.

Prøveprosjekt med å levere spill over Internett startet i 2001. Året etter gikk prosjektet over i fast drift.

har eller kan få problemer med pengespill, samt hvilke verktøy selskapet har tilgjengelig for spillerne slik at de kan ta kontroll over egen spilleaktivitet. I tillegg får man fakta om spillemarkedet og spilleavhengighet, og oversikt over hvor man kan finne støtte og hjelp dersom man har problemer med spill, eller kjenner noen som har det.

4. Norsk Tippings markedsføring, og informasjon om selskapets produkter og tjenester, skal ivareta hensynet til sel-

skapets ansvarlighetsprofil og være i tråd med gjeldende retningslinjer

Mange utenlandske spillselskaper ønsker norske spillere som sine kunder. Markedsføring er derfor nødvendig for å kanalisere spillerne inn til Norsk Tippings tilbud. Markedsføringen skal ikke være aggressiv eller oppfordre folk til å spille over evne. I all kommunikasjon og markedsføring tilstreber vi å oppfylle statens retningslinjer for markedsføring av pengespill og våre egne markedsetiske retningslinjer.

Hovedproblemspillet (eller det eneste)

	Tall	Prosent
Poker	217	43 %
Odds	66	13 %
Bingoautomater	40	8 %
Hest	39	8 %
Kasinospill	40	8 %
Bingo	21	4 %
Andre pengespill	21	4 %
Tipping	7	1 %
Lotto / Extra	4	0,8 %
Skrapelodd	3	0,6 %
Keno	2	0,4 %
Gevinstautomater	12	2 %
Ikke tema	16	3 %
Usikker / vil ikke si	2	0,4 %
Spill uten penger	18	4 %
Total	508	100 %

Hovedproblemspill i førstegangssamtale med Hjelpelinjen. Når spillerne har problemer med mer enn ett spill, er det også registrert hvilket som er hovedproblemspillet.

Kilde: Hjelpelinjen for spilleavhengige, samtalestatistikk 2008

I 2008 har Norsk Tipping revidert sine egne retningslinjer for markedsføring. Gjennom denne prosessen ble retningslinjene tydeligere, vi har fått økt bevissthet og eierskap i egen organisasjonen og blant våre samarbeidspartnere. Se retningslinjene på side 47.

5. Norsk Tipping skal ha en åpen kommunikasjon og rapportering om hvordan vi driver en ansvarlig spillvirksomhet

Det er viktig for Norsk Tipping at alle relasjoner til våre interessenter er basert på tillit, redelighet og åpenhet. Vi har kommunisert og dokumentert vårt arbeid på området ansvarlighet og spilleavhengighet i interne og eksterne publikasjoner gjennom hele 2008. Norsk Tipping har holdt mange presentasjoner om temaet nasjonalt og internasjonalt, samt arrangert vårt årlige møte med spilleavhengighetsmiljøene i Norge. På dette møtet er det deltakerne som setter agenda.

Gjennom selskapets års- og samfunnsrapportering er målet å gi et helhetlig bilde av hva Norsk Tipping står for. Det handler ikke bare om å fokusere på de aspekter ved bedriften som er bra, men å ha en sann og

fullstendig redegjørelse for Norsk Tippings resultater i forhold til de problemstillinger som er viktige for samfunnet. For å oppnå dette, verifiseres rapporten av Det Norske Veritas.

6. Norsk Tipping skal gi ansatte, kommisjonærer og lokalinnhavere opplæring i å drive en ansvarlig spillvirksomhet

I 2008 har vi utviklet e-læringsprogram på området spillansvarlighet. Alle ansatte, kommisjonærer og lokalinnhavere skal gjennomføre denne opplæringen for å få god kunnskap og forståelse i det å drive en ansvarlig spillvirksomhet. Dette programmet ble lansert i desember 2008. Alle ansatte skal ha gjennomført denne opplæringen innen 1. kvartal 2009.

7. Norsk Tipping skal ha tilstrekkelig kunnskap og tilgang til kompetanse på fagområdet ansvarlig spillvirksomhet

Norsk Tipping innhenter synspunkter fra grupper som berøres av, eller har særlig interesse av vår virksomhet, og sikrer at deres syn blir tatt med i vurderingen i den interne beslutningsprosessen. Vi har etablert ulike møteplasser

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Etablert ansvarlighetsplattform og forankret prinsipper for spillansvarlighet
- Utviklet og lansert informasjonssiden www.spillevevt.no
- Utviklet og implementert ansvarlighetsverktøy for spillterminalen
- Utviklet og lansert e-læringsprogram i spillansvarlighet for alle ansatte, kommisjonærer og lokalinnhavere
- Finansierte ny befolkningsundersøkelse om spilleavhengighet
- Etterlevd bransjens standard for ansvarlighet (WLA, EL)
- Hatt god dialog med interesseorganisasjoner og kompetansemiljøer innenfor temaet spilleavhengighet
- Deltatt i faglig utveksling med de norske statlige spilleselskapene

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Etterleve selskapets sju prinsipper for spillansvarlighet
- Alle ansatte skal ha gjennomført e-læringsprogram for spillansvarlighet
- Etablere måltall for området spillansvarlighet
- Etterleve bransjens standard for ansvarlighet (WLA/EL)

Gjennomsnittlig beløp satset over ett år, uavhengig av spill

	2005	2007	2008
Ikke spilleproblemer	Kr 1 185	Kr 1 345	Kr 1 175
Lavrisikospillere	Kr 3 136	Kr 4 460	Kr 4 125
Problemspillere	Kr 13 670	Kr 16 125	Kr 30 500

Kilde: Undersøkelse om spillevaner og spilleproblemer i befolkningen 2008, Synovate

Før Norsk Tipping ble etablert hadde forskningen i Norge renteinntekter av 3 millioner kroner. Allerede etter det første driftsåret fikk forskningen 2 millioner i bidrag fra Norsk Tipping, og året etter 6 millioner.

Fram til 1985 var det 18-års aldersgrense for å tippe. Nå diskuteres en generell innføring av aldersgrenser. Oddsen fikk 18 års aldersgrense i 2004.

med våre interessenter hvor vi har dialog om problemstillinger og utfordringer knyttet til spilleavhengighet og om Norsk Tippings rolle.

Vi er oppdatert på forskning og resultater av undersøkelser som angår spilleavhengighet. Denne kunnskapen anvendes i selskapets arbeid for å sikre en sunn spilleatferd hos våre spillere. Våre nye spillterminaler er et synlig bevis på dette. Våre avgjørelser bygger på anerkjent nasjonal og internasjonal kunnskap.

Norsk Tipping deltar i et nordisk forum for samfunnsansvar og spillansvarlighet. De

nordiske statlige spillseksjonene møtes to ganger i året for å utveksle kunnskap og diskutere ulike problemstillinger.

Henvendelser til Hjelpelinjen

Antall henvendelser til Hjelpelinjen for spilleavhengige og søkning til behandling er redusert. Forskere mener at dette er en direkte følge av myndighetenes regulering. Forbud mot å bruke seddel på gevinstautomater fra 1. juli 2006, og at automatene ble fjernet fra markedet 1. juli 2007, var viktige tiltak.

SPILLVETTREGLENE

Pengespill er et personlig ansvar og Norsk Tipping anbefaler at alle spillere følger våre spillvettregler:

Spillvettregel 1: Bestem på forhånd hvor mye du har råd til å tape.

Spillvettregel 2: Bestem på forhånd hvor mye tid du kan bruke på pengespill.

Spillvettregel 3: Spill aldri for mer enn du kan fortelle til familie og venner.

Spillvettregel 4: Tro aldri at du kan vinne tilbake det du har tapt.

Spillvettregel 5: Lån aldri penger for å spille.

Utviklingen 2006, 2007 og 2008 (hovedproblem – pengespill¹)

	Seddelforbud 1. juli		Automatforbud 1. juli		1. halvår 2008	2. halvår 2008
	1. halvår 2006	2. halvår 2006	1. halvår 2007	2. halvår 2007		
Poker	58	68	82	114	110	107
Bingo /						
Bingo-automater ²	5	30	32	19	24	37
Odds / Tipping	22	23	25	38	37	36
Kasinospill	3	4	4	17	17	23
Hest	16	5	14	18	20	19
Skrapelodd	3	3	1	4	3	0
Lotto / Extra / Keno ³	3	2	3	8	3	3
Andre pengespill	7	8	6	18	6	15
Gevinstautomater	711	270	253	14	8	4
Ikke oppgitt	12	9	13	1	8	10
Total	840	422	433	251	236	254

¹ Ev. spill uten penger som hovedproblemspill er utelatt fra oppstillingen. ² Bingoautomater registrert særskilt fra 1. juli 2006

³ Keno var nytt tilbud fra november 2007.

Kilde: Hjelpelinjen for spilleavhengige, samtalestatistikk 2008

Hovedproblemspillet når det blir spilt på en elektronisk plattform

Antall	Total
Poker	207
Kasinospill	38
Odds	34
Hest	25
Tipping	3
Lotto/Extra / Keno	1
Bingo	5
Andre pengespill	16
Ikke oppgitt	4
Spill uten penger	17
Sum	349

Utvalget er avgrenset til førstegangs samtaler. Noen har spilt på flere elektroniske måter, men flest spiller på PC/Internett hjemme.

Kilde: Hjelpelinjen for spilleavhengige, samtalestatistikk 2008

SPILLSIKKERHET, ET FUNDAMENT

Spillsikkerhet dreier seg først og fremst om å ivareta integriteten i Norsk Tippings spill – å sikre at salg, gjennomføring av trekning og utbetaling av premie skjer i henhold til spilleregler og interne retningslinjer.

Men spillsikkerhet handler også om å sikre at regelverket overholdes av alle som er involvert – at kommisjonærer ikke tillater spill på kreditt, at de ikke selger aldersbegrensede spill til mindreårige, eller på annen måte misligholder sine forpliktelser. Det handler i tillegg om å sikre at spillene ikke misbrukes av kriminelle som hvitvasking av penger. Og sist, men ikke minst, handler det om å beskytte spillerne mot eventuelt misbruk, enten i form av egen uheldig overspilling, eller i form av andres misbruk av Spillerkortet eller identitet.

Flere tilnæringsmåter

For å ivareta sikkerheten på alle disse områdene, jobber vi langs flere akser og ved hjelp av ulike tilnæringsmåter:

- **Informasjon og opplæring:** Fundamentet for spillsikkerhet er at alle vet hvilke regler som gjelder og kjenner til ansvaret de har for å forebygge brudd på sikkerhetsbestemmelsene.

Alle ansatte ved Norsk Tipping plikter å gjennomføre årlig sikkerhetsopplæring der det settes fokus på våre rutiner og regler for sikkerhet, avvik og misligheter. Norsk

Tipping har i tillegg utviklet et eget etikkspill som setter fokus på misligheter og etiske dilemmaer.

- **Overvåkning og avviksrapportering:** Unormal spilleatferd er ofte det første tegn på at noe er galt. Ser vi tegn til dette, vil vi alltid foreta ytterligere undersøkelser for å sjekke om den unormale aktiviteten skyldes tilfeldigheter, eller om det ligger noe annet bak.
- **Trekninger:** En representant for Lotteri- og stiftelsestilsynet er til stede når vi håndterer utstyret som brukes ved gjennomføring av alle fysiske trekninger.
- **Uavhentede premier:** Premier som ikke er hevet innen fristen, går til et eget fond. I løpet av 2008 ble 4,9 millioner i premier ikke avhentet. Midlene i fondet kan benyttes i henhold til egen forskrift gitt av Kultur- og kirkedepartementet, blant annet til premier ved kampanjer. For å hindre at uavhentede premier heves av uvedkommende, gjøres det undersøkelser av hvordan uregistrerte premier heves i en periode, og omfanget av dette, sammenliknet med det som er normalt.
- **Sanksjoner:** Respekten for regelverket som gjelder er også knyttet til at Norsk Tipping er villig til å iverksette sanksjoner når regler brytes. Hvis kommisjonærer ikke overholder frister for oppgjør til Norsk Tipping, stenges deres terminaler for videre spill inntil dette er gjort. Dette

Det første driftsåret fikk Norsk Tipping 5 millioner kroner i overskudd. Senere er det blitt mer. Fram til og med 2008 er nesten 85 milliarder kroner (prisjustert) gått til gode formål.

Omsetningsmilepæler:
100 mill. i 1959. 1000 mill
i 1979. 10 000 mill. i 2007.

NORSK TIPPING – 1948–2008

DETTE HAR VI GJORT I 2008

- Etablert dialog med flere handelskjetter om tiltak rundt spillsikkerhet
- Implementert system for sikker identifikasjon av operatører for noen kritiske tjenester, slik at det er forbedret sporbarhet i våre transaksjoner. Dette gjelder spesielt for økonomiske tjenester, samt for utstedelse av digital ID
- Etablert faste kvartalsvise møter med Buypass om sikkerhet og avvik vedrørende spillerkort og spillerkonto
- I samarbeid med Lotteri- og stiftelses-tilsynet har vi hatt flere møter hvor vi har fulgt opp driften og planlagt endringer. Det har også vært løpende kontakt med tilsynet om oppfølging av avvik i forretningsprosessene gjennom året
- Gjennomført risikovurdering for å motvirke mulighetene for misligheter i kommisjonærleddet. Innføringen av Operatør ID er ett av tiltakene som er gjennomført

gjøres for å redusere faren for økonomiske misligheter, samt muligheten for spill på kreditt. I 2008 er det ikke registrert noen kommisjonærer som mistet retten til å selge Norsk Tippings spill som følge av manglende etterlevelse av rutiner for kontroll med aldersgrensene ved salg av Oddsen.

- **Dialog:** Politi og påtalemyndighet har tidligere informasjon som indikerer at våre spill er blitt benyttet til hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Kontakt med disse etatene er viktig både for å gripe fatt i eventuelle konkrete saker og for å identifisere mulige problemstillinger som bør følges opp generelt. Ved konkret mistanke om hvitvasking varsles Økokrim. Vi bistår også politiet i etterforskning av andre saker.
- **Risikovurderinger:** Systematisk kartlegging av risiko er et viktig forebyggende tiltak. I 2008 har vi oppdatert risikovurderinger som har involvert alle Norsk Tippings avdelinger, blant annet for å identifisere risiko for misbruk av våre spill og systemer samt for våre forretningskritiske prosesser. Risikovurderingen viser at vi har et akseptabelt lavt risikonivå for interne misligheter knyttet til våre spill og spillsystemer. På enkelte områder gjøres det nye gjennomganger for å kvalitetssikre at sikkerhetsnivået er tilstrekkelig høyt.
- **Sikkerhetskrav for spillselskaper:** Vi har valgt å legge oss på WLA Security Control

Standard som minimumsnivå for sikkerhetstiltak. Våre sikkerhetstiltak er basert på våre mål, rammer for å ta risiko og risikovurderinger. Vi revideres hvert år av Det Norske Veritas i forhold til om vi oppfyller kravene i WLA Security Control Standard. I løpet av sommeren 2008 ble vi sertifisert i henhold til WLA SCS, versjon 2006. Denne standarden inkluderer informasjonssikkerhet standarden ISO 27001.

Markant nedgang i misbruk av Spillerkortet

Antall saker knyttet til tyveri og misbruk av spillerkort har hatt en markant nedgang fra 2007 (70 saker) til 2008 (45 saker). I de fleste tilfellene er det ansatte hos kommisjonæren som har gjort forsøk på å stjele penger fra kundens spillerkort. Fordi premier over 10 000 kroner utbetales til spillerens bankkonto, vil de beløpsmessige konsekvensene av slike saker være begrenset. Vi har i løpet av 2008 innført ytterligere tiltak som gir en forbedret sporbarhet for å forebygge slike hendelser, og vi vurderer utviklingen. Den enkelte sak viser hvor viktig det er for spillerne å passe på sitt spillerkort, på samme måte som bank- og kredittkort. Vi gjennomfører jevnlig møter med vår leverandør for å følge opp problemstillinger i forhold til bruk av den elektroniske ID-funksjonen.

I 2008 har vi ikke mottatt noen formelle klager (tyveri av spillerkort eller misbruk av identitet) fra våre kunder på misbruk av per-

sonlig informasjon. Vi har registrert to tilfeller av ikke-autorisert endring av PIN kode samt ni tilfeller der spillkort er forvekslet og PIN koden er endret på grunn av dette. I alle disse tilfellene har Norsk Tipping gjennomført undersøkelser og fulgt opp avviket i forhold til spilleren.

Unormalt høy spilleaktivitet

Norsk Tipping har systemer som varsler om unormalt høy spilleinnsats slik at vi kan iverksette tiltak mot overspilling. Det er ikke opp til Norsk Tipping å bestemme hvor mye folk ønsker å spille for, eller hvor smertegrensen går i det enkelte tilfellet. Like fullt

har vi etablert interne rutiner for å følge med på dette. Vi tilskriver kunder som spiller for unormalt høye beløp, med informasjon om hvor mye kunden har spilt for, og hvor hjelp kan søkes dersom vedkommende føler at spillingen er kommet ut av kontroll. Dersom spillingen opprettholdes på samme høye nivå, vil vedkommende bli tilskrevet en gang til. En konsekvens av denne rutinen er at vi ender opp med å tilskrive en del spillerlag eller andre som leverer spill sammen på ett spillerkort, og som følgelig ikke er i noen risikosone i forhold til spilleinnsats. Spillere som vinner tilbake sin spillinnsats blir også tilskrevet i henhold til samme rutine.

Som det fremgår av tabellen, har antall brev til kunder som spiller for unormalt høye beløp, økt hvert år siden starten i 2004. Fordi vi ikke vet noe om spillernes privatøkonomiske situasjon, øvrig spilleatferd eller om det dreier som enkeltpersoner eller spillerlag, er det ikke riktig å trekke konklusjon at problemspillingen øker. Ved utsendelse av disse brevene skiller vi ikke mellom de som vinner eller taper, men ser kun på hvor mye de spiller for. I en del av tilfellene viser det seg også at brevene er sendt til den som leder et spillelag. Ser man antall brev i sammenheng med at ca 1,5 millioner kunder spiller på våre spill hver eneste uke, bekrefter tallene at andelen som spiller for unormalt høye beløp er meget lav.

Antall brev sendt til kunder som spiller unormalt mye

	(fra og med 01.06) 2004	2005	2006	2007	2008
Brev 1	18	36	57	93	113
Brev 2			19	62	91

DETTE SKAL VI GJØRE I 2009

- Gjennomføre årlig møte med kjedene om felles mål og tiltak om spill-sikkerhet
- Utarbeide en egen løsning for kommisjonærledet som setter fokus på spill-sikkerhetsrutiner hos kommisjon-næren slik at risikoen for økonomiske misligheter reduseres ytterligere. I tillegg vil løsningen ha fokus på informasjonssikkerhet
- Gjennomføre kvartalsvise møter med Buypass om sikkerhet og avvik i drift ved bruk av spillerkort og spillerkonto
- Gjennomføre kvartalsvise møter med Lotteri- og stiftelsestilsynet for samordning av endring i spillene, oppfølging av avvik på overordnet nivå, og oppdatering/endring av retningslinjer og rutiner
- Fortsette med operasjonaliseringen av vårt styringssystem for informasjons-sikkerhet
- Innføre kun registrert spill ved bruk av spillerkort
- Fornye vår WLA og ISO 27001 serti-fisering

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Det er bred politisk enighet om at adgang til pengespill skal være regulert og hjemlet i lovverket. Norsk Tippings vedtekter definerer selskapets formål og presiserer at Norsk Tipping skal fungere som statens instrument innen pengespillpolitikken.

Selskapets vedtekter, som sist ble endret ved kongelig resolusjon 15. mars 2007, setter følgende formål for selskapets virksomhet:

- «Selskapet skal i henhold til spilleregler fastsatt av departementet avholde og formidle pengespill i betryggende former under offentlig kontroll, med sikte på å forebygge negative konsekvenser av pengespillene, samtidig som det gjennom rasjonell drift av selskapet skal legges til rette for at mest mulig av overskuddet fra spillene kan gå til formål som nevnt i pengespilloven § 10.»
- «Selskapets virksomhet skal være knyttet til formidling av pengespill, rettet mot norske borgere eller personer bosatt i Norge.»

Eiers forventning er at Norsk Tipping skal samle spillerne rundt et attraktivt og ansvarlig spilltilbud i et kontrollert, norsk pengespillmarked. Pengespillovens § 10 fastsetter fordeling av selskapets overskudd. Fram til og med 2008 ble overskuddet fordelt slik at en halvdel gikk til idrettsformål og én halvdel

til kulturformål. Midlene til idrettsformål ble fordelt av Kongen. Av midlene til kulturformål ble 2/3 fordelt av Stortinget og 1/3 fordelt av Kongen.

Fra 01.01.09 ble tippeneøkkelen forandret. Fordelingen blir slik at idrett får 45,5 prosent av overskuddet, kultur får 36,5 prosent, og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner får 18 prosent. Inntil 0,5 prosent blir avsatt til regjeringens handlingsplan mot pengespillproblemer.

Overskuddet fra spillet Extra, som driftes på vegne av Stiftelsen Helse og Rehabilitering, går til oppdragsgiver som står for fordelingen av midlene.

Norsk Tippings hovedstrategi

Selskapet har gjennom arbeid med «Strategiplan for Norsk Tipping AS 2009 – 2011», og tilhørende strategiproses, satt klare mål og måleparametere for selskapets virksomhet. Strategiplanen er forankret i selskapets vedtekter, strategiske plattform og selskapets mål. De tre fokusområdene i strategiplanen er «Handlingsrom», «Fornyelse» og «Optimisme». I «Handlingsrom» ligger selskapets omdømme og arbeidet med å være en ansvarlig spillvirksomhet som strategiske hovedområder. Under «Fornyelse» ligger strategiske hovedområder som skal adressere kommersiell utvikling. Fokusområdet «Optimisme» gjelder forhold internt i selskapet, som for eksempel kompetanseutvikling, prestasjoner, gjennomføringsevne og kostnadskontroll.

Norsk Tippings aksjekapital

Selskapets aksjekapital er i Lov om pengespill § 5 fastsatt til kr 150 000. Det utbetales ikke utbytte fra selskapet, men overskuddet fra spillvirksomheten skal fordeles etter bestemte prinsippene i pengespillovens § 10.

Aksjene i Norsk Tipping er ikke omsettelige. Pengespilloven § 3 krever at staten skal eie alle aksjene i selskapet. Med bakgrunn i at aksjene i selskapet ikke er omsettelige, er det ikke nødvendig for selskapet å utarbeide prinsipper for overtakelse av virksomheten.

Norsk Tippings kjerneverdier og etiske retningslinjer

Selskapets verdigrunnlag og etiske retningslinjer er en viktig premisse for Norsk Tippings eierstyring og selskapsledelse.

Selskapets kjerneverdier er:

- **Samhandling** – å gjøre hverandre gode, satse på tverrfaglige prosesser, kunnskapsdeling og samarbeid
- **Engasjement** – å stimulere til entusiasme og eierskap, å framstå som gode rollemodeller, føle arbeidsglede og bry seg om og med hverandre
- **Mot** – å tillate takhøyde, tørre å ta valg og beslutninger, utfordre og delegerer ansvar og myndighet og ha risikovilje
- **Prestasjon** – å skape resultater og utnytte organisasjonens fulle potensial

I desember 2008 foretok styret sin årlige gjennomgang av selskapets etiske retningslinjer. Styret valgte å ikke gjøre noen endringer i retningslinjene. Bestemmelsene i dokumentet gjelder for ansatte og styremedlemmer i Norsk Tipping, i tillegg innleide vikarer og konsulenter. I retningslinjene beskrives blant annet hva man skal gjøre for å unngå interessekonflikter. Retningslinjene er tilgjengelige på Norsk Tippings hjemmesider.

Verv for de ansatte

Selskapet har policy som gjelder verv for ansatte. Den ble revidert 10. mars 2008 og inneholder klare regler for rapportering av

verv utenom ansettelsesforholdet i Norsk Tipping. Policyen gjelder alle ansatte i selskapet og har særskilte regler om rapportering for ledende ansatte. Det fremgår av årsrapportens presentasjon av hvert enkelt styremedlem hvilke andre verv disse har.

Eiers rolle

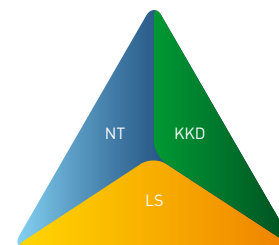
Norsk Tipping er et statlig heleid aksjeselskap som er underlagt Kultur- og kirkedepartementet. Virksomheten reguleres av Lov om pengespill mv. av 28. august 1992 nr. 103, med senere endringer. Kultur- og kirkedepartementet gir tillatelse til innføring av nye spill og fastsetter spillreglene. Departementet avgjør også hvor stor andel av innsatsbeløpet som skal gå til premier. Beslutning om iverksettelse av annen virksomhet, eller om opprettelse av datterselskaper, skal tas i generalforsamling.

Kultur- og kirkeministeren utgjør selskapets generalforsamling. Generalforsamlingen avholdes hvert år i forbindelse med Norsk Tippings årsmøte i april. I tillegg avholdes det minimum to ganger årlig møte mellom departementet og selskapet, med sikte på å opprettholde løpende dialog om utvikling og praktisering av regelverket for Norsk Tippings virksomhet.

Når det gjelder generalforsamling, slår selskapets vedtekter § 6 fast at det skal avholdes generalforsamling hvert år i tilknytning til selskapets årsmøte. For et selskap hvor generalforsamlingen er en person, statsråden, er det ikke formalia knyttet til innkalling, fullmaktsforhold eller formelle krav knyttet mot saksdokumentene i forkant av generalforsamlingen.

Lov om pengespill angir nærmere regler for selskapets drift i forhold til styrefunksjoner, forvaltning av selskapets midler og fordeling av selskapets overskudd. Disse bestemmelsene er utdypet i egne vedtekter for selskapet, i instruks for selskapets styre, og i retningslinjer for fondsavsetninger.

ANSVARSKILLER SPILL

- ▶ **KKD – Kultur- og kirkedepartementet**
Eier av Norsk Tipping
Beslutter hvilke spill som skal tilbys og fastsetter spillreglene
Avgjør hvors stor andel av innsatsbeløpet som skal gå til premier
Fordeling av selskapets overskudd
- ▶ **NT – Norsk Tipping**
Drift av pengespillene
Spillet Extra driftes på vegne av Stiftelsen Helse og rehabilitering, som også står for fordeling av midlene
- ▶ **LS – Lotteri- og stiftelsestilsynet**
Lotteri- og stiftelsestilsynet er et offentlig kontrollorgan oppnevnt av Kultur- og kirkedepartementet, hvor Lotteritilsynet fører tilsyn med at all spillvirksomhet i Norge foregår i samsvar med lovgivning og spilleregler.

Riksrevisjonen og Lotteri- og stiftelsestilsynet

Det framgår av Lov om pengespill at Riksrevisjonen skal revidere selskapets regnskap. Riksrevisjonen er Stortingets revisjons- og kontrollorgan og rapporterer resultatene av sin revisjon og kontroll til Stortinget. Før en sak rapporteres til Stortinget skal Riksrevisjonens bemerkninger forelegges ansvarlig statsråd til uttalelse. Riksrevisjonens regnskapsrevisjon er todelt: Revisjonen skal bekrefte at regnskapene ikke inneholder vesentlige feil og mangler, og den skal kontrollere om de disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger og gjeldende regelverk. Innholdet følger ellers av Riksrevisjonens standarder og retningslinjer for revisjonsarbeidet.

Riksrevisjonen er inne og foretar en utvidet revisjon for perioden 2000 til 2007. Endelig rapport forventes å foreligge 1. halvår 2009.

Lotteri- og stiftelsestilsynet fører tilsyn med at selskapets virksomhet foregår i samsvar med lovgivning og spilleregler. Lotteri- og stiftelsestilsynet foretar også en løpende evaluering av selskapets markedsføring, og om denne er i tråd med retningslinjer for markedsføring av statlig kontrollerte pengespill. Deres evaluering rapporteres to gan-

ger årlig til eier. Lotteri- og stiftelsestilsynet er et direktorat og tilsynsorgan underlagt Kultur- og kirkedepartementet, som forvalter og kontrollerer private lotterier og statlige spill i Norge.

Forhold til øvrig lovverk

Norsk Tipping er et heleid statlig aksjeselskap. I Lov om pengespill står det at aksjeloven ikke gjelder for Norsk Tipping. Regnskapsloven følges med de tilpasningene som er nødvendig for at regnskapet skal gi et rettviseende bilde. Selskapet er underlagt lov om offentlige anskaffelser. Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven), og lov om rett til innsyn i dokumenter i offentlig virksomhet (offentleglova) gjelder ikke for Norsk Tipping. Selskapets ansatte er ikke omfattet av Lov om offentlige tjenestevister (tjenestetvistloven) eller Lov om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven).

Styrets rolle

Styret og styrets sammensetning er regulert gjennom vedtektenes § 3. Styret har fem uavhengige representanter som er oppnevnt av Kultur- og kirkedepartementet, og to representanter fra Norsk Tipping, valgt av og blant selskapets ansatte. Med uavhengige representanter menes at de er uavhengige av overskuddsmottakerne. Styremedlemmene oppnevnes for en periode på to år. I tråd med

STYRET

Sigmund Thue
styreleder fra 1997 til
01.05.2008

Sigbjørn Johnsen
styreleder fra 21.05.2008

Ingvild Myhre
nestleder fra 2007

Knut Brofoss
styremedlem fra 2005

Silvija Seres
styremedlem fra 2007

Siv Tørudbakken
styremedlem fra 2007

Helle Stine Næss
styremedlem fra 2007

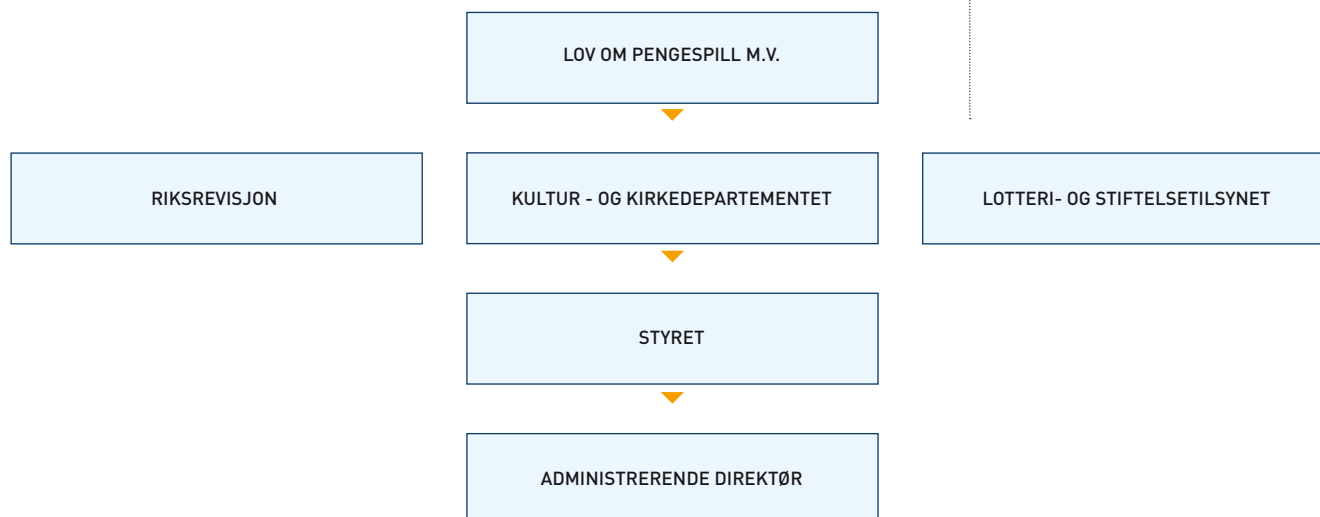
Petter Torgerhagen
styremedlem fra 2007

Per-Øyvind Sandberg
varamedlem fra 2007 fram til
09.04.2008

Brit Skurdal Braastad
varamedlem fra 1997

Knut Johannessen
personlig varamedlem fra 2007
for Helle Stine Næss

Rita Helgesen
personlig varamedlem fra 2007
for Petter Torgerhagen

offentlige myndigheters mål om likestilling, har det i en årrekke vært en jevn fordeling av kvinnelige og mannlige styremedlemmer. For å synliggjøre krav om kjønnsrepresentasjon, ble det i 2007 foretatt en vedtektsendring som presiserer at kjønnsfordelingen i styret skal være i samsvar med bestemmelsene i aksjeloven § 20-6 første ledd.

Norsk Tippings ansatte har mulighet til å ta opp problemstillinger gjennom de ansattes representanter i styret. Administrerende direktør i Norsk Tipping deltar i styremøtene uten stemmerett. Kultur- og kirkedepartementet har gitt instruks til styret hvor det fremkommer at styret skal fatte vedtak på fritt grunnlag etter alminnelige, forretningsmessige prinsipper. Instruks for administrerende direktør ble revidert desember 2008. Styrets instruks fastsettes i kongelig resolusjon.

Selskapets generalforsamling utnevner styrets leder. Han er ikke medlem av konsernledelsen. Nestleder utnevnes av Kultur- og kirkedepartementet. Styrets medlemmer har et fast årlig honorar som er uavhengig av selskapet resultat. Størrelsen på honoraret er angitt i regnskapsdelen av rapporten.

Styrets arbeid

Styret har en årskalender som viser hvilke faste saker som hører til hvert styremøte. Her framgår det at strategiplan vedtas i juni, og at det i november gjennomføres todagers møte med planarbeid for kommende år. Ellers beskriver årskalenderen når regnskap legges fram for styret. Videre har styret en egen oppfølgingsliste med oversikt over årlige saker. Denne legges frem i hvert styremøte.

Det benyttes ikke styreutvalg i styrets arbeid, men det ble nedsatt et eget ansettelsesutvalg da ny administrerende direktør skulle rekrutteres i 2008.

Styrets oppgaver omfatter å påse at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, vedtekter og retningslinjer. Styret har ansvar for en tilfredsstillende organisering og forvaltning av selskapet, herunder regulering av forholdet til kommisjonærene. I tillegg skal styret påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, og føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten. Styret skal sende regnskap og årsmelding til departementet for godkjenning. Videre

skal Kultur- og kirkedepartementet holdes orientert om prinsipielle spørsmål som er av vesentlig betydning for selskapets drift. I de årlige strategi- og planprosessen blir styret forelagt strategiplaner for vedtak på forsommeren. Styret behandler og vedtar handlingsplaner og budsjett, og er også gjennom disse prosessene en aktiv part i selskapets styring og kontroll. Styret følger offentlige regler og selskapets etiske retningslinjer for habilitet ved behandling av saker i styret. Styrets arbeidsform evalueres en gang i året.

Administrasjon og internkontroll

Administrerende direktør er ansvarlig for den daglige ledelsen av selskapet. Administrerende direktør ansettes av styret, som også fastsetter lønn og andre tilsetningsvilkår, herunder pensjonsvilkår. Administrerende direktørs lønn angis i regnskapet.

Norsk Tipping har en egen sikkerhetsstab med ansvar for kontinuerlig å videreutvikle selskapets sikkerhets-, risikostyrings- og kontrollrutiner, og å påse at disse implementeres i linjeorganisasjonen og i større prosjekter.

Norsk Tipping er sertifisert etter World Lottery Association (WLA) Security Control Standards. Dette er en internasjonal standard for spillebransjen, og formålet er å sikre at virksomheter som er sertifisert har en effektiv sikkerhetsorganisering og -struktur som den operasjonelle virksomheten driftes innenfor. I henhold til sikkerhetsstandarder har Norsk Tipping etablert et ledelsessystem for informasjonssikkerhet (Information Security Management System, ISMS), hvor risikoer knyttet til selskapets forretningsprosesser oppdateres årlig. Det Norske Veritas foretar en årlig revisjon etter standarden.

STYREVERV UTENOM NORSK TIPPING AS:

Sigbjørn Johnsen

Styreleder:
Cermaq ASA –
SOS-barnebyer, Norge
Styremedlem:
SOS-barnebyer, Internasjonalt

Sigmund Thue

Styreleder:
OIS AS
Otta Sag & Høvleri AS
Dølastugu Eiendom AS
Kvikne's Hotel AS
Thue Holding AS
Styremedlem:
Eidsiva Energi AS
INES AS
Høgskolen i Lillehammer
Styringsgruppen for Innlandsuniversitet

Ingvild Myhre

Styreleder:
Simula Research Laboratory AS
Styremedlem:
Folketrygdfondet
DataRespons ASA
Telecomputing ASA
Simrad Optronics ASA

AS Backe
Multiconsult AS
Hurtigruten ASA

Knut Brofoss

Ingen

Silvija Seres

Styremedlem:
Aschehoug
Teknologirådet
GeoKnowledge AS
Faster Imaging AS

Siv Tørudbakken

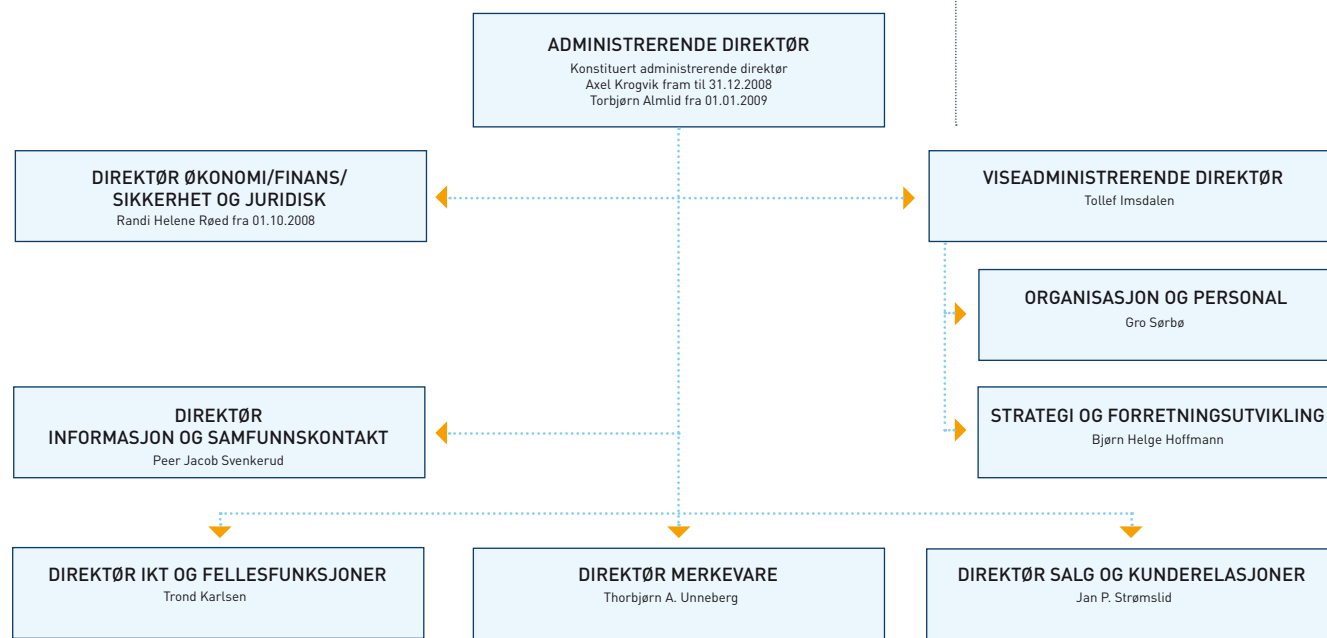
Styreleder:
Bompengeselskapet RV2 Kongsvingervegen AS
Nestleder:
Bompengeselskapet E6 Gardermoen – Moelv AS
Kompetanse- universitets og forskningsfondet i Innlandet AS

Helle Stine Næss

Styremedlem:
Ikomm AS

Petter Torgerhagen

Ingen

Det gjennomføres årlig rapportering til styret med hensyn til status for selskapets operasjonelle risikoområder og andre identifiserte risikoområder på selskapsnivå. Statusgjennomgangen omfatter hvilke kontrolltiltak selskapet har iverksatt for å kontrollere risikoene. Selskapet har ikke en egen enhet for internrevisjon, men det foretas interne revisjoner i regi av sikkerhetsstaben. Eksterne selskap benyttes for å få uavhengige vurderinger av utvalgte prosesser i selskapet. Det redegjøres blant annet for status for selskapets risikoområder og hvilke kontrolltiltak selskapet har iverksatt for å kontrollere risikoene. Disse resultatene blir forelagt styret.

Norsk Tipping har etablerte rutiner for kontroll med og oppfølging av spilleaktiviteten hos kommisjonærer og spillere. Dette gjøres både for å sikre at spilleaktiviteten skjer innenfor ansvarlige rammer og for å sikre selskapet mot kriminell aktivitet, som for eksempel underlag/økonomisk utroskap og hvitvasking. For å sikre spilleaktivitet innen-

for ansvarlige rammer følges det også opp at selskapets kommisjonærer forholder seg korrekt til kommisjonæravtalen og instruksene for omsetning av Norsk Tippings spill.

Vedtektene fastsetter i § 6 nærmere bestemmelser om kontakt mellom selskapets ledelse og departementet som eier.

Organisering av samfunnsansvaret

Arbeidet med samfunnsansvar er en integrert del av virksomheten og er forankret i selskapets kjerneverdier, visjon og overordnede strategier. Samfunnsansvar innebærer for Norsk Tipping en forpliktelse til å drive virksomheten på en måte som imøtekommer eller overgår de miljømessige, etiske, kommersielle, lovmessige og sosiale forventningene samfunnet har til selskapet.

Arbeidet med samfunnsansvar er en kontinuerlig prosess i Norsk Tipping. Styret og administrerende direktør har det overordnede ansvaret for utvikling og etterlevelse

av regler og retningslinjer. Forankring i selskapets ledelse sikres gjennom jevn-
lige møter med administrerende direktør,
rapportering til selskapets ledergruppe, og
deltakelse i strategi- og planprosesser.

Norsk Tipping jobber kontinuerlig med å
integreere samfunnsansvar og ansvarlig
spillvirksomhet i selskapets styrings- og
rapporteringssystemer. Samfunnsrappor-
teringen gjøres innenfor den internasjonale
rapporteringsstandard GRI, i tillegg skal

det etableres tydelige mål for hva det vil si å
drive ansvarlig spillvirksomhet.

Fagenheten for samfunnsansvar er plassert
i Avdelingen for informasjon og samfunns-
kontakt, der to ansatte har samfunnsansvar
som sitt hovedarbeidsområde. De arbeider
tett med selskapets ulike virksomhets-
områder for å utvikle planer og strategier,
forankrer og koordinerer arbeidet med sam-
funnsansvar. De ulike virksomhetsområdene
har ansvaret for utvikling, gjennomføring og

evaluering av vedtatte tiltak og prosesser i sine respektive avdelinger.

Norsk Tippings prinsipper for samfunnsansvar er:

- Vi skal drive vår virksomhet på en måte som imøtekommer eller overgår de miljømessige, etiske, kommersielle og sosiale forventningene samfunnet har til oss
- Vi skal utøve vår virksomhet basert på ansvarlighet, integritet og åpenhet
- Vi skal lytte til våre omgivelser og søke å balansere ulike gruppers interesser på en måte som sikrer langsiktighet og legitimitet
- Vi skal tilfredsstille kundenes behov for underholdning og spenning innenfor en sikker og sosialt ansvarlig ramme
- Vi skal aktivt bidra til å forebygge potensielt uheldige sider av våre spill
- Vi skal tilby våre ansatte et godt og sikkert arbeidsmiljø hvor hensynet til hver enkelt medarbeider skal stå sentralt
- Vår relasjon til leverandører og samarbeidspartnere skal være basert på ærlighet, redelighet og forutsigbarhet med hensyn til gjensidige krav og forventninger
- Vi skal utvise ansvarlighet og varsomhet i forhold til miljøet
- Vi skal utvikle vår virksomhet innen sosialt ansvarlige rammer, med sikte på å sikre overskuddsmottakerne stabil og langsiktig finansiering
- Vi skal ha en åpen samfunnsrapportering og kommunikasjon

Selskapets interesser

Dialog med de som påvirkes av eller påvirker Norsk Tippings virksomhet er fundamentet for arbeidet med samfunnsansvar. All dialog og relevante undersøkelser blir hvert år gjennomgått, og fakta blir brukt som underlag for en prioritering av interessentgrupper og deres forventninger. Dette for å få et objektivt bilde av hvilke problemstillinger selskapet står overfor, og bruke denne kunnskapen til videreutvikling av selskapet. Dette har vært et av de viktige vurderingsgrunnlagene under utarbeidelsen av Strategiplan for Norsk Tipping AS 2009–2011.

Dialog i 2008

KUNDER

Norsk Tippings samfunnsansvar overfor kundene handler om å tilby attraktive spill på en ansvarlig måte. Gjennom jevnlig kundetilfredshetsmålinger får selskapet verdifulle tilbakemeldinger om den jobben selskapet gjør. Hvis selskapet får henvendelser fra kunder eller kunders pårørende som mener de selv eller deres pårørende spiller for mye, henvises de videre til profesjonelle med kompetanse på spilleproblemer.

OMVERDEN

Norsk Tipping er avhengige av å ha tett dialog med sin omverden. Derfor gjennomfører selskapet annet hvert år større omgivelserundersøkelser for å få vite hvordan Norsk Tippings omverden ser på selskapet. Norsk Tipping er også til stede på mange internasjonale konferanser og seminarer hvor det utveksles erfaringer med blant annet andre spillingselskap fra hele verden. Norsk Tipping arrangerer også egne møter og seminarer hvor selskapet inviterer gjester fra den internasjonale spillbransjen. Når det gjelder det å være en ansvarlig spillvirksomhet, har Norsk Tipping tett dialog med flere organisasjoner og rådgivere/forskere i Norge og utlandet, som gir verdifulle innspill om samfunnets forventninger til selskapet og mulighetene til å møte disse. Norsk Tipping jobber også mye med å kommunisere sitt samfunnsoppdrag til sin omverden, noe selskapet blant annet gjør ved hjelp av forskjellige informasjonskampanjer og det internt produserte bladet SPILL. Norsk Tippings års- og samfunnsrapport er også et av midlene selskapet benytter seg av for å kommunisere med omverden.

INTERNT

Kommunikasjonen med ansatte skjer løpende gjennom medarbeidersamtaler, avdelingsmøter og allmøter, medarbeiderundersøkelser og intranettet.

Jevnlig kontakt med fagforeninger.

PARTNERE

Kommisjonærene er bærebjelken i Norsk Tippings distribusjon og selskapets ansikt utad mot mange tusen kunder hver dag. Norsk Tipping utfører jevnlig undersøkelser om kommisjonærtillfredshet. Selskapet er også avhengig av å ha en tett dialog med leverandører og samarbeidspartnere som hjelper selskapet med å oppfylle sitt samfunnsoppdrag.

Mer detaljert informasjon om dialogen med de forskjellige interessentgruppene finnes i ulike kapitler i rapporten.

Åpen rapportering

Norsk Tippings års- og samfunnsrapport gis ut hvert år i forkant av selskapets årsmøte. Fra 2007 gikk selskapet over til å rapportere etter det globale rapporteringsinitiativet Global Reporting Initiative (GRI), som består av et utvalg prinsipper, samt anbefaling til rapporteringsstandard. Denne standarden har som formål å fastsette en global standard for rapportering av bærekraft. Det innebærer at Norsk Tipping rapporterer på en tredelt bunnlinje hvor økonomi, miljø og sosialt ansvar blir beskrevet. Innholdet er behandlet og tiltakene er forankret og følges opp i selskapets ulike forretningsområder. Rapporten gjelder Norsk Tippings virksomhet på Hamar og selskapets interesser. Datterselskaper er ikke inkludert.

Norsk Tipping har ikke vært involvert i lovbrudd eller brudd på frivillige retningslinjer knyttet til produktmerking og helse- og sikkerhetsaspekter forbundet med egne produkter og tjenester i 2008. Selskapet har heller ikke vært direkte involvert i formelle tvister knyttet til konkurransehemmende virksomhet, eller mottatt bøter i slik sammenheng.

Rapporten dekker alle relevante økonomiske, miljømessige og sosiale effekter av Norsk Tippings virksomhet. For rapporteringsåret 2008 har selskapet valgt å integrere selskapets års- og samfunnsrapport, men rammeverket som er lagt til grunn for samfunnsrapporten er uforandret fra 2007. Det er ingen betydelige endringer i omfang eller målemetoder i forhold til fjorårets rapport. Norsk Tipping har vurdert rapporten opp imot kravene til application level i GRIs retningslinjer og den tilfredsstillende kravene til nivå C+.

Før den ble publisert, ble rapporten gjennomgått av en ekstern «revisor» i form av Det Norske Veritas (DNV). Norsk Tipping mener dette fører til økt troverdighet, objektivitet og økt kvalitet på rapporten.

Norsk anbefaling

Kapitlet er skrevet i tråd med «Norsk anbefaling om eierstyring og selskapsledelse» som er utarbeidet av «Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Formålet med anbefalingen er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen.

Anbefalingen retter seg i første rekke mot selskaper med aksjer notert på regulerte markeder i Norge. Siden Norsk Tipping ikke er et børsnotert selskap, er det deler av NUES anbefaling selskapet ikke rapporterer på.

GRI-INDEKS

Tabellen under er basert på Global Reporting Initiative (GRI), som er en frivillig rapporteringsstandard for økonomiske, miljømessige og sosiale tema. Tabellen angir hvilke indikatorer i GRI-standardene som er helt eller delvis besvart i Norsk Tippings års- og samfunnsrapport for 2008.

Enkelte indikatorer i GRI-standardene lite relevante for Norsk Tipping, ligger utenfor organisasjonens innflytelsesområde eller er vanskelige å rapportere på. En komplett oversikt over alle indikatorer, vurdering av relevans og resultater er tilgjengelig på Norsk Tippings hjemmeside: www.norsk-tipping.no

	INDIKATOR	SIDE
1	STRATEGI OG ANALYSE	
1.1	Erklæring fra ledelsen (adm. dir.)	3
1.2	Beskrivelse av viktigste effekter, risikoer og muligheter	6, 50-55, 103-104
2	ORGANISASJONSPROFIL	
2.1	Navn på rapporterende organisasjon	1
2.2	Hovedprodukter og/eller tjenester, inklusive merkevarer	108
2.3	Organisasjonens driftsstruktur	16-17, 101
2.4	Lokalisering av organisasjonens hovedkontor	6
2.5	Antall land hvor organisasjonen har virksomhet	Norge
2.6	Eierforhold og juridisk organisasjonsform	96-99
2.7	Beskrivelse av markeder som dekkes	6-10
2.8	Omfang av den rapporterende organisasjon	6-19
2.9	Betydelige endringer i rapporteringsperioden	6-19
2.10	Utmerkelser mottatt i rapporteringsperioden	16, 79
3	Rapporteringsparametere	
	Rapportens profil	
3.1	Rapporteringsperiode	104
3.2	Dato for utgivelse av forrige rapport	104
3.3	Rapporteringsyklus	104
3.4	Kontaktpersoner for rapporten eller dets innhold	Omslag
	Rapportens omfang og avgrensninger	
3.5	Prosess for utarbeidelse av rapportens innhold	101-104
3.6	Rapportens avgrensning	104
3.7	Betydelige begrensninger i rapportens omfang eller avgrensninger	104
3.8	Basis for rapportering på prosjektsamarbeid, datterselskap, leide anlegg, outsourced virksomhet eller andre enheter som har vesentlig påvirkning på sammenlignbarhet fra periode til periode	104

	INDIKATOR	SIDE
3.9	Måle- og kalkuleringsmetoder	58, 63
3.10	Forklaring knyttet til endring av informasjon fra tidligere rapporter	104
3.11	Betydelige endringer i omfang eller målemetoder i forhold til tidligere rapporter	104
3.12	GRI-henvisninger (tabell og hvor ulike GRI parametere kan finnes)	105-107
	Verifikasjon	
3.13	Retningslinjer og praksis for uavhengig verifikasjon av rapporten	104
4	STRUKTUR OG RETNINGSLINJER	
	Virksomhetsledelse	
4.1	Organisasjonens styringsstruktur	96-104
4.2	Beskrivelse av om styreformannen er medlem av konsernledelsen	99
4.3	Antall uavhengige styremedlemmer utenom ledelsen	98
4.4	Muligheter for aksjonærer og ansatte til å komme med forslag eller strategianbefalinger til styret	99
4.5	Sammenheng mellom styremedlemmers kompensasjon og organisasjonens resultat	99
4.6	Prosser tilgjengelig for styret for å unngå interessekonflikter	100
4.7	Prosser for fastsettelse av styremedlemmers kompetanse og kvalifikasjoner knyttet til økonomi, samt sosiale og miljømessige hensyn	98-99
4.8	Internt utviklede (selvpålagte) regler og retningslinjer for atferd og prinsipper for økonomisk, sosial og miljømessig strategi og implementering	96-104
4.9	Styrets prosesser og metoder for identifikasjon og ledelse av organisasjonens resultater	98-100

	INDIKATOR	SIDE
4.10	Prosesser for evaluering av styrets egen innsats med hensyn til økonomiske, miljømessige og sosiale tema	99-101
	Holdninger til eksterne initiativer	
4.11	Forklaring for praktisering av og holdninger til føre var-prinsipper	47, 86-90,
4.12	Eksterne prinsipper eller initiativer som virksomheten støtter eller bifaller	86
4.13	Medlemskap i bransjeforeninger og interesseorganisasjoner	86
	Engasjement overfor interessenter	
4.14	Liste over virksomhetens interessenter	102-104
4.15	Grunnlag for identifisering og utvalg av interessenter som man samarbeider med	103
4.16	Tilnærming til samarbeidet med interessenter, inklusive hyppighet og type samarbeid etter tilhørighet	14-15, 102-104
4.17	Sentrale emner og anliggender som har blitt tatt opp i interessenarbeidet og virksomhetens respons på disse	60, 65, 66, 70, 84, 89, 94
	Økonomiske parametere	
	Økonomisk utvikling	
EC1	Direkte generert og distribuert økonomisk verdiskapning, inkludert omsetning, driftskostnader, kompensasjonskostnader, donasjoner, investeringer i nærmiljøet, overskudd, finanskostnader, finanskostnader og skatt og avgifter til det offentlige	37
EC3	Dekning av organisasjonens pensjonsplan	31-32
EC4	Betydelig finansiell støtte fra det offentlige	NT mottar ikke slik støtte
	Tilstedeværelse i markedet	
EC6	Retningslinjer og praksis for kjøp fra lokale leverandører	72
	Indirekte økonomisk påvirkning	
EC8	Utvikling og betydning av investeringer i infrastruktur og tjenester som primært er av samfunnmessig verdi	NT foretok ingen slike investeringer i 2008
EC9	Beskrivelse av betydelige indirekte økonomiske innvirkninger som følge av bedriftens virksomhet	6, 66, 80-81
	Miljømessige parametere	
	Materialforbruk	
EN1	Materialforbruk per vekt eller volum	75
EN2	Andel av materialforbruk som er basert på resirkulert råmateriale	74

	INDIKATOR	SIDE
EN3	Direkte energiforbruk etter energikilde	73-74
EN5	Spart energi som følge av enøk-tiltak	NT har ikke etablert måltall
	Energi	
EN7	Initiativ for å redusere indirekte energiforbruk og oppnådde resultater	74
	Vann	
	Utslipp og avfall	
EN16	Totale direkte og indirekte utslipp av klimagasser etter vekt	NT har ikke etablert måltall
EN18	Initiativer for å redusere utslipp av klimagasser og resultater av disse	73-74
EN22	Antall tonn avfall etter type og avsetningsmetode	74
	Produkter og tjenester	
EN26	Tiltak for å minimere miljømessige konsekvenser av produkter og tjenester	73-75
	Etterlevelse	
EN28	Økonomisk verdi av bøter og antall ikke-økonomiske sanksjoner for manglende etterlevelse av miljøreguleringer Ingen bøter eller andre sanksjoner er pålagt	75
	Transport	
EN29	Betydelige miljømessige virkninger av transport av varer og materialer, samt transport av medarbeidere	75
	Generelt	
EN30	Totale miljøkostnader og -investeringer etter type	NT har ikke etablert måltall
	SOSIALE PARAMETERE	
	Arbeidsvilkår og anstendig arbeid	
	Ansettelsesforhold	
LA1	Antall ansatte per funksjon, type arbeidskontrakt og region	60-63
LA2	Antall ansatte og «turnover» per aldersgruppe, kjønn og region	64
LA3	Fordeler gitt til fulltidsansatte som deltidsansatte og vikarer ikke får del i	61
	Relasjoner mellom arbeidstaker og ledelse	
LA4	Andel ansatte som er underlagt kollektive avtaler	61
	Helse og sikkerhet på arbeidsplassen	
LA6	Andel ansatte som deltar i formaliserte HMS-komiteer	61

	INDIKATOR	SIDE
LA7	Skader, yrkesmessige sykdommer, tapte arbeidsdager, fravær og antall dødsulykker per region	63
LA8	Opplærings- og risikoreduksjonsprogrammer etablert for å øke sikkerheten for ansatte, deres familier og lokalsamfunn i forhold til alvorlige ulykker og sykdommer	60
LA9	HMS-emner inkludert i avtaleverk mellom bedrift og ansatte	61
	Opplæring og utdanning	
LA10	Gjennomsnittlig antall timer per ansatt per kategori brukt på opplæring	58
LA11	Programmer for utvikling av egenskaper og livslang læring som utvikler ansattes verdi på arbeidsmarkedet	58, 64
LA12	Andel ansatte som jevnlig gjennomgår personal- og utviklingssamtaler	61
	Mangfold og like muligheter	
LA13	Sammensetning av ledende organer og nedbrytning av ansatte i henhold til alder, kjønn, minoritets-tilknytning, etc	61-63
LA14	Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn per stillingskategori	61, 64-65
	Menneskerettigheter	
	Investerings- og anskaffelsesrutiner	
HR2	Andel av store leverandører som har vært gjenstand for screening i forhold til menneskerettigheter og tiltak som er iverksatt	Under implementering
HR3	Antall timer med opplæring av ansatte i relevante prinsipper og prosedyrer for menneskerettigheter, inkludert andel ansatte som har gjennomgått slik trening	NT har ikke etablert måltall
	Ikke-diskriminering	
HR4	Antall saker av diskriminering som er oppdaget og iverksatte tiltak	61
	Samfunn	
	Korrupsjon	
S02	Andel og totalt antall forretningsenheter som har gjennomgått analyse i forhold til risiko for korrupsjon	94
S03	Andel ansatte som har gjennomgått opplæring i virksomhetens retningslinjer og prosedyrer mot korrupsjon	61, 92
S04	Iverksatte tiltak i forhold til identifisert korrupsjon	68-69, 92, 94-95
	Deltakelse på den offentlige arena	
S05	Posisjoner i politiske enkeltsaker og deltakelse i politisk påvirkningsarbeid	9

	INDIKATOR	SIDE
S06	Verdi på økonomiske og ikke-økonomiske bidrag til politikere, politiske partier eller grupperinger	NT gir ingen slike bidrag
	Konkurranseshemmende virksomhet	
S07	Antall formelle tvister vedr. konkurransehemmende virksomhet, misbruk av monopolstatus og deres utkomme	105
	Etterlevelse	
S08	Bøter og antall advarsler i forhold til ikke-overholdelse av lover og regler.	105
	Produktansvarlighet	
	Helse og sikkerhet for kunder	
PR1	Stadier i produkter og tjenesters livssyklus hvor det foretas evaluering i forhold til mulige forbedringer, og andel produkt- og tjenestekategorier som omfattes av dette	42, 44, 86-90
PR2	Antall brudd på regler og frivillige avtaler knyttet til helse- og sikkerhetsaspekter ved produkter og tjenester i løpet av deres levetid etter type hendelser	105
	Merking av produkter og tjenester	
PR3	Krav til merking av produkter per type og etter informasjonskrav og andel produkter og tjenester underlagt slike krav	47, 87
PR4	Antall brudd på regler og frivillige avtaler om produktmerking i henhold til konsekvens	105
PR5	Aktiviteter og praksiser knyttet til kundetilfredshet, inkludert målinger av kundetilfredshet	42, 44, 70, 84,
	Markedskommunikasjon	
PR6	Programmer for å sikre etterlevelse av lover, regler og frivillige retningslinjer knyttet til markedskommunikasjon, inkludert reklame, markedsføring og sponing	47
PR7	Antall brudd på reguleringer eller frivillige retningslinjer knyttet til markedskommunikasjon	47
	Personvern	
PR8	Antall av dokumenterte klager knyttet til brudd på personvernet eller til tap av kundedata	94
	Etterlevelse	
PR9	Økonomisk verdi av bøter for brudd på lover og regler knyttet til produkter og tjenester	105

PRODUKTOVERSIKT

Omsetning: kr 3 596 756 740
Antall spillere: 1 540 431
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 43
Gjennomsnittsalder: 51 år
Kjønnfordeling: 51 % menn, 49 % kvinner

Omsetning: kr 1 502 037 480
Antall spillere: 996 873
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 27
Gjennomsnittsalder: 52 år
Kjønnfordeling: 53 % menn, 47 % kvinner

Omsetning: kr 739 489 540
Antall spillere: 1 111 839
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 13
Gjennomsnittsalder: 51 år
Kjønnfordeling: 51 % menn, 49 % kvinner

Omsetning: kr 966 722 970
Antall spillere: 770 785
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 24
Gjennomsnittsalder: 53 år
Kjønnfordeling: 44 % menn, 56 % kvinner

Omsetning: kr 917 466 900
Antall spillere: 877 000
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 20
Gjennomsnittsalder: 41 år
Kjønnfordeling: 48 % menn, 52 % kvinner

Omsetning: kr 429 262 390
Antall spillere: 248 542
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 33
Gjennomsnittsalder: 48 år
Kjønnfordeling: 59 % menn, 41 % kvinner

Omsetning: kr 1 690 223 585
Antall spillere: 165 323
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 122
Gjennomsnittsalder: 41 år
Kjønnfordeling: 83 % menn, 17 % kvinner

Omsetning: kr 725 235 004
Antall spillere: 269 195
Gj.sn. spillinnsats per uke per spiller: kr 47
Gjennomsnittsalder: 50 år
Kjønnfordeling: 72 % menn, 28 % kvinner

Netto omsetning i pilot: kr 11 488 786
Antall spillere: 3 269
Gjennomsnittlig spillinnsats per uke per spiller: kr 207
Gjennomsnittsalder: 40 år
Kjønnfordeling: 81 % menn, 19 % kvinner

Kilde: Norsk Tippings Datavarehus. Unntak er Flax og Multix, der spillerdata ikke finnes i datavarehus og derfor hentes ut fra markedsanalyser.

Antall spillere: Andelen av den norske befolkningen over 15 år som har spilt én eller flere ganger i løpet av de siste tre månedene. Multix og Oddsen har aldersgrense 18 år.
Gjennomsnittlig spillinnsats: Totalomsetning fordelt på antall unike spillere gjennom året. [DVH]
Gjennomsnittlig spilleinnsats Flax: Gjennomsnittlig ukeseomsetning fordelt på antall spillere i en gjennomsnittsuke [MT]

NORSK TIPPING AS
2325 HAMAR
NORGE
TELEFON: +47 62 51 40 00
TELEFAX: +47 62 52 71 52
ORG.NR: NO 925 836 613 MVA

www.norsk-tipping.no